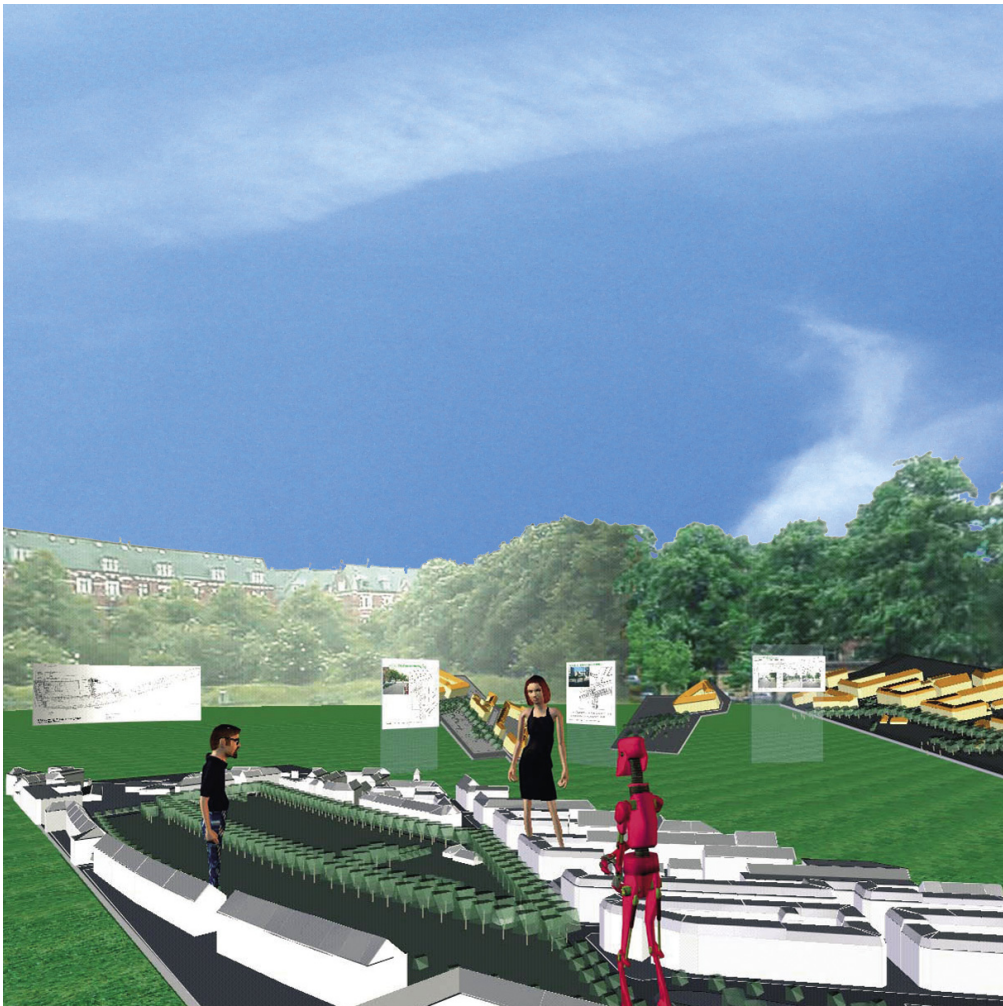

SBi 2005:13

Digitale muligheder i kvarterløft?

Erfaringer fra Det elektroniske Kvarter på Nørrebro i København

Dokumentations- og bilagsrapport

Statens Byggeforskningsinstitut
DANISH BUILDING RESEARCH INSTITUTE

Digitale muligheder i kvarterløft?

Erfaringer fra Det elektroniske Kvarter på Nørrebro i København

Dokumentations- og bilagsrapport

Kresten Storgaard
Marie Louise Madsen

Titel	Digitale muligheder i kvarterløft?
Undertitel	Erfaringer fra Det elektroniske Kvarter på Nørrebro i København. Dokumentations- og bilagsrapport
Serietitel	SBi 2005:13
Udgave	1. udgave
Udgivelsesår	2005
Forfattere	Kresten Storgaard, Marie Louise Madsen
Sprog	Dansk
Sidetæl	75
Litteraturhenvisninger	Side 74-75
Emneord	IKT, fotosafari, den virtuelle markedsplads, 3D, kvarterløft, elektronisk kvarter, Nørrebro
ISBN	87-563-1236-9
Pris	Kr. 170,00 inkl. 25 pct. moms
Tekstbehandling	Winnie Larsen
Omslag	Virtual model af Nørrebroparken
Udgiver	Statens Byggeforskningsinstitut, Dr. Neergaards Vej 15, DK-2970 Hørsholm E-post sbi@sbi.dk www.sbi.dk

Eftertryk i uddrag tilladt, men kun med kildeangivelsen: *SBi 2005:13: Digitale muligheder i kvarterløft? Erfaringer fra Det elektroniske Kvarter på Nørrebro i København. (2005)*

Indhold

Forord	5
Indledning	6
Sammenfatning	7
E-projektets baggrund	9
Om projektets teser - og teoretiske baggrund	10
Metode	11
Interviewundersøgelse	12
Deltagelse i arbejdsgrupper	13
Hits på nettet og baggrundsmateriale	13
Udvikling	13
Dialog	14
Konklusioner – Perspektiver – Refleksioner	16
Nettet og hjemmesider	16
Informationer og gennemskuelighed	16
'Instant participation'	16
Identitet	17
At udveksle meninger?	17
Læring og vidensdeling	17
Fotosafari	17
Forskønnelsesprojekter	17
Den virtuelle Markedsplads	18
Informationsteknologi skal samordnes med byfornyelsens øvrige aktiviteter	18
Identitet og autoritet	19
3D og anden visualisering	19
3D – et stærkt retorisk redskab	19
Involvering af de aktive og de ikke aktive?	20
Et hybridt Interface: Bruger – Formidler – Computer (User – Facilitator – Machine)	20
Informationsteknologi og det personlige møde	21
Bilag	22
Internettet og hjemmesider	23
Adgang til og brug af Internettet	23
Internettet og hjemmesider i Nørrebro Park kvarter	24
Anvendelse af IKT i Nørrebro Park Kvarterløft	25
Brug af IKT i arbejdsgrupperne	26
Indvandrere og nettet	26
Gennemgang af udvalgte hjemmesider	26
Kvarterløftprojektets hjemmeside	26
Andre hjemmesider i Nørrebro Park Kvarter	30
Hits fra udvalgte hjemmesider	34
Effekter	34
Barrierer	37
Muligheder og perspektiver	38
Kommentarer vedr. andre hjemmesider på Nørrebro	40
Ideer til andre kvarterløftprojekter	40
Debatfora	42
Fotosafarier	48
Et redskab til dialog	48
Børnenes fotosafari	48
Fotosafari om tilgængelighed	48
Fotosafariernes effekter	49

Forbehold og barrierer.....	50
Perspektiver	51
Konklusion	52
Forskønnelsesprojekter	53
Asminderødgade	53
Smøgen ved Ungdomshuset.....	54
Effekter	54
Forbehold og barrierer.....	56
Perspektiver	58
Konklusion	59
Den virtuelle Markedsplads	61
Intention.....	61
Opbygning	62
Afprøvning	62
Brugernes erfaringer	63
Effekter	65
Barrierer.....	67
Perspektiver	69
Konklusion	73
Litteratur, m.v.....	74

Forord

I 2001 igangsattes nærværende projekt, Det elektroniske Kvarter (e-kvarterprojektet), med støtte fra Erhvervs- og Boligstyrelsen, senere suppleret med støtte fra Integrationsministeriet og Københavns Kommune. Herudover har Statens Forskningsråd ydet støtte til empiri og analyse arbejdet gennem Modinetprojektet.

Formålet har været at undersøge, om man kunne anvende den nye Informations- og Kommunikationsteknologi (IKT) til at støtte beboerinddragelsen i forbindelse med byfornyelse. Dette skulle bl.a. ske gennem udvikling og anvendelse af 3D modeller for en bydel. Konkret skete det i et tæt samarbejde med kvarterløftprojektet i Nørrebro Park Kvarter i København, men også erfaringer fra et projekt med Helhedsorienteret Byfornyelse i Trøjborg i Aarhus er inddraget.

En følgegruppe har fulgt projektet og er kommet med konstruktive reaktioner undervejs. Gruppen har bestået af Jesper Langebæk (Kvarterløft Nørrebro Park), Torkil Lauesen (Kvarterløft Nørrebro Park), Thomas Christoffersen (Copenhagen X), Per Frederiksen (Københavns Kommune), Gert Skårup (Århus Kommune), Erling Groth (SBS), Torsten Lindberg (Byfornyelse Danmark), Helga Madsen (Erhvervs- og Boligstyrelsen), Rune Bæklund (Statens Kvarterløftsekretariat, Integrationsministeriet) og Hans Kristensen (SBI).

Beboere og andre deltagende i arbejdsgrupper, personale i kvarterløftsekretariatet og andre nøglepersoner i kvarteret har ydet værdifuld indsats gennem samarbejde, interview mv.

Elever og lærere fra Havremarkens Skole og fra Hillerødgade Skole i kvarteret har deltaget aktivt i en fotosafari.

Alle der har medvirket til at gennemføre projektet takkes hermed.

Projektet er gennemført i et samarbejde mellem SBI (Statens Byggeforskningsinstitut) ved seniorforsker arkitekt m.a.a. Steen Holmgren og seniorforsker mag.scient.soc. Kresten Storgaard, og Kunstakademiets Arkitektskole ved lektor arkitekt m.a.a. Bjarne Rüdiger og lektor arkitekt m.a.a. Bruno Tournay.

Sociologistuderende Marie Louise Madsen har været praktikant på projektet i perioden august 2003 til marts 2004, hvor hun bl.a. har deltaget i indsamling af empiri, analyse og udarbejdelse af dokumentationsrapport.

Rapporten er udarbejdet af Kresten Storgaard og Marie Louise Madsen.

Statens Byggeforskningsinstitut
Afdelingen for Proces og Innovation
August 2005

Kim Haugbølle
Forskningschef

Indledning

I denne *dokumentations- og bilagsrapport* fremlægges en del af det baggrundsmateriale, der har været anvendt til fremstilling af e-kvarterprojektets afsluttende hovedrapport: *Det elektroniske Kvarter. Erfaringer med informationsteknologi til samarbejdet mellem fagfolk og beboere i Nørrebro Park Kvarterløft i København* (Holmgren m.fl., 2005). Hovedrapporten udgives af Socialministeriet, der i august 2004 overtog byfornyelsesopgaverne fra Erhvervs- og Boligstyrelsen.

I denne *dokumentations- og bilagsrapport* kan man altså finde de mere detaljerede relativt ubearbejdede oplysninger, hvoraf de fleste er indhentet i forbindelse med en afsluttende interviewrunde foretaget oktober og november 2003, hvor nogle af kvarterets aktører er blevet interviewet om deres erfaringer med at bruge nogle IKT-redskaber, som e-kvarterprojektet har leveret.

Denne *dokumentations- og bilagsrapport* henvender sig til personer, der ønsker at gå et spadestik dybere med disse kvalitative rådata, end hvad ovennævnte hovedrapport tillader. Men det kan være vanskeligt at få udbytte af gennemgangen af de mange komplekse informationer - det forudsætter godt forhåndskendskab til problemstillingerne. For de, der har disse forudsætninger, giver materialet vigtige informationer om brugernes reaktioner til videre overvejelse og analyse. Har man ikke dette forhåndskendskab, bliver udbyttet mere begrænset.

Hovedrapporten er til gengæld tænkt som et mere formidlende, informationsgivende og inspirerende materiale for de, der kunne være interesserede i at anvende den nye Informations og Kommunikationsteknologi mere offensivt til at forbedre kommunikationen mellem de forskellige typer af aktører, der ofte er involveret i byfornyelsen. Det er typisk en række professionelle grupperinger på den ene side og en række grupper, der repræsenterer såvel beboere, erhverv og foreninger, på den anden side. Begge sider - de professionelle og borgerne - udgør også hver for sig meget forskellige aktører, og inden for hver af disse grupperinger kan der være meget store forskelle i forudsætninger og interesser. Hovedrapporten henvender sig derfor til en bredere gruppe end den relativt snævre gruppe, som vil være at finde blandt nærværende dokumentations- og bilagsrapports læsere.

Dokumentations- og bilagsrapporten ligger i elektronisk form på SBI's hjemmeside (www.sbi.dk). Her kan den også bestilles i printet form. På Modinetprojektets hjemmeside (www.modinet.dk) og på e-kvarterets hjemmeside (www.e-kvarter.dk) er der ligeledes links til rapporten.

På e-kvarterets hjemmeside er der desuden links til det materiale e-kvarterprojektet i øvrigt har udviklet, dvs. en 3D model over Nørrebro park kvarteret, fotosafarier vedr. børns syn på de bedste og værste steder i området og vedr. en kørestolsbrugers oplevelse af tilgængelighed i området, 3D visualiseringer af to forskønnelsesprojekter i henholdsvis Smøgen ved Ungdomshuset og Asminderødgade samt en virtuel udgave af De Kulturelle Markedsdage, hvor der er skabt et virtuelt byrum, som læseren kan besøge.

Sammenfatning

Byomdannelseprojekter, som kvarterløft, er baseret på, at et områdes aktører inddrages i planlægningen. Dette sker typisk gennem et stort informationsarbejde til borgerne, ligesom der ofte nedsættes arbejdsgrupper, der deltager i udarbejdelsen af visioner og konkrete planer for fremtiden. Information og kommunikation er nøgleord i denne sammenhæng. Det er derfor ikke overraskende, at netop den nye informations- og kommunikationsteknologi forventes at få en ganske stor indflydelse på denne form for planlægning.

I e-kvarterprojektet har forskere fra Statens Byggeforskningsinstitut og Kunstakademiets Arkitektskole udviklet og afprøvet nogle af de muligheder, den nye teknologi kan skabe. Dette er sket i tæt samarbejde med kvarterløftprojektet Nørrebro Park i København, og efterfølgende er nogle af kvarterløftets aktører blevet interviewet om deres erfaringer med anvendelsen af den nye teknologi. I projektet har man erfaringer med følgende anvendelser:

- Hjemmesiden – især tekstbaserede løsninger
- Fotosafari - visualisering
- Forskønnelsesprojekter i 3D-visualisering
- Interaktivt 3D – en interaktiv flerbruger verden.

Erfaringerne fra projektet bekræfter, at den nye informations- og kommunikationsteknologi kan bruges til at styrke borgerinddragelsen. *Hjemmesiden* er det helt centrale element i alle byomdannelseprojekter. I Nørrebropark er hjemmesiden opbygget så den både er et kartotek over informations- og baggrundsmateriale, referater mv. og en opslagstavle om, hvad der skal ske. Dvs alle nyankomne kan uden vanskeligheder følge med i projekt og arbejdsgrupper hermed. De elektroniske *debatfora* synes ikke at adskille sig væsentligt fra de traditionelle læserbreve. Kun få deltager, og der er kun lidt dialog.

Til gengæld synes anvendelsen af de visuelle muligheder, der ligger i de nye medier, at lukke op for spændende muligheder. Det gælder *fotosafarien*, hvor børn på en skole satte billeder og ord på de bedste og de værste steder i kvarteret, og hvor en kørestolsbruger tog netlæserne med på en tur rundt i kvarteret, så de ved selvsyn kunne se problemer med tilgængelighed. Billeder og kommentarer blev lagt på nettet. Fotosafarien er en enkel metode til at inddrage grupper, der ellers kun sjældent deltager i den slags omdannelseprojekter, så de får mulighed for at delagtiggøre andre i den (tavse) viden, de sidder inde med.

Der blev opbygget en *3D-model af kvarteret*, og for to delområder blev nogle af beboernes forslag bygget ind i modellen.

Der blev også udarbejdet en særlig model af Nørrebro Park, hvor der blev bygget en *virtuel model af den Kulturelle Markedsplads*, som kvarterløftet og mange foreninger afholdt i parken. I den virtuelle model kunne man, som avatar (synlig virtuel person) gå rundt på den virtuelle markedsplads og besøge kvarterløftets informationsboder. I to tilfælde kunne man endvidere komme ind i andre virtuelle verdener, nemlig i en model af parken, hvor nogle af parkgruppens resultater blev vist, og i Informateket, hvor en af konsulenterne (virtuelt) via en power-point præsentation fortalte om arbejdet med indvandrerbutikker i kvarteret.

Interviewene med brugerne bekræftede, at de nye måder at anvende IKT på i høj grad kan styrke borgerinddragelsen. Man kan få fat i nye grupper af borgere, herunder også tekstsvage eller personer med anden etnisk eller kulturel baggrund. Og skellet mellem de aktive og de mindre aktive kan blive

mindre. Ved at lægge resultater og referater på nettet kan man opbygge en transparens, der gør det lettere for nye at deltage på en kvalificeret måde, fordi man lettere kan orientere sig i det arbejde, som arbejdsgrupper eller andre allerede har lagt i projektet. Man behøver ikke at have været med fra starten.

Erfaringerne antyder endvidere, at specielt visualisering, herunder måske ikke mindst 3D-visualiseringen, kan anvendes offensivt til at udvikle løsninger, der kan skabes enighed om. 3D-modeller er et stærkt retorisk redskab – ikke mindst i dialogen mellem grupper eller aktører, der ikke har tradition for at arbejde sammen. Det er ikke en udvikling, der sker af sig selv. Det er en udvikling, der fordrer, at professionelle oversætter og formidler de konkrete forslag ind i modellerne.

Til gengæld er der kun få betænkeligheder blandt de interviewede i forhold til problemstillingen om, hvorvidt de nye medier når alle. Mindre end 20 pct. ikke har adgang til nettet fra arbejde eller hjem, og andelen bliver stadig mindre. Dette gælder også adgang til bredbånd, der anses for en forudsætning for en aktiv anvendelse af 3D-redskabet.

E-projektets baggrund

Byfornyelse er et af de steder i mødet mellem det offentlige og borgerne, hvor borgerdeltagelse er meget omfattende, forløber over et langt tidsrum og til tider er meget intensiv. Det kan der være mange forklaringer på, men historisk er der en del fornyelses- og forbedringsindsatser, der har stødt på massiv modstand fra borgere. En del af de tilsigtede positive effekter på byudviklingen er herved svækket betydeligt, ligesom det har givet anledning til spørgsmål om manglende demokrati og medindflydelse.

I dag er byfornyelse, både i forhold til bygningsfornyelse og områdefornyelse, kendetegnet ved, at borgere inddrages på en særdeles omfattende måde. Ikke blot som genstand for passiv information, men med henblik på at borgerne reelt skal inddrages for at medvirke til udviklingen af løsninger. I kvarterløftprojekter og anden områdefornyelse sker denne inddragelse ofte ved, at der nedsættes arbejdsgrupper, hvor områdets borgere, virksomheder og foreninger i samarbejde med professionelle byfornyelsesfolk går i gang med at planlægge indsatser for området. Ofte forløber denne indsats over flere år. Der kan være en indsats i forhold til ansøgning, til den første reelle planlægning og senere en indsats i forhold til realisering. Arbejdet i grupperne er ofte tidskrævende, og deltagere kan være mere eller mindre aktive i perioder. Kun få kan være aktive igennem hele perioden. Det er en kompleks proces, hvor mange interesser er involveret - både i forhold til ejere, de aktive borgere, foreninger og virksomheder, der deltager i processen, og til de mange ikke aktive. Hertil kommer så, at også de forskellige forvaltninger i en kommune kan have meget specifikke interesser knyttet til såvel forløb, som de færdige resultater. Investeringsbehovene er ofte særdeles omfattende, men lykkes byfornyelsen, er der store økonomiske gevinster at hente både for de private og de offentlige aktører, foruden fordele for levevilkår og konkurrenceevne.

Det er e-projektets tese, at den nye Informations- og Kommunikationsteknologi kan være med til at styrke denne proces, hvis den udvikles rigtigt. Den kan gøre det lettere at informere om planer og forslag. Den kan gøre det lettere for den enkelte person at deltage i gruppearbejdet. Og den kan måske blive et redskab, der også gør det lettere at finde frem til fælles løsninger. Men det er ikke noget, der nødvendigvis sker automatisk. Teknologi udvikles bl.a. ved, at der efterspørges bestemte egenskaber og ydelser, den skal kunne opfylde.

Det har været projektets intention at udvikle og afprøve nogle måder at anvende teknologien på, så de fremmer disse processer. Projektet indeholder derfor, udover den traditionelle forskningsdel, såvel en udviklingsdel som en dialogdel.

Forskningsprojektet bygger videre på erfaringer fra Projekt Byarkitektur i Byfornyelsen i dialog mellem fagfolk og beboere, som SBI i samarbejde med Kunstakademiets Arkitektskole og Håndværkets Byfornyelsesselskab gennemførte for By- og Boligministeriet (Holmgren et.al., 1999). I projektet blev udviklet nogle praktisk anvendelige metoder til dialogen i byfornyelsen mellem fagfolk og borgere. Betydningen af det lokale samarbejde i lokale netværk bygger bl.a. på erfaringen fra projektet Bornholms Teknologiske Udvikling, som SBI i samarbejde med AKF og Bornholms Forskningscenter udførte for midler fra Det samfundsvidenskabelige Forskningsråd (Storgaard, et. al., 1997).

Udviklingsdelen bygger videre på 3D-arbejdet på Kunstakademiets Arkitektskole, Institut 4: Design og Kommunikation, hvor lektor Bruno Tournay og lektor Bjarne Rüdiger har udarbejdet digitale 3D-modeller for udvalgte

steder i København (Rüdiger og Tournay, 1998; Rüdiger og Tournay, 1999). I relation til kvarterløftprojektet Nørrebro har det derfor været intentionen at udarbejde en 3D-model af hele kvarteret og afprøve anvendelsen af den på forskellige måder, der kan fremme beboerinddragelsen.

Dialogdelen bygger bl.a. videre på arbejde udført på SBI, hvor flere studier er gennemført som dialogforskning, dvs. forskning, der, ud over at evaluere et forløb, også løbende videregiver erfaringerne fra evalueringen til de selv samme fænomener, der evalueres (Storgaard, 1998).

Om projektets teser - og teoretiske baggrund.

Centralt i projektet er opfattelsen af, at den nye Informations- og Kommunikationsteknologi kan udvikles til at støtte beboerinddragelsen i planlægning og realisering af byfornyelse.

Manuel Castells anvender betegnelsen Netværkssamfundet i sin analyse af det samfund, vi er på vej ind i (Castells, 1998). I dette samfund får relationerne - flowet - mellem agenter og artefakter i samfundet en særlig betydning. Det er opretholdelsen af de betydende relationer, der er afgørende for samfundets udvikling - de personer og områder, der holdes ude fra de betydende netværk, bliver tabere, og de områder, der formår at opretholde forbindelsen bliver vindere. Den nye informations- og kommunikationsteknologi sætter så at sige dagsordenen, både for en ny økonomi og for fordelingen af mulighederne for involvering eller afkobling. Det er specielt denne dobbelthed, der optager Graham og Marvin i deres analyse af den nye urbanisme (Graham og Marvin, 2001, pp. 209, 216).

Castells fokuserer især på globaliseringen - for ham ligger det indbygget i det nye samfund, at områder med særligt udsatte sociale grupperinger og med aktører, der ikke spiller en rolle i samfundets økonomiske og beslutningsmæssige struktur, let bliver hægtet af.

I e-kvarterprojektet har det imidlertid været tesen, at teknologien kan anvendes offensivt. Afkoblingen kan imødegås, bl.a. ved at sørge for, at områder bliver linket til den teknologiske infrastruktur, og ved at sørge for, at der i området udvikles måder at anvende den nye teknologi på, der fremmer områdets økonomiske, sociale og kulturelle strukturer. Konkret har det betydet, at e-kvarteret opfatter tiltagene med udvikling af redskaber til visualisering og 3D-modellering som en måde at fremme områdets parathed til det frembrusende samfund. Med området mener vi brugerne i området og infrastrukturen. Brugere er beboere, erhverv, foreninger og ikke mindst offentlige institutioner. Infrastrukturen udgøres af de fysiske netværk - men også af de sociale og uddannelsesmæssige udbud og faciliteter.

Den engelske byplanprofessor Patsy Healey beskriver denne nuværende eller kommende planlægning, der har afløst den planlægning, der fandt sted i industrisamfundet, som kollaborativ planlægning (Healey, 1997). Herved betoner hun, at der ikke længere alene er tale om information. Beboerinddragelsen er gået fra udelukkende at handle om at forbedre informationen til beboere til også at skulle kunne inddrage beboere og andre aktører i et område i et egentligt samarbejde om de fremtidige løsninger. For Healey er det et vigtigt spørgsmål, hvorledes de institutioner, der konstituerer planlægningen, reelt får opbygget en kapacitet og kompetence til denne kollaborative proces.

I danske analyser af borgerdeltagelse har det imidlertid typisk været det demokratiske fokus, der har sat dagsordenen (Agger, 2004). Under betegnelsen 'governance' beskrives den proces, hvor borgere i stigende grad involveres i selve skabelsen af politikken, typisk gennem deltagelse i arbejdsgrupper. Man har karakteriseret processen som demokrati fra neden og bruger begreber som mægtiggørelse og myndiggørelse (empowerment) til at beskrive den ændring, der er fundet sted (Bang, Dreyer og Hoff, 2000). Men

den mere aktive inddragelse af borgerne kan let komme i karambolage med det repræsentative demokratis principper. Får de aktive ikke for meget indflydelse? (Engberg, 2003). Specielt for Nørrebro har Bolette Møller Christensen analyseret de lokale folkelige bevægelser, der har fundet sted uden for de etablerede politiske partier: Nørrebro Beboerorganisation, BZ'ere og deltagelsen i projekter i samarbejde med offentlige instanser - altså netop forholdet mellem de folkelige lokale bevægelser og udviklingen af governance som styringsredskab (Møller Christensen, 2000). Hvor Engberg ser dilemmaet mellem de aktive og de ikke aktive borgere, har Møller Christensen fokus på, at de folkelige bevægelser kan miste selvstændighed og politisk gennemslagskraft i denne proces.

Fokus i dette projekt adskiller sig fra ovennævnte analyser, der alle er koncentreret om de demokratiske perspektiver i beboerinddragelsen. I dette projekt er der fokus på selve samarbejdet - på den kollaborative proces, og de konsekvenser og perspektiver, der kan knyttes hertil. Det er dette projekts tese, at de nye medier kan udvikles, så de støtter de kollaborative processer. Og det er tesen, at der herigennem ikke alene kan opbygges demokratiske fordele, men at løsningerne reelt kan blive bedre for området, fordi de lokale aktører så at sige er brugereksperter på deres egne felter. Men læg mærke til ordet 'kan'. Det er ikke nødvendigvis en udvikling, der finder sted under alle omstændigheder, men denne udvikling kan bl.a. styrkes ved at betone ønsker til sådanne krav til de teknologiske løsninger. Fungerer arbejdet i arbejdsgrupper, og formår man at sprede erfaringerne til borgere, der ikke selv deltager direkte i arbejdsgrupperne, er det endvidere projektets tese, at man opbygger en vidensdeling (shared knowledge), en læring om området (aktører, bygninger, historie m.v.), og at der i denne proces er elementer, der kan fremme en social inklusion. Dannelsen af fælles visioner for et område er vigtig (Zukin, 1995). Det er tesen at IKT kan udvikles, så specielt dannelsen af fælles visioner kan fremmes. I denne proces kan visualisering spille en særlig rolle. Udviklingen af bl.a. 3D-redskabet og andre visualiseringsformer er derfor en vigtig del af projektet.

Endelig er det, som nævnt, også tesen, at et kvarterløft ved at anvende IKT kan fremme aktørernes IKT parathed, det vil sige øge deres evne til at kunne se, hvordan de kan benytte IKT offensivt ud fra egne behov og ønsker.

E-kvarterprojektet har endvidere været bevidst om, at IKT initiativer i et lokalt projekt, kunne være anvendeligt som del af lokale events. Denne rolle er ikke afvist, men projektet har spillet positivt med, når mulighed blev givet.

Kun en del af ovennævnte teser er belyst i denne delrapport, der i høj grad har koncentreret sig om snævre konsekvenser af brugernes anvendelse af de IKT aktiviteter, der er blevet udviklet og stillet til rådighed i kvarterløftet og i e-kvarterprojektet. I et større tværfagligt forskningsprojekt om Medier og Demokrati i Netværkssamfundet (MODINET) indgår resultaterne imidlertid med henblik på en mere dybtgående analyse netop af disse forhold. MODINET støttes af Danmarks Forskningsråd og ledes af prof. Ib Bondebjerg fra Inst. for Film og Medievidenskab ved Københavns Universitet (KU). På projektets hjemmeside kan læses om projektet, dets baggrund og resultater (www.modinet.dk).

Metode

Indhentning af empiri er sket gennem en interviewundersøgelse og gennem deltagelse i arbejdsgrupper. Herudover er anvendt statistik fra anvendelse af nettet samt sekundært materiale vedr. baggrundsoplysninger fra kvarterløftprojektet. Fra Danmarks Statistik er anvendt data, der belyser befolkningens adgang til Internettet.

Interviewundersøgelse

I november 2003 gennemførtes interview med personer, der havde været involveret i kvarterløftprojektet og e-kvarterprojektets aktiviteter – enten som ansatte i kvarterløftprojektet, som aktive borger i en af arbejdsgrupperne eller som mindre aktive borgere, der alligevel har haft kontakt til kvarterløftet. Herudover er leverandøren af det Content Management System kvarterløftet anvender blevet interviewet.

I alt er gennemført interview med 21 personer. Fra sekretariatet er fire personer blevet interviewet - heriblandt lederen af hele kvarterløftprojektet samt lederen af IKT aktiviteterne i kvarterløftet.

Fra Informateket er de fem konsulenter blevet interviewet (Informatekets leder og uddannelseskonsulent, erhvervskonsulenten, butikskonsulenten, beskæftigelseskonsulenten, samt miljøkonsulenten).

Fra arbejdsgrupperne er der blevet interviewet to fra Erhvervs- og beskæftigelsesgruppen, én fra Parkgruppen, en brugereksperter i tilgængelighed og medlem af flere arbejdsgrupper og styregruppen for kvarterløft, en aktivist fra ungdomshuset, formanden for forskønnelsen af Asminderødgade, en lærer fra Hillerødgade skole, en journalist fra PåGaden, tre beboere, der eksplicit deltog i chat eksperimentet, initiativtageren til netbaseret borgerforum og medlem af flere arbejdsgrupper, samt kvarterløftets konsulent i IKT og Content Management.

Interviewene er gennemført som personlige intensive interview, hvor en spørgeramme er anvendt som udgangspunkt for interviewet, der har taget form som samtale. Der er taget referat af interviewet, der efterfølgende er tilsendt de interviewede m.h.p. korrektion af misforståelser. I seks tilfælde er interviewene gennemført som telefoninterview. Interviewene af personer fra arbejdsgrupper (Erhverv og Beskæftigelse, Parkgruppen) var planlagt gennemført som fokusgruppeinterview, men kun få har deltaget (hhv. to og én personer).

I interviewene er anvendt samme overordnede ramme men med delspørgsmål, der har taget udgangspunkt i de forskellige interviewpersoners placering i kvarterløftprojektet.

I den overordnede ramme er belyst de pågældende personers placering i Kvarterløftprojektet, deres faktiske brug og formål med brug af IKT i hhv. kvarterløftet, e-kvarterprojektet samt anden brug.

Effekten og konsekvensen af anvendelse er belyst mht. information, kommunikation, deltagelse, vidensdeling/læring/kompetencer, ressourceforbrug og mht. evt. opnåede løsninger. Endelig er belyst barrierer i forløbet, både i forhold til andre aktører, teknologi og økonomi m.m. Afslutningsvis er spurgt om perspektiver for IKT aktiviteter i kvarterløft i forhold til, hvad det kan bruges til, formål, forventet effekt, barrierer og evt. initiativer, som kvarterløftet eller andre burde tage.

I forbindelse med De Kulturelle Markedsdage i august 2003 blev forsøgt indsamlet spørgeskemaer hos personer, der prøvede e-kvarterets modeller og faciliteter. Men selv om besøgstrangen - især blandt børn - var stor, var det vanskeligt at få udfyldt skemaer, der var udformet med henblik på de voksne brugere, uden en stor ressourceindsats fra e-kvarterets side. Denne blev i stedet brugt til instruktion, besvarelse af spørgsmål og dialog. Kun 10 besvarede skemaet, og analyse af besvarelsene er derfor ikke eksplicit indarbejdet i denne dokumentationsrapport.

I bilaget i denne rapport er dele af interviewene samlet under forskellige temaer. Interviewpersonerne er anonymiseret og optræder i teksten under betgenelser, der referer til deres placering og deltagelse i kvarterløftprojektet, f.eks. som en informationsarbejder, en konsulent, en aktiv beboer i parkgruppen, etc.

Deltagelse i arbejdsgrupper

E-kvarterets forskere har deltaget i tre gruppers arbejde og herigennem fulgt diskussioner og problemstillinger på tættere hold, med det sigte for øje at få en viden om, hvorledes samarbejdet i grupperne reelt fungerer og med henblik på at kunne stedfæste områder, hvor IKT med fordel kunne anvendes til at forbedre arbejdet mellem de involverede aktører. De tre grupper har været Erhverv og Beskæftigelse, Information samt Veje, Trafik og Pladser.

Hits på nettet og baggrundsmateriale

Aktiviteter på nettet er belyst gennem materiale stillet til rådighed af kvarterløftets egne IT folk, der løbende indsamler materiale om hits og besøgende, ligesom vi fra Arkitektskolen i København har fået oplysninger om hits og besøgende på e-kvarterets egen hjemmeside.

E-kvarterprojektet har haft adgang til det baggrundsmateriale, som Kvarterløftprojektet har indsamlet om kvarteret, samt til materialet fra SBI's evaluering af kvarterløftprojekter, hvori også indgår materiale fra Nørrebropark Kvarterløft (Andersen, H.S., 2003). Herudover har vi fået en specialkørsel fra Danmarks Statistik, der viser den voksne københavnske befolknings adgang til og brug af Internettet.

Udvikling

Udviklingsarbejdet bygger videre på arbejdet om 3D-modellering, som er udført på Kunstakademiets Arkitektskole, Inst. 4: Design og Kommunikation. Udgangspunktet har været digitale kort, som man i samarbejde med Kvarterløftprojektet fik adgang til fra Stadsinspektørembedet i København. Studerende fra Kunstakademiets Arkitektskole gennemførte en registrering af bygningshøjder, tagformer, vinduer, døre m.v. og gade inventar.

På baggrund af dette har lektor Bruno Tournay og lektor Bjarne Rüdiger fra Kunstakademiets Arkitektskole stået for opbygningen af 3D-modeller for kvarteret. Grundlaget har været opbygningen af en digital 3D-grundmodel for hele kvarteret. Denne model blev dels brugt som underlag for mere detaljerede 3D modeller af udvalgte dele af kvarteret, dels brugt til animationer udarbejdet af e-projektet af en flyvetur, der landede i parken og af en flyvetur, der landede ved Nørrebro Station. Den sidste blev anvendt til en kvarterbegejthed, hvor Københavns Kommune, Banestyrelsen og Kvarterløft havde planer om at sætte de stationsnære arealer i spil. Der er endelig udarbejdet en særlig interaktiv 3D fler-bruger verden af Nørrebro Parken med ilagt chat funktion.

3D-modelleringen er fortaget i AutoCad og 3D-Studio. Den interaktive 3D-verden er opbygget i Atmosphere.

Opbygning og anvendelse af interaktive 3D-modeller er under kraftig opblussen i disse år. I flere EU forsknings- og udviklingsprojekter styrkes udviklingen af open source systemer i relation til planlægning - således INTEL CITIES, hvor Nørrebro Park kvarterløft og SBI deltager. Projektet udvikler 3D-værktøjer til at fremme samarbejdet mellem det offentlige og borgere bl.a. i forhold til byfornyelse (<http://www.scri.salford.ac.uk/intelcity/documents/Docs/INTELCITIES%20B%20Finalb.pdf>), og UNIVERSE, der udvikler en Open Source Networked 3D-Platform for interaktive fler-bruger anvendelse ([www.innovations-report.com/html/reports/communication _media /report-25585.html](http://www.innovations-report.com/html/reports/communication_media_report-25585.html)).

I Danmark er flere redskaber ligeledes udviklet, der kan anvendes på kommercielle betingelser, f.eks. Turn Tool (www.turntool.dk).

I e-kvarterprojektet er de detaljerede 3D-modeller blevet udarbejdet i samarbejde med beboere, der havde ideer og skitser, der blev visualiseret via 3D og andre teknikker. Der blev udarbejdet 3D-modeller for Smøgen ved Ungdomshuset, af Asminderødgade samt af dele af Nørrebro Park Kvarter, hvor der blev skabt en virtuel udgave af De Kulturelle Markedsdage, som

kvarterløftprojektet i samarbejde med lokale foreninger og andre afholder i august måned.

Inden modelleringen af Den Virtuelle Markedsplads, var der i et samarbejde med repræsentanter fra Parkgruppen søgt at udvikle et virtuel eksempel af Nørrebro Park Kvarter, hvor nogle af de forslag, der var blevet diskuteret, blev fremlagt. Imidlertid måtte denne aktivitet opgives, dels fordi DAL (Danske Arkitekters Landsforbund) mente det var i strid med konkurrencebetingelser at offentliggøre dele af forslag, der måske skulle indgå i en konkurrence om Nørrebro Park Kvarter, dels fordi man i arbejdsgruppen var uvillig til at pege på hvilke forslag, der skulle lægges ud på nettet.

I samarbejde med elever og lærere fra to af skolerne i området blev der gennemført en fotosafari, hvor eleverne skulle tage billeder af de bedste og de værste steder i kvarteret, og i samarbejde med en beboer, der bruger kørestol, blev fotosafarierne anvendt til at vise nogle steder, hvor der er tilgængelighedsproblemer i kvarteret.

Alle de udviklede 3D-modeller, visualiseringer, fotosafarier mv. er anbragt på e-kvarterets hjemmeside: www.e-kvarter.dk.

Dialog

Konceptet med dialogforskning blev udviklet i slutningen af firserne i forbindelse med evaluering og følgeforskning af forsøg med informationsteknologi i loklasamfund under det daværende Teknologiske Udviklingsprogram. Med dialogforskning blev forstået en forskning, der er økonomisk uafhængig af forsøget, som ikke har ansvar for, at forsøget gennemføres og som indgår i tæt dialog med det forsøg, der følges, leverer data og overvejelser løbende og indgår som samtalepartner med forsøget (Storgaard, 1988; 1998).

I dialogforskning gennemføres altså en evaluering, der sideløbende med evalueringens indhentning af erfaringer, udmelder disse til det projekt, der evalueres. Det betyder, at senere målinger i høj grad kan være påvirket af tilbagemeldingerne, og man kan derfor have vanskeligt ved at se de 'rene' effekter af de tiltag, der evalueres. Fordelen er, at de pågældende projekter, der evalueres ikke behøver at vente til hele evalueringsprocessen er afsluttet, men netop får informationerne løbende, så tiltag, der kan forbedre de igangværende aktiviteter, kan igangsættes, ligesom nye aktiviteter kan starte og andre nedlægges. For forskningsprojektet kan det betyde, at man kommer tæt på de processer, der studeres - man får informationer og man giver informationer.

I forhold til ovenstående koncept kan e-kvarterprojektet siges at leve op til dele af dialogforskningskonceptet, al den stund det er økonomisk uafhængigt af kvarterløfteprojektet, og det har stået i løbende dialog med kvarterløftet. Til gengæld har e-kvarterprojektet deltaget i konkret udvikling af IKT applikationer, om end disse ikke er integreret i kvarterløftprojektets egen IKT strategi, men netop har været et tilbud ved siden af kvarterløftets egne aktiviteter. E-kvarterprojektet har således ikke over for kvarterløftprojektet haft et ansvar for at nogle aktiviteter er blevet gennemført. Men e-kvarterprojektet har altså selv gennemført udviklingsaktiviteter, som er blevet demonstreret og afprøvet i kvarterløftet. Og e-kvarteret har altså selv gennemført interview af brugere bl.a. med henblik på at få erfaringer om de selv samme redskaber, som man har udviklet. Der er således godt nok ingen afhængighed af kvarterløftprojektet men til gengæld en afhængighed af egne (udviklings)-aktiviteter. Det giver en indsigt - men også en fare for selektiv tolkning af resultaterne. Hermed nærmer dialog- og udviklingsforskningen sig aktionsforskning. Aktionsforskning har, til forskel fra dialogforskning, et egentligt ansvar for at gennemføre en forsøgsaktivitet, ligesom økonomien af aktionsforskningens forskningsdel oftest er helt sammenvævet med forsøgets.

I projektet har der løbende været kontakt til ledelsen i kvarterløftprojektet - særligt til IT medarbejderen - ligesom delrapportering naturligvis har tilgået kvarterløftet, og kvarterløftprojektet har deltaget i e-kvarterprojektets følge-

gruppe. Også i de grupper, e-projektets forskere har deltaget i, er der sket løbende tilbagemeldinger om e-kvarterets overvejelser.

De resultater, vi har udviklet i samarbejde med enkelte beboere, er blevet fremlagt i forskellige af kvarterløftets arrangementer, bl.a. til café møder, forskønnelsesseminar, og på de kulturelle markedsdage i 2002 og 2003 i Nørrebro Park Kvarter, hvor e-kvarteret fik adgang til en container, der var rigget til med pc'ere, internetadgang, storskærm mv.

I dialogaktiviteten indgår også, at forsknings- og udviklingsaktiviteter inden for IKT området er særdeles velegnet som show-cases i forbindelse med de forskellige events, der kan være en væsentlig del af et kvarterløft-projekt, som det f.eks. var tilfældet i forbindelse med fremlæggelsen af initiativer omkring Nørrebro Stations stationære arealer.

Konklusioner – Perspektiver – Refleksioner

På baggrund af de indhentede erfaringer, herunder bilagets interview, er nedenfor angivet nogle af projektets konklusioner og perspektiver.

Nettet og hjemmesider

Nettet er blevet et helt integreret redskab i et hvert kvarterløft projekt.

En vigtig – og kraftigt stigende – del af kommunikationen foregår via nettet – både internt i sekretariatet, i forhold til kommune, stat og andre aktører og i stigende grad også til medborgere.

Også i mange af arbejdsgrupperne foregår en vigtig del af kommunikationen elektronisk – i nogle grupper er det al skriftlig kommunikation, der kan foregå på denne måde, fordi alle, der deltager, er koblet på nettet.

Informationer og gennemskuelighed

Anvendelse af hjemmesider har vist sig særdeles velegnet til at forbedre informationsformidlingen i et kvarterløftprojekt. Fra interviewene fremgår det, at anvendelsen af nettet har betydet, at det er langt lettere at få adgang til informationer, det førhen var vanskeligt at finde frem til. Gennemskueligheden er blevet langt større. Dette er en stor styrke for nye, der ønsker at deltage mere aktivt, og for de aktive.

Man kan vælge at lægge alle informationer ud på nettet, så et kvarterløfts hjemmeside fungerer som en fælles databank, hvor man mere eller mindre let kan hive informationer frem. Det er en klar forbedring i forhold til en traditionel informationsformidling, hvor det kan være ganske vanskeligt for udenforstående at finde ud af, hvad der egentlig er sket tidligere.

Man kan også vælge at fokusere mere på formidling af hændelserne i et bykvarter – og måske ligefrem opbygge en hjemmeside som en lokal portal. Og man kan anvende visualiseringer mere eller mindre aktivt som redskaber i informationsformidlingen.

'Instant participation'

Hjemmesiden giver transparens mht. aktiviteter og adgang til information.

Hjemmesiden henvender sig især til de aktive – både til de, der er meget aktive, og til de nysgerrige. For de nysgerrige betyder det, at man let kan få overblik og komme frem til væsentlige detaljer.

For de aktive bliver det et medie, hvor man let kan følge med i egne aktiviteter (kalender/dagbog) og samtidig kan orientere sig i andre gruppers arbejde. På denne måde kan anvendelsen af nettet virkelig øge gennemskueligheden /transparensen i informationerne omkring et kvarterløftprojekt. Sammelignet med tidligere betyder den nye teknologi især, at det bliver muligt for nye deltagere hurtigt at kunne sætte sig ind i de pågældende problemstillinger på en kvalificeret måde. Man behøver ikke være med til alle møder, men kan deltage lige dér, hvor man har den største interesse.

Hjemmesider og IKT bliver et medie for de 'måske' aktive. Adgangen til 'instant participation' øges. Dette kan i sig selv skabe andre problemer med hensyn til netværk, personlige relationer og ejerskab til forslag og ideer, for det er ikke alle, der synes om denne form for lokalt engagement.

Identitet

Fra interviewene bekræftes, at hjemmesiden i høj grad er med til at skabe en identitet i området, både hos beboerne og i omverdenen. Da kvarterløftprojektet startede var der kun en vag opfattelse af, hvad området dækkede. I dag er der ingen, der stiller spørgsmålstejn ved, at der er tale om et separat område med en egen identitet, hvor beboere har en klar opfattelse af deres tilhørsforhold til området. Den virtuelle identitet opfattes som en af faktorerne bag dette.

At udveksle meninger?

Til gengæld kan det også konstateres, at det kun i meget begrænset omfang er lykkedes at få sat en meningsudveksling i gang via debatfora. Der er kun få indlæg, og der er kun ganske få egentlige menings-udvekslinger. Ofte er der tale om, at enkeltpersoner giver deres mening til kende, uden at andre reagerer. Debatfora bliver derfor mere en platform for personlig profilering end et forum, hvor meninger brydes.

Læring og vidensdeling

Hjemmesiden har afgørende betydning for spredning og deling af viden blandt de involverede aktører.

Blandt kvarterløftprojektets IKT personale er det vurderingen, at der kun finder en begrænset form for læring sted, i sammenligning med hvad der finder sted, når beboerne bruger andre hjemmesider, søgefunktioner, databaser etc. Men interviewede, der ikke er vant til at anvende nettet, og som er kommet i berøring med den nye teknologi via IT start kurser i Informatik, synes dog klart, at de har lært noget, og de har sidenhen fulgt med i, hvad der sker i kvarterløftprojektet via hjemmesiden.

Fotosafari

Fotosafarien er en yderst enkel måde at få forbedret dialogen mellem forskellige aktører i et byfornyelsesområde. Dette gælder ikke mindst dialogen mellem professionelle fagfolk inden for byfornyelsesområdet og grupper, der normalt ikke høres i byfornyelsesopgaver, f.eks. børn.

Hvad enten der er tale om en safari med en gruppe, der ikke på forhånd har ytrede interesser i kvarteret, eller det er en safari, hvor en enkelt, der på forhånd har en ganske bestemt opfattelse af nogle problemer og løsninger, bruger fotosafarien til at fortælle om disse, er metoden anvendelig, når sådanne budskaber skal anskueliggøres og kommunikeres til andre.

Overraskende nok viste eksemplerne fra Nørrebropark Kvarteret, at fotosafariens resultater også kunne måles uden for kvarterløftets egne rækker - nemlig i dialogen til eksterne beslutningstagere og organisationer. Fotosafarien med en kørestolsbruger er blevet anvendt i sådanne sammenhænge.

I relationen til børnenes fotosafari er de største effekter sket internt i skolen, hvor det har været et særdeles velegnet værktøj i skolens eget arbejde i klasseværelset. I kvarterløftet har børnenes fotosafari først og fremmest haft effekt i forhold til at sætte fokus på et af de 'grimme' steder i bydelen og i forhold til at anvende fotos i andre af aktiviteterne med børn.

Forskønnelsesprojekter

I to delprojekter om forskønnelse af gader har e-kvarteret indgået i samarbejde med beboere og brugt 3D-modeller og anden visualiseringsteknik til at anskueliggøre visionerne for gaderne. I Smøgen var det Ungdomshusets eget forslag til forbedring, der dannede udgangspunkt for 3D-visualiseringen, men det var også et af de steder, som børnene i fotosafarien havde udpeget

som et problem. I Asminderødgade var det beboerne, der mente at gaden havde potentiale til skifte fra at være 'grå, slidt, dårligt oplyst og med dårligt udnyttede parkeringsforhold', til at blive 'et levende, trygt og hyggeligt sted'. I begge tilfælde lå den generelle 3D-model for kvarteret til grund for en udarbejdelse af en mere detaljeret model af gaderne. Ved hjælp af foto blev facader gjort mere detaljerede. Foto og fotomontager blev kombineret med en ført videotur gennem gadeforløbet, men man kunne ikke selv gå rundt i modellen. Anvendelsen af 3D og de andre visualiseringer betyder, at projekterne fremstår professionelt, og de bliver langt lettere at kommunikere til omverdenen, hvad enten det er de øvrige beboere eller eksterne beslutningstagere. Visionerne kan blive fælles.

Den virtuelle Markedsplads

Med udgangspunkt i kvarterløftets arbejde med Nørrebro Park indgik e-kvarteret samarbejde med parkgruppen om at anvende 3D til visualisering af nogle forslag. Imidlertid måtte man afstå fra at gennemføre denne visualisering af fremtidige forslag. I stedet blev det besluttet at opbygge et helt nyt virtuelt byrum, hvor man fik mulighed for at afprøve 3D-mediet i en virtuel flerbruger verden. Med udgangspunkt i De Kulturelle Markedsdage, som kvarterløftet og de lokale foreninger afholder i august måned i Nørrebro Park Kvarter, blev der opbygget en virtuel udgave af Markedspladsen, hvor de besøgende kunne besøge kvarterløftets boder, telte og informationsstandere, hvor man kunne læse eller klikke sig videre frem til informationer og relevante hjemmesider. Man kunne også besøge to andre virtuelle verdener. I Informateket fortalte butikskonsulenten om sit arbejde gennem en billedserie, og i parken kunne man gennem en fotoserie følge parkens historie, ligesom der var kort og tegninger. I en 3D-model i mindre skala kunne man endvidere selv vandre rundt. De besøgende kunne vælge en avatar - og hermed se sig selv og de andre besøgende på skærmen. Samtidig var der oprettet en dialogboks, så man kunne chatte - spørge, svare og kommentere.

Det virtuelle byrum lukker op for helt nye muligheder for at mødes på nettet i et genkendeligt fysisk rum. Men opbygningen af virtuelle flerbrugerverdener ('multi-user immersive virtual environments') kan være vanskelig og forudsætter at brugerne har en hurtig opkobling på nettet.

Informationsteknologi skal samordnes med byfornyelsens øvrige aktiviteter

Anvendelsen af de forskellige digitale redskaber i kvarterløftprojektet i Nørrebro Park Kvarter har klart vist, at redskaberne har store potentialer til at forbedre samarbejdet mellem borgere og kvarterløftet. Men det har lige så klart vist, at informationsteknologien kun har en effekt, hvis den kobles nært sammen med de øvrige aktiviteter i området.

Dette skal i hvert fald ske på fire felter:

- IKT aktiviteterne skal integreres helt i kvarterløftets egen organisation. Der skal være en politik, et ønske og en vilje til at anvende teknologien. Og der skal være personer, der har ansvaret for at teknologien integreres i organisationens måde at arbejde på.
- IKT aktiviteterne skal spille sammen med aktiviteter, der gennemføres i kvarterløftet. Ikke stå ved siden af.
- IKT aktiviteterne skal spille sammen med omtale i andre lokale medier.
- IKT aktiviteter kan selv være vigtige elementer i events i området.

Ingen kommer automatisk forbi en hjemmeside eller en 3D animation af forslag. Man kommer der, fordi man har en interesse for det, der sker – hvad

enten det er i de konkrete forslag og planer, eller det blot er af nysgerrighed. Men man kommer der kun, hvis man ved, at man kan finde informationerne på nettet. Derfor er omtale og samspillet med andre lokale medier, foldere og plakater af helt afgørende betydning.

Identitet og autoritet

Det er en vigtig opgave for byfornyelsesprojekter, at de skal medvirke til at styrke identiteten i de pågældende områder. Alt tyder på, at skabes en virtuel identitet i form af en hjemmeside eller i form af en 3D-model over området, har det stor afsmitning på identitet og oplevelse af tilhørsforhold i den virkelige verden. Faktisk er effekten så stor, at det kan skabe problemer med autoritet. Projektforslag, der kommer på nettet, for slet ikke at tale om projektforslag, der bliver bygget op i en 3D-model, kan meget let blive opfattet som endelige løsninger – og netop ikke som forslag. Det er derfor af stor betydning, at fastholde karakteren af at være forslag i de illustrationer og visualiseringer, der lægges på nettet. At de nye medier har en stor effekt på dannelse af identitet og autoritet kan også have betydning for den måde, et kvarterløft vælger at organisere arbejdsgrupper og del-initiativer i området. Skal de alle have selvstændige hjemmesider, eller skal de være kategorier, der kan fremklikkes på den fælles hjemmeside? I Nørrebro Park Kvarterløft valgte man den sidste løsning.

3D og anden visualisering

3D er en avanceret form for visualisering. Det viste sig imidlertid, at mange andre enklere former for visualisering også er særdeles anvendelige redskaber. Kombinationen mellem foto, fotomontager og 3D-montager er i mange tilfælde fuldt tilstrækkelig til at forbedre kontakten med beboerne, som det fremgår af eksemplerne fra Smøgen og Asminderødgade.

Men de største effekter opnås med 3D-modeller, man frit kan bevæge sig i, som det især fremgår af eksemplet med de kulturelle markedsdage.

Erfaringerne fra Nørrebro Park viser, at modellerne ikke behøver at indeholde detaljerede gengivelser af omgivelserne. Hører man til i et område, har man ikke vanskeligheder ved at opleve, at man faktisk bevæger sig rundt i et virtuelt byrum, der afspejler den virkelige verden. Måske er det lettere for de, der selv bor i området at 'fylde' de manglende detaljer ud, sammenlignet med besøgende, der ikke kender området. I den professionelle 3D-verden er der betydeligt større interesse for at øge modellernes detaljeringssevne. I sammenhæng med borgerdeltagelse er der større behov for 3D som et skitseringsredskab.

3D – et stærkt retorisk redskab

Aktiviteterne i Nørrebro Park Kvarter har vist, at 3D-redskabet er særdeles velegnet til at demonstrere udformningen af forskellige forslag til fysiske forbedringer. Man kan få nye befolkningsgrupper i tale, og man kan fremstille forslag, der virker overbevisende - både over for beboere og over for beslutningstagere. Faktisk er redskabet så anvendelig, at man kan sige, at det især er et retorisk redskab. Heri ligger, at belagt med de rette ord - eller billeder - har det en betydelig overtalelsesevne. Det stiller visse etiske krav til den måde, man anvender mediet - hvordan bliver der tale om input til en proces, hvor beboere skal finde ud af, hvordan omdannelsen skal se ud, frem for at det blot bliver reklamesager for allerede besluttede projekter?

Anvendelse af 3D og af visualiseringsredskaber kan bruges til at forbedre dialogen omkring og gennemsigtigheden i forslag i forhold til beboere, erhverv og foreninger i området. Altså til at brede diskussionen ud og få flere i tale. Men faktisk kan de samme redskaber også bruges til at få budskaber frem til beslutningstagere - det være sig top politikere, organisationer, investorer eller særlige beboergrupper. Det stiller også det demokratiske spørgsmål om, hvem der skal have adgang til redskabet, og hvem der ikke skal. I dag er det især forslagsstillere, f.eks. developere, der anvender 3D til at promovere egne projekter. Hvis beboeres og arbejdsgruppers forslag skal have mulighed for at gøre sig gældende i konkurrence med andre projekter, kan 3D-redskabet være et vigtigt værktøj at have adgang til og kompetencer (eller eksperter) til at betjene.

Involvering af de aktive og de ikke aktive?

3D og øget visualisering er næppe en fordel for folk, der allerede er involveret i byfornyelsesopgaver. For disse personer er de hidtidige redskaber fuldt tilstrækkelige. Men for andre befolkningsgrupper kan de nye redskaber gøre en forskel. Det gælder f.eks. i forhold til børn og unge. Grupper, det ofte ikke er muligt at involvere i byfornyelsesopgaver. På De Kulturelle Markedsdage var det bemærkelsesværdigt, at netop en stor gruppe unge drenge med indvandrer baggrund var særdeles ivrige besøgende hos e-kvarteret. Og fotosafarier var særdeles velegnet til at få børnene i kvarteret involveret i spørgsmål om bydelens udseende. Til gengæld skal man næppe forvente, at ældre synes, at redskabet er særligt attraktivt. Det er stadig for vanskeligt at bruge, hvis man ikke har forkundskaber, og hvor de nye generationer har en opvækst, hvor brugen af alle nye medier så at sige er indstøbt, er de ældre i en anden situation. Her er en særlig undervisningsindsats nødvendig. Men på Nørrebro viste det sig også, at der kun skal ganske lidt instruktion til, før man i hvert fald kan besøge de nye virtuelle byrum på Internettet. Det er kun få af bydelens mange voksne indvandrere, der har været involveret i kvarterløftprojektet. Men det fremhæves i interview, at man netop på nettet kan mødes, uden at man skiller sig ud, og at det derfor er et godt sted at mødes, hvis man gerne vil være anonym og se lidt med fra sidelinien, som det kan være tilfældet med mange indvandrere og socialt marginaliserede grupper. Det fremgår også, at mange indvandrere faktisk allerede anvender nettet aktivt til at holde sig ajour med, hvad der foregår i det gamle land.

Et hybridt Interface: Bruger – Formidler – Computer (User – Facilitator – Machine)

Opbygningen af 3D modeller – især fler-bruger verdener ('multi-user immersive virtual environments') kan være ganske vanskelig. Den forudsætter ofte kompetencer, som de professionelle inden for byfornyelsen ofte ikke besidder. Det lukker op for utraditionelle samarbejds muligheder med film- og computerspilbranchen ud over det, der foregår inden for arkitekt- og planlægningsområdet. Skal 3D-mediet være andet end blot en forbedret fremstilling af et forslag - dvs. skal det indgå som et kollaborativt medie - vil det i langt de fleste tilfælde være nødvendigt, at der indgår en person mellem brugerne og modellen. Vedkommende skal så at sige være et interface mellem brugerne og maskinen. Personen skal kunne omsætte forslag til elementer i modellen. I fremtiden kan der udvikles 3D-toolkits, der har disse muligheder indbygget, og som bliver lette at anvende, også for lægmand. Men endnu vil det de fleste steder være nødvendigt at inddrage professionelle 3D-animatører.

Informationsteknologi og det personlige møde

Afslutningsvis er det værd at bemærke, at de fleste interview understreger, at de informationsteknologiske redskaber på ingen måde kan erstatte det personlige møde. Det er, når personerne mødes direkte, at der opstår det samspil, der i sidste ende resulterer i planer og projekter, der ikke alene kan realiseres, men som også har en positiv effekt på hele bykvarterets udvikling. Men informationsteknologien kan supplere det personlige møde, og kan anvendes til at fjerne nogle af barriererne, der kan opstå i forbindelse med borgerdeltagelsen. Først og fremmest kan man anvende teknologien til at gøre hele beslutningsprocessen langt mere gennemskuelig og gøre adgangen til informationer langt lettere. Derudover kan man anvende teknologien til at kommunikere forslag og ideer om tiltag på en måde, der også kan få fat i grupper, der ellers ikke deltager i den slags projekter. Endelig tyder dette projekt også på, at de nye redskaber har et potentiale til at være et særdeles effektivt kollaborativt redskab, altså et redskab der styrker mulighederne for samarbejdet mellem de forskellige aktører.

Bilag

Internettet og hjemmesider

Adgang til og brug af Internettet

Adgangen til nettet har udviklet sig hurtigt i den seneste år. Danmarks Statistik har gennemført undersøgelser baseret på telefoninterview, der viser, at adgangen til internettet i 2001 var oppe på 73 pct. To år senere, i 2003, havde hele 79 pct. af den danske voksne befolkning adgang til nettet. De fleste har adgang både fra arbejdsplads og fra hjem. Kun 8 pct. har alene adgang via en computer på arbejdspladsen.

Der foreligger ikke tilsvarende opgørelser for Nørrebro Park Kvarter. Men det har været muligt at få foretaget udkørsler fra Danmarks Statistiks materiale, der viser adgangen for den voksne befolkning i hele Københavns Kommune. Opgørelserne viser, at adgangen til internettet er lidt højere for befolkningen i Københavns Kommune end i landet som helhed. Allerede i 2001 havde 81 pct. af den voksne befolkning i Københavns Kommune adgang til nettet. I 2003 var tallet steget til 85 pct. Langt de fleste havde adgang både fra arbejdsplads og fra hjem. Kun 10 pct. af befolkningen har kun adgang fra deres arbejdsplads.

Der foreligger også opgørelser over hyppigheden af brugen af internettet. For hele landet viser det sig at 42 pct. er på nettet dagligt, 22 pct. er det ugentligt, og kun 15 pct. bruger nettet sjældnere.

For den voksne befolkning i Københavns Kommune er der en betydelig større andel, der dagligt er på nettet, nemlig 54 pct. (mod 42 pct. for hele landet), 21 pct. er på nettet ugentligt, og kun 10 pct. er på nettet sjældnere.

Undersøgelser fra Danmarks Statistik viser, at adgangen til og brug af Internet er større for yngre personer, mindre for ældre, og at blandt indvandrere og efterkommere af indvandrere i 2001 havde 57 pct. adgang til nettet fra hjemmet og/eller arbejdspladsen. For landet som helhed var den tilsvarende andel 74 pct. Ses specielt på efterkommere af indvandrere var andelen, der havde adgang til nettet, højere end landsgennemsnittet, nemlig i alt 82 pct. (Danmarks Statistik, Serviceerhverv; 2002:11). Undersøgelserne er baseret på knap 3.000 interview foretaget september og oktober 2001.

For Nørrebro Park Kvarter foreligger, som nævnt, ikke oplysninger om adgangen til Internettet. Men der er næppe grund til at forvente, at adgangen til nettet fordeler sig radikalt anderledes end for København Kommune som sådan. Ser man på befolkningsfordelinger fra år 2000, viser det sig, at bydelen har en sammensat befolkning med en stor andel af yngre borgere, nemlig 16,3 pct. mellem 18 og 25 år, hvilket er 4 pct. point mere, end hvad der er gældende for hele Kommunen, hvor andelen mellem 18 og 25 år udgør 12,3 pct. I bydelen er andelen af ældre til gengæld mindre end i Kommunen som sådan, nemlig 9,2 pct. over 65 år, hvor den tilsvarende andel er 13,6 pct. i hele Kommunen. Andelen af indvandrere og deres efterkommere var i 1999 18,3pct., hvilket kun er lidt mere end kommunens gennemsnit på 16,5 pct. (Københavns Kommune, 2001).

Der er således næppe grund til at forvente, at adgangen til Internet for bydelens borgere er mindre end 85 pct. Og der er derfor god grund til at anvende internettet som et aktivt redskab i dialogen mellem kvarterløftprojektet og borgerne.

Tabel 1. Den voksne befolknings adgang til og brug af Internettet, Københavns Kommune og Hele Danmark.

	Københavns Kommune			Hele Danmark		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Adgang i alt	81	86	85	73	76	79
Adgang til internet fra hjem og arbejde	51	52	55	39	41	45
Adgang kun fra hjem	13	19	20	21	23	26
Adgang kun fra arbejde	17	15	10	14	12	8
Hypig brug fra arbejde og hjem	71	73	75	56	56	63
Daglig brug	52	55	54	35	38	42
Ugentlig brug	19	17	21	21	18	22

Opgørelsen omfatter ca. 12.000 personer i 2001 og 2002, men kun ca. 8.000 i 2003.

Kilde: Specialkørsel fra Danmarks Statistik.

Internettet og hjemmesider i Nørrebro Park kvarter

Internettet er altså ikke overraskende i løbet af de seneste år blevet et centralt element i de fleste kvarterløftprojekter. Mange informationer hentes og formidles via nettet. Det gælder både i kvarterløftsekretariaternes kontakt til andre myndigheder, i den interne kommunikation og i forhold til kvarterets borgere og arbejdsgrupper. Hjemmesiden er det basale element i den elektroniske udgave af et kvarterløftprojekt. Det er her, man får en virtuel identitet, og det er her, borgerne og alle andre kan finde informationer om projektet. Desuden er det ofte her, man har adgang til at kontakte de implicerede og give sin mening til kende.

Hjemmesiden www.parkkvarter.dk er den elektroniske indgang til aktiviteterne i Kvarterløft Nørrebro Park. Her har man, med få undtagelser, valgt ikke at lave selvstændige hjemmesider for arbejdsgrupperne eller delprojekterne under kvarterløftprojektet. Informateket har dog fået sin egen hjemmeside: www.informateket.dk. Det samme har Agendaforeningen på ydre Nørrebro: www.agendaforeningen.dk, projektet Livskvalitet på ydre Nørrebro (LYN): www.projektlivskvalitet.dk og foreningsdynamoen (der er en vejviser til foreningsliv på Nørrebro): www.parkkvarter.dk/foreningsdynamo. Men der er også andre hjemmesider, der er relevante for kvarterløftprojektets problemstillinger. Blandt disse kan nævnes www.paagaden.dk, der er den elektroniske udgave af lokalavisen PåGaden, som Kvarterløftprojektet har et tæt samarbejde med.

Desuden kan man også på kvarterløftets hjemmeside finde en lang række links til andre relevante lokale hjemmesider, bl.a. til Kvarterløft Nordvest www.nvi.dk, som er et tilsvarende kvarterløftprojekt i naboområdet, og til andre kvarterløftorganisationer. Desuden er der et link til nærværende forskningsprojekt 'Det Elektroniske Kvarter': www.e-kvarter.dk. På Nørrebro er der, som i enhver anden by eller bydel, desuden en lang række hjemmesider, hvor man kan finde specifikke oplysninger om områdets erhverv og butikker (Nørrebro Handelsforening: www.norrebro.dk), skoler, kirker (f.eks. www.stefanskirken.dk), fritids- og sportsaktiviteter (f.eks. www.noerrebrohallen.dk), foreninger, sammenslutninger og organisationer, offentlige institutioner, uddannelsessteder, kultur- og medborgerhuse (f.eks. www.kapelvej44.dk og www.nam.dk) restauranter, barer og musiksteder og endelig om kulturlivets tilbud og aktiviteter. Links til disse hjemmesider kan findes på lokale nyhedssider som f.eks. www.paagaden.dk. På indre og ydre Nørrebro er der i øjeblikket nogle bredbåndsprojekter i gang. Projektet på Indre Nørrebro kan man læse om på www.firkantnet.dk, og projektet i Nørrebro Park Kvarter informerer på www.parknet.dk.

På Nørrebro er der nogle meget aktive lokalmiljøer, som på den ene eller anden måde gør en indsats i området. Et sådant initiativ arbejder for en forskønnelse af Søllerødgade og præsenterer sig selv som et beboerdemokratisk netværksprojekt på <http://hjem.get2net.dk/soelleroedgadeforskoenelse/>. En lignende side er www.ynitivgruppen.dk, som repræsenterer en initiativgruppe på ydre Nørrebro, som uafhængigt af kvarterløftprojektet arbejder for en kultur og aktivitetspark på nedlagte DSB-arealer bag den gamle Lygten Station. På en tilsvarende måde har området 'den grønne firkant' ved Blågårdsgade sin egen hjemmeside: www.dialognet.dk, hvor kampen for et grønt miljø og mod en sportshal i området beskrives. Har man interesse for lokaldemokratiet, kan man læse om arbejdsgruppen 'Hverdagsdemokrati på Nørrebro' på gruppens hjemmeside: www.missinglink.dk/hverdagsdemokrati/. Arbejdsgruppen er opstået efter Københavns Kommunes konference om hverdagsdemokrati i foråret 2003 og har det erklærede formål at forankre processen om fremtidens hverdagsdemokrati på Nørrebro. På www.andelsgaden.dk, der fungerer som en portal for Jægersborggade, kan man læse om diverse aktiviteter i gaden, herunder om udbud af lejligheder og butikslokaler. Endelig kan man på hjemmesiderne www.folketshus.dk og <http://www.folketshus.dk/folketshus/park> læse om husets fortid, nutid og fremtid. Ungdomshuset på Jagtvej har ligeledes en hjemmeside www.ungdomshuset.dk.

I det følgende skal vi se på erfaringer fra de interviewedes anvendelse af internettet og deres brug af kvarterløftprojektets hjemmeside. Herudover ses der ganske kort på nogle af de hjemmesider, der er blevet omtalt i interviewene, nemlig hjemmesiderne for PåGaden, Nørrebro Handelsforening, Det Elektroniske Kvarter, Bredbåndsprojektet, Agendaforeningen og Ungdomshuset samt på hjemmesiden for et projekt med helhedsorienteret byfornyelse, der finder sted i Trøjborg i Århus.

Anvendelse af IKT i Nørrebropark Kvarterløft

Generelt gælder, at Internettet er blevet et vigtigt element i de aktives involvering. Det gælder både for de ansatte og for borgerne. I kvarterløftsekretariatet er f.eks. e-mails og internettet fuldstændig integreret i opgaverne. Der skrives e-mails og breve på computeren, og man bruger i vidt omfang nettet til at kommunikere med borgerne. Oftest sker dette endnu parallelt med papirbaseret kommunikation. Plakater laves på pc'ere, hænges op i kvarteret eller sendes elektronisk ud til borgerne i PDF-format. Billeder tages med digitalkamera og lægges på nettet. Selv medarbejdere, der ikke opfatter sig som ørne til arbejdet med pc'ere, føler sig ganske enkelt amputeret uden en computer.

I Informateket bruger man ligeledes i høj grad Word, internettet og forskellige mailprogrammer samt andre mere specialiserede former for IKT. Beskæftigelses-konsulenten bruger f.eks. dagligt nettet i sit arbejde til indsamling af information om jobannoncer, uddannelse, kursusmuligheder, lovgivning osv. Internettet bliver desuden brugt af flere af de borgere, som kommer i Informateket for at få rådgivning om beskæftigelse. De har rig mulighed for at orientere sig på hjemmesider, og de kan klikke sig direkte ind på flere af jobsiderne, f.eks. AF og Jubii. På den måde er internettet et godt hjælperedskab. Men mange af de arbejdssøgende er ikke vant til elektronisk tekstbehandling og informationssøgning, og derfor hjælper man dem med det eller gør det for dem. Der kommer mellem 5-10 om ugen, som skal have rådgivning m.m. Samtalen er det centrale for borgerne - og for konsulenten. IKT er kun et redskab, ligesom samtalen er det. værktøjet giver dog ikke de samme muligheder for afklaring og refleksion, som samtalen gør.

Uddannelseskonsulenten i Informateket bruger ofte sin erhvervsmæssige baggrund som grafisk designer i sit arbejde til f.eks. at layoute tryksager og hjemmesider. Til det bruger han programmerne Dreamweaver, InDesign, Photoshop, Illustrator og Flash, som har fortrin i forhold til almindelige Office-programmer. Det giver materialet en mere professionel standard, som er

usædvanlig i forhold til meget af det, andre kvarterløftprojekter laver. Butikskonsulenten bruger ligeledes grafiske programmer som f.eks. Publisher. På den måde laver han hurtigt brochurer, som ikke behøver være professionelle. Desuden bruger han en database, hvor han registrerer virksomheder, og endelig Excel til budgetter og regnskaber for at holde styr på projektet.

Brug af IKT i arbejdsgrupperne

Det er forskelligt, hvor meget de forskellige arbejdsgrupper bruger IKT. F.eks. er gruppen 'Erhverv og Beskæftigelse' meget professionel og fuldt ud elektronificeret, idet al information foregår via e-mail og hjemmesiden. I andre grupper bruger man stadig i højere grad papir og post som medium, og det er centrale personer i sekretariatet, der producerer materialet. I sekretariatet er det opfattelsen, at arbejdsgrupperne følger med i hinandens arbejde via nettet, og at de aktive generelt søger meget information og holder sig opdateret. De mindre aktive i kvarteret, som ikke er med i en arbejdsgruppe, har ikke samme engagement og læser f.eks. ikke referater fra gruppens møder.

I Parkgruppen har medlemmerne i høj grad selv brugt de elektroniske værktøjer. Man har bl.a. lavet og benyttet 8-9 PowerPoint-præsentationer, som har understøttet formidlingen af gruppens arbejde til andre borgere og internt i gruppens workshops. Også aktive i andre projektgrupper fortæller om, at man har brugt billeder taget med digitalkamera til at gøre det mere tydeligt, hvad der diskuteres. Man har givet folk et billede, brugt billeder i PowerPoint-præsentationer, eller man har kunnet se billederne på nettet. I disse grupper har man dog ikke kommunikeret med e-mails internt i gruppen. Mødereferater har ligget på nettet, og det er ifølge en af de aktive rart, fordi de her er nemmere at finde end derhjemme. En anden, som deltager i parkgruppen, mener, det endnu er for tidligt til, at IKT har en betydning for grupperne og sekretariatets arbejde. Vedkommende er dog overbevist om, at det vil få indflydelse fremover.

Generelt bliver internettet ikke brugt meget til kommunikation mellem grupperne til trods for, at der ifølge en af de aktive tit bliver efterlyst fællesmøder og koordinering af gruppens arbejde, hvor der er overlappende problemstillinger. På nettet kan man dog gå ind og se, hvad de andre grupper har lavet. Der er ifølge ham ofte problemer med samarbejdet mellem grupperne, fordi grupperne består af folk, der vil have noget igennem. Derfor kan der ofte opstå sammenstød. Dette har været mest udtalt imellem Parkgruppen og Idrætsgruppen, som har meget forskellige opfattelser af, hvad der skal være i Nørrebro Park Kvarter i fremtiden.

Indvandrere og nettet

Informatekets butikskonsulent og en af de aktive borgere, som har flygtningestatus, fortæller, at mange - især højt uddannede - flygtninge og indvandrere i Nørrebro Park kvarter og Danmark generelt bruger internettet særdeles aktivt til at holde sig orienteret - både i forhold til hjemlandet og i Danmark. Ifølge butikskonsulenten forholder det sig dog anderledes med ejerne af de etniske butikker i området. Han vurderer, at kun ca. 25 pct. af de butikker i området mod ca. 75 pct. af de danske har adgang til internettet. Etniske butiksejere er ifølge ham vant til mundtlig orientering. De er generelt ikke vidensopsøgende, heller ikke selvom det er nødvendigt for dem at være det.

Gennemgang af udvalgte hjemmesider

Kvarterløftprojektets hjemmeside

Kvarterløft Nørrebro Park har valgt at samle alle informationerne om kvarterløftprojektet på hjemmesiden www.parkkvarter.dk. I sekretariatet berettes, at hjemmesiden har det basale formål at profilere projektet og give borgerne

information og kontaktoplysninger. Derudover fungerer hjemmesiden som en kollektiv bevidsthed for projektgrupperne og for organisationen som helhed. Kvarterløftet har som politik, at alt skal på hjemmesiden, og det kræver gode argumenter, hvis noget ikke skal offentliggøres. Problematikken har ofte været diskuteret - især i forbindelse med rækkefølge-diskussioner, dvs. hvem skulle have været orienteret først osv.

Man benytter et Content Management system fra Concept-Ware, som sigter mod at gøre organisationen gennemsigtig og tilgængelig. Hjemmesiden er opbygget ganske traditionelt med en hovedmenulinie for oven, undermenyer i venstre side, læseblokke i midterspalten, søgefunktion øverst til venstre og nyhedsinformationer i en blok til højre på siden osv. Med denne opbygning har man valgt at bygge videre på en række principper mht. placering af de forskellige felter, der efterhånden er blevet en standard for hjemmesider. Man har stort set fravalgt at anvende flash eller anden form for visuel bevægelse i skærbilledet. Kun i Debatforummet er dette anvendt, idet man har overtaget standardproduktets set-up. Med fravalg af det, der er 'fancy', har man opnået, at hjemmesiden er relativt enkel at anvende, hvis man i øvrigt er vant til at gelejde sig rundt på hjemmesider. For uøvede kan siden dog virke svært tilgængelig, da den rummer mange informationer.

På forsiden præsenteres man øverst for kvarterløftets logo samt adresse, telefon, fax og e-mailadresse. Derefter følger en markant tværgående menulinie bygget med billeder og tilhørende tekst, hhv. forside, møder og beslutninger, information, kontakt og projekter og debatforum. Ved klik på billederne oprulles menuens underpunkter i en søjle i venstre side, samt et tekstfelt i midterspalten. Ved fortsat klik i underpunkterne i venstre spalte kommer de tilhørende tekstfelter frem i midterspalten. Samtidig vises den hierarkiske struktur i søgningen i venstre spalte. Øverst er endvidere en søgefunktion.

Umiddelbart under den markante tværgående menulinie er et tværgående billede og tekstfelt med PåGaden, der er en lokalavis, markant placeret. Der er link til PåGadens elektroniske udgave. På forsiden er der, som noget nyt (efterår 2003), i midterspalten anbragt et nyhedsfelt, hvor de seneste nyheder er anbragt, alle med links til mere udførlige tekster. I højre spalte er anbragt links til de mest læste sider, alle symboliseret ved klikbart billedfelt med tekst. Endelig er der mellem midterspalten og højre spalte et felt med links til informationer og til lokale nyheder på andre websider.

Brugen af kvarterløftprojektets hjemmeside

I 2003 var antallet af sidehenvisninger af kvarterløftets hjemmeside 132.020. Dette er cirka halvt så mange sidevisninger som i 2002. I 2003 var antallet af unikke besøgende 9140 inklusiv de besøgende på Projekt Livskvalitets hjemmeside. Der er en månedlig variation med flest besøgende i efterårs-månederne. Det er opfattelsen i Kvarterløftprojektet, at dette, i sammenligning med andre hjemmesider, er et pænt tal. I 2002 var det, som blev brugt mest på hjemmesiden ifølge en informationsmedarbejder fanebladene 'Kontakt' og 'Information'. I dag er det især fanen 'Projekter' og særligt Bredbåndsprojektet, der har brugernes interesse. Desuden er der mange, der læser stillingsopslag og læser om byfornyelsen, som kun har været på siden i 14 dage (nov. 2003). En informationsmedarbejder følger antallet af hits på de forskellige dele af hjemmesiden, og besøgsfrekvenserne tages i betragtning, når hjemmesiden skal ændres og udvikles. Han oplyser, at man netop (november 2003) er ved at udvikle en ny version af hjemmesiden, hvor projekterne er trukket mere frem. Der har været en diskussion af den overordnede struktur, og man kom frem til, at for meget fokus på projekterne frem for på organisationsstrukturen vil betyde, at det eksempelvis er svært at finde kontaktoplysninger. En hierarkisk opbygning og en umiddelbart forståelig metafor er nødvendig for en god hjemmeside.

En informationsmedarbejder vurderer, at hjemmesiden er stor og svær at bruge for folk, som ikke har erfaring med informationssøgning. Som en konsekvens heraf har man oprettet en nyhedsspalte på forsiden og flyttet man-

ge informationer til forsiden. Man har f.eks. flyttet det, man fra kvarterløftets side finder mest interessant for brugerne, til kategorien 'mest læste'. For erfarne brugere er siden derimod god, da den har relevanssøgning, således at man hurtigt kan få meget og også ny information om det, man er interesseret i.

Målgruppen for kvarterløftets hjemmeside er helt generelt kvarterets beboere og ikke særlige segmenter eller erhverv, foreninger etc. En informationsmedarbejder oplyser, at man ikke har en særlig interesse i, at hjemmesiden bliver besøgt i udlandet. Derfor er den kun på dansk, og det betyder, at der næsten udelukkende er danske besøgende. Det er opfattelsen i kvarterløftsekretariatet, at en stor del af de borgere i området, der har adgang til nettet, faktisk har besøgt hjemmesiden, og at de, der ikke har, ikke er særligt interesserede. En informationsmedarbejder vurderer, at man når ud til en stor gruppe, som er lokalt interesserede, og at den restgruppe, der er interesseret i lokale spørgsmål, men som ikke kender kvarterløftprojektet og dets hjemmeside, ikke er ret stor. Det er projektgrupperne og de aktive, der bruger hjemmesiden mest. De printer referater og tjekker mødedatoer m.m. og bliver på den måde opdateret. Det er til gengæld også de aktive, der i forvejen ved mest om kvarterløftprojektet. Derfor får de, i forhold til andre grupper, mindst ud af at besøge siden. Fra besøgsstatistikken kan man se, at der er nogle brugere, som bladrer alle projektfaneblade igennem fra ende til anden.

Ligeledes fremgår det, at Københavns Kommune besøger siden i stort omfang (er med i top 10). Kommunen er således en utilsigtet målgruppe.

Det er opfattelsen, at gruppernes brug af hjemmesiden, både internt og i kontakten til andre grupper og omverdenen, ikke har stor betydning for deres sociale relationer. Nogle grupper får dog et stærkt ejerskab til det projekt, de er involveret i og ønsker indflydelse på, hvordan det præsenteres på hjemmesiden ved bl.a. at stille krav til udformningen - f.eks. brug af billeder. Det er opfattelsen, at enkeltpersoner markerer sig på hjemmesiden. Det er primært grupper og projekter eller organisationer. For eksempel er enkeltpersoner ikke nævnt i referaterne andet end som deltagere i mødet. Dette er et bevidst valg, som blandt andet betyder, at konflikter i grupperne ikke er synlige for andre.

Det er opfattelsen at, det er vigtigt for projektgrupperne, at de ikke er lukkede. Det er deres eksistensgrundlag, idet de kun kan træffe legitime beslutninger, så længe de er åbne. Nettet kan være et værktøj, som kan medvirke til at åbne grupperne udadtil ved f.eks. at informere om ændringer i eksisterende projekter eller informere om nye. Der udsendes eksempelvis et nyhedsbrev eller en pressemeddelelse. Projektgrupperne bør primært arbejde med deres projekter. Deres hovedopgave er ikke at diskutere demokrati og formidle deres arbejde. Det er ikke deres ansvar men derimod et professionelt ansvar, dvs. sekretariatets.

Man har ifølge en informationsmedarbejder formået at få hjemmesiden frem i søgemaskinerne. Hvis man søger på Nørrebro i en søgemaskine, dukker kvarterløftets hjemmeside altid op på første side. Desuden har kvarterløftet, hver gang der er konkrete informationer eller arrangementer, annoncer med deres web-adresse i lokalaviserne, Nørrebro Avis og PåGaden, som læses af 70-90 pct. af befolkningen. Dette kan aflæses i antallet af besøgene på hjemmesiden. F.eks. har byfornyelsen for nyligt været annonceret i avisen, og nu er den én af de mest læste sider på hjemmesiden.

Brugernes erfaringer

De aktive i arbejdsgrupperne beretter, at kvarterløftets hjemmesider bruges meget - først og fremmest til at få informationer, referater, mødedatoer m.v. En af de aktive borgere oplyser, at vedkommende næsten hver uge læser på kvarterløftets og Informatikets hjemmesider om, hvad der sker på Nørrebro. IP synes, det er en god måde at følge med i, hvad der sker i f.eks. de andre arbejdsgrupper. En enkelt bruger kvarterløftprojektets hjemmeside til

at opdatere en anden hjemmeside, som beretter om, hvad der sker i kvarterløftprojektet.

Fra en aktiv i en af arbejdsgrupperne forlyder det, at der ofte kan være mødeindkaldelser og tidspunkter på kvarterløftets hjemmeside. Desuden kan der let opstå problemer, hvis konkrete forslag lægges på nettet. F.eks. blev tegninger af nogle pavilloner, som parkgruppen havde forslået til parken, lagt på hjemmesiden. Det var tegninger af, hvordan pavillonerne kom til at se ud, som var lagt ud på siden, uden at forslaget var færdigbehandlet i parkgruppen, klargjort i sekretariatet eller købt. Denne sag rejste et ramskrig internt i og uden for parkgruppen. Gruppen fik 120 mails fra folk i kvarteret, der klagede. Deltageren i arbejdsgruppen synes, det var uacceptabelt, at tegningerne blev lagt på nettet, fordi de dermed virkede officielle og ikke som et forslag, hvilket det reelt var. Det betød, at mange har fået den forståelse, at de bare gør, hvad de vil i parkgruppen. Hvis det derimod tydeligt var blevet fremstillet som et forslag, kunne det måske have fået flere til at engagere sig i parkgruppens arbejde.

En af deltagerne fra Informatikets tænd-sluk pc-kurser siger, at vedkommende efterfølgende via hjemmesiden har fulgt lidt med i, hvad der sker i Nørrebro Park Kvarter og set nogle af forslagene for kvarteret. IP synes, det er spændende, det der foregår, og at de, der arbejder med det, gør det godt. Desuden er der nogle gode tilbud. En anden af kurssets deltagere besøger derimod ikke hjemmesiden. Det går for langsomt på computer og modem derhjemme.

Hjemmesiden som lokal portal, gruppe eller netværk?

Kvarterløftet har, som nævnt, valgt en hjemmeside, der primært refererer til aktiviteterne i kvarterløftprojektet. Det vil sige, at det ikke er en lokal portal, som henviser til andre aktiviteter i området, selv om der er links til mange lokale hjemmesider. Som nævnt har man også valgt ikke at udforme specielle hjemmesider for arbejdsgrupperne, eller give disse faciliteter i form af groupware.

I følge en informationsmedarbejder henvender hjemmesiden sig til alle borgere og har derfor en meget bred målgruppe. Den fungerer ikke som en gruppe, idet den er blandet og ikke har nogen stærk fællesnævner. Den har mere form som et netværk med spredte betydningskabende enheder. Hjemmesiden har som netværksmetaforen en hierarkisk struktur, et kontekst system, relevanssøgninger og opdateringer. Den forsøger at repræsentere en sammenhæng men repræsenterer via teknologien en netværksstruktur. For nye brugere kræver dét at forstå hjemmesiden og kvarterløftprojektet generelt, at de kan analysere en sådan. Netværksstrukturen smitter dog ikke nødvendigvis af på sekretariatet og projektgruppernes organisering. Sekretariatet er en hierarkisk ordnet organisationsstruktur, og grupperne er ikke formet som netværk men er nærmere formet som netop grupper.

Krav til hjemmesiden

Under interviewene er fremsat forskellige ønsker og krav til kvarterløftets hjemmeside.

For det første slås det af en informationsmedarbejder fast, at en hjemmeside slet ikke kan stå alene. Den fungerer kun i et samspil med de andre medier og aktiviteter. Det er ikke nok at annoncere på nettet, og derfor skrives der også artikler til lokalaviserne PåGaden og Lokalavisen for Nørrebro og Nordvest, eller der udsendes husstandsomdelte foldere.

En af de aktive i en af projektgrupperne understreger desuden, at hjemmesiden bør være nem og tilgængelig for alle. Det skal ikke kræve en uddannelse at bruge dem, og man skal ikke lede alt for længe for at finde det, man skal bruge. Kvarterløftets hjemmeside er efter hans mening alt for rodet i den forstand. En anden aktiv giver også udtryk for, at informationen ofte er for kompliceret og utilgængelig. Desuden synes han ikke, siden er særlig aktuel, fordi den opdateres for sjældent. Han mener, kvarterløftet burde skri-

ve mere om de ting, der foregår i kvarteret og på den måde bakke op om de initiativer, der er og bruge siden til noget positivt.

Internt i kvarterløftets organisation betyder brugen af hjemmesiden ifølge en informationsmedarbejder, at alle har og må tage ansvar for at informere, så der ikke opstår flaskehalse. Sekretariatet har således ikke længere kun én webmaster, og fremover er det meningen, at alle - både ansatte og projektgrupper, der genererer information - også skal uddannes til at kunne lægge denne information ud på hjemmesiden. Der er, som nævnt, allerede nogle store projekter som f.eks. Agendaforeningen, Projekt livskvalitet og Foreningsdynamoen, der har deres egen hjemmeside og dermed redaktør, fordi nogle har kunnet tage ansvaret. Det, at der efterhånden er flere redaktører på hjemmesiden, betyder ifølge en informationsmedarbejder, at siden bliver interaktiv med en større gruppe end bare en person. Dette har dog ikke stor betydning for den enkelte borger, der primært oplever det som flere opdateringer og informationer.

Andre hjemmesider i Nørrebro Park Kvarter

Informatekets hjemmeside

Informateket er et af de få initiativer i Kvarterløftets regi, der har sin egen hjemmeside.

Informatekets hjemmeside havde i 2003 (januar og februar undtaget) 4531 unikke besøgende, det vil sige cirka halvt så mange, som kvarterløftets hjemmeside havde i 2003. Der er ifølge erhvervskonsulenten gjort et stort stykke arbejde med Informatekets hjemmeside. Den har således haft stor betydning for Informatekets identitet og skabelsen af den til trods for, at den stilmæssigt ikke adskiller sig væsentligt fra det øvrige kvarterløft. Det betyder også, at hjemmesiden i højere grad end kvarterløftets hjemmeside er opdateret. Det ser butikskonsulenten som en fordel, idet man på den måde kan bruge hjemmesiden som et arkiv. Han mener dog også, der er plads til store forbedringer på Informatekets hjemmeside, og at der er flere, som skal have information om, at den findes. Siden bør efter hans mening henvende sig til nysgerrige, som vil finde ud af, hvad der foregår i området, idet der er mange førstegangsborgere, som ikke i forvejen kender til stedet. Der er efter hans mening problemer med søgeord på hjemmesiden, og det er derfor ofte tilfældigt, hvem der hører om konsulenternes arbejde ad den vej. Erhvervskonsulenten er enig i, at det er vigtigt, at siden fungerer i forhold til folk, som lige har hørt om Informateket for første gang. Når først folk kender stedet, er det dog ikke hjemmesiden, der efter hans mening har betydning. Det er derimod menneskene bagved og den service, de yder. Derfor prioriterer han nu opsøgende virksomhed i højere grad end hjemmesiden. Erhvervskonsulenten er i forhold til butikskonsulenten mere kritisk over for muligheden af, at nogle besøger siden ved et tilfælde og på den måde bliver opmærksom på Informatekets eksistens. Han tror på, at de fleste bruger siden til f.eks. at finde et telefonnummer, så de kan kontakte de ansatte. Dette bekræftes af en af de andre konsulenter, der ikke har oplevet, at de borgere, vedkommende har været i kontakt med og givet rådgivning, har fundet information om Informateket via hjemmesiden. Her er det typisk, at folk har fået fortalt om stedet, eller at de kommer forbi og spørger, hvad det er. Vedkommende har en fornemmelse af, at det er de færreste, der gør brug af de mange informationer, som udgår fra kvarterløftprojektet.

I informateket har man oprettet nogle 'Tænd og Sluk kurser' for beboere, der ikke kender den nye teknologi. Nogle af deltagerne fra disse IT start kurser er efterfølgende begyndt at bruge nettet.

For andre deltager har kurset imidlertid ikke betydet, at de følger mere med via nettet. Det tager simpelt hen for lang tid at downloade hjemmesiden på hjemmecomputeren. I de arbejdsgrupper, én af dem er med i, bliver referater og dagsordener sendt ud på internettet og e-mail. Men det er oftest ægtefællen, der printer dem ud. Dette betyder, at der ofte kun er énvejs-

kommunikation, og vedkommende svarer ikke over nettet. Men kurset var sjovt og interessant, og IP glædede sig altid til at komme. Derfor vil IP gerne lære mere om IKT.

PåGadens hjemmeside

PåGaden er en græsrodsforening, som startede for 10 år siden efter urolighederne på Fælledvej efter EU-afstemningen i 1993. PåGaden udkommer både i en papirudgave og i elektronisk form. Avisens papirudgave har et oplag på 33.000, og den udkommer én gang om måneden med undtagelse af slutningen af december og slutningen af juli. Den husstandsomdeles på indre Nørrebro og i Nørrebro Park kvarter. Den elektroniske udgave af PåGaden kan læses på hjemmesiden www.paagaden.dk. Denne side havde 165.147 sidevisninger i 2003 (januar undtaget). Dette er cirka 45.000 mere end kvarterløftets hjemmeside. I starten havde PåGadens elektroniske udgave næsten ingen besøgende, men det går stille og roligt fremad. I september 2003 havde man omkring 200 besøgende om dagen og i oktober 2003 143. Antallet af besøgende går typisk op, hvis der sker noget usædvanligt i bydelen. Efter mordet på den italienske turist i sommeren 2003, eller da Moses Hansen kom til Nørrebro, var der f.eks. omkring 500 inde på siden om dagen. Tendensen er, at flere og flere bliver hængende, når de først har fundet siden.

PåGaden opfatter sig ifølge en af IP som borgernes avis på Nørrebro. Den er upolitisk, men taler ofte den lille mands sag, hvor nogle f.eks. er kommet 'i klemme i systemet'. Hensigten er, at avisen skal medvirke til at integrere og skabe sammenhold ved bl.a. at fortælle om forskelligheder og kulturelle tiltag på Nørrebro. På den måde skulle Nørrebro gerne blive en mere samlet bydel. PåGaden ligner ikke Nørrebro Avis, idet den kun har omkring 25 pct. annoncer, hvilket er lidt for en lokalavis og ifølge IP også i underkanten, set fra et økonomisk synspunkt. Ideelt ville PåGaden gerne kunne leve af en eller anden form for støtteordning, så man ikke behøver annoncer, men det er på nuværende tidspunkt en utopisk tanke. IP mener, at der er nogle, der bruger avisen rigtig meget. Især begivenhedskalenderen, som man kan rive ud og hænge op på opslagstavlen, er populær hos læserne. Det har spillesteder m.fl. fundet ud af, og de mailer derfor ofte om deres arrangementer.

Samarbejde med Kvarterløftet

Kvarterløftet har fire sider i PåGadens papirudgave, som skrives af kvarterløftets egen informationsmedarbejder. To af siderne i PåGadens papirudgave omhandler udelukkende kvarterløftet. De to andre sider er spredt rundt omkring i avisen for at 'tvinge' dem, som ikke bor i Nørrebro Park Kvarter til også at læse disse sider, og for at få dem, der gør, til også at læse om, hvad der ellers sker på Nørrebro. Generelt omhandler mellem 10 og 20 pct. af avisens stof Nørrebro Park kvarterløft. Kvarterløftets informationsmedarbejder er med på PåGadens redaktionsmøde, som holdes én gang om ugen. Der er indgået en aftale om, at PåGaden godt må skrive, hvis de synes, der er noget forkert ved kvarterløftet og omvendt. På den måde fungerer de som to uafhængige redaktioner, der ikke blander sig i, hvad de hver især skriver. Sådan har det efterhånden kørt længe, og det fungerer uden problemer.

Fordele ved en elektronisk udgave

Den elektroniske udgave af PåGaden har ifølge IP en styrke, idet der kan komme mere med i den. I papirudgaven, som kun udgives én gang om måneden, løber man ind i, at nyhederne enten bliver for gamle, eller også sker der pludselig noget, som man ikke kan nå at få med, inden avisen bliver trykt. Avisens papirudgave udkommer desuden ikke på alle dele af Nørrebro. Med web-udgaven kan de lokale, som f.eks. bor i Røde Rose-kvarteret, også følge med i, hvad der sker i området. Der er ifølge IP også altid nogle,

som ikke har set avisen eller er kommet til at smide den ud. I den elektroniske udgave er der ofte pressemeddelelser eller nyheder skrevet efter pressemeddelelser. Her er der næsten altid links til der, hvor man kan læse pressemeddelelserne i deres fulde længde og links til beslægtede artikler i f.eks. 'Politiken' eller 'Arbejderen' eller statistisk materiale. På den måde bruges hjemmesiden mere aktivt end det trykte medie, og den er mere fleksibel. Desuden kan man nemt rette noget, hvis man har lavet en fejl. Det kan man ikke i den trykte udgave.

Samspillet mellem papirudgaven og den elektroniske udgave

IP mener, at den elektroniske udgave af PåGaden supplerer papirudgaven godt, og man har ikke i tankerne at droppe den sidste. IP's vurdering er, at man, hvis man gjorde det, ville tabe de gamle, for de kan ikke komme på nettet. Avisen har mange ældre læsere, og de ringer ofte ind. Desuden mener IP, at det er en god idé at have en papirudgave, fordi den f.eks. kan ligge på cafeer og i medborgerhuse.

Ungdomshusets hjemmeside

Ungdomshuset har en hjemmeside, hvor det primært er de mest nødvendige ting såsom program for husets arrangementer, der lægges ud på siden. Siden havde i 2003 cirka 78.000 besøg og cirka 1.829.118 hits. Den administreres, som alt andet i huset, af frivillige, og da webmasteren for tiden deltager i undervisning i Jylland, betyder det, at siden ikke er så opdateret, som den plejer at være. En af aktivisterne fra Ungdomshuset oplyser, at det ville være relevant og interessant at få udbygget siden med arkiv- og billedmateriale. Det oplyses desuden at Ungdomshusets hjemmeside ikke kun bruges internt men også meget af skoler og uddannelsessteder, som søger oplysninger om huset på siden. Det er opfattelsen, at der ikke er mange, der bruger hjemmesiden uden at have et ærinde eller være interesseret i forvejen.

Agendaforeningens hjemmeside

Agendaforeningen på ydre Nørrebro har en selvstændig hjemmeside: www.agendaforeningen.dk, og dette er ifølge miljøkonsulenten i Informatiket, som arbejder i Agendaforeningen, en fordel for gruppens arbejde, fordi de på den måde kan informere og servicere udadtil. Det giver foreningen identitet og betyder, at flere lægger mærke til den. På den måde stikker man hovedet lidt længere frem i forhold til andre grupper. Der er dog ikke andre grupper, der er sure over det. Agendaforeningens hjemmeside havde i perioden 1. december 2003 til 6. januar 2004 764 sidevisninger og 39 unikke besøgende.

Handelsforeningens hjemmeside

Nørrebro Handelsforening har en hjemmeside, som dagligt har mellem 25 og 50 besøgende. Denne har en 'Sidste nyt' rubrik med små informationer, som uddybes andre steder på siden. Siden er desuden temaopdelt. Den redigeres hver tredje til fjerde uge, hvor der kommer 18-24 nye sider. De gamle ting gemmes dog på siden, idet de bl.a. kan bruges som historiske dokumenter. Desuden overvejer man at lave en bog om detailhandlens historie, som skal være en opfølger på en bog om Nørrebro Handelsforenings historie, som foreningens webmaster netop har fået udgivet.

Den elektroniske hjemmeside følges op af et papirbaseret nyhedsbrev, der udgives hver 3. måned med de vigtigste nyheder fra hjemmesiden. Denne kombination har fået mange positive tilbagemeldinger bl.a. fra politikere i borgerrepræsentationen, folketing og regering.

På Handelsforeningens side er der en særlig rubrik, der hedder 'Kvarterløft', hvor bl.a. informationer fra kvarterløftprojektets Styregruppemøder bringes. Det er opfattelsen hos webmasteren at mange almindelige borgere bruger handelsforeningens side til f.eks. at læse om kvarterløft og få korte

nyheder om det, som de ifølge ham kan have svært ved at finde på kvarterløftets officielle hjemmeside.

Alt i alt er der ifølge den ansvarlige for hjemmesiden overraskende mange, der bruger siden, som faktisk primært var tænkt til medlemmerne. Dette gælder både politikere i borgerrepræsentationen, i folketinget og i regeringen, ligesom det gælder andre medier. Eksempelvis har det ifølge webmasteren vist sig, at TV-Danmark og aviser som MetroXpress, Urban og PåGaden bruger hjemmesiden til at samle informationer, og ofte ringer de senere for at få informationerne uddybet. Når Handelsforeningen omtales i medierne, hvilket sker cirka hver 14. dag, er det således ofte om noget, der har stået på hjemmesiden.

E-kvarterprojektets hjemmeside

Det var forhåbningen i e-kvarterprojektet, at de IKT bidrag, forskningsprojektet udviklede, kunne integreres i kvarterløftprojektets hjemmeside. Dette ønskede kvarterløftprojektet dog ikke, og e-kvarteret har derfor opbygget sin egen hjemmeside på adressen www.e-kvarter.dk. Fra kvarterløftprojektet kan man også via et par klik komme ind på hjemmesiden.

E-kvarterets hjemmeside er derfor ikke en hjemmeside for et kvarterløft men alene en hjemmeside for et forskningsprojekt, der har udviklet nogle IT redskaber, der kan anvendes i et kvarterløftprojekt.

På hjemmesiden er i enkel grafik anvendt billeder til menuvalg, efterfulgt af kort, forklarende tekst. Her kan man komme ind på de udviklede redskaber:

- Fotosafari for børn
- Fotosafari om tilgængelighed
- Digital 3D model for kvarteret
- 3D af Asminderødgade
- 3D af Smøgen ved Ungdomshuset
- Den elektroniske Markedsplads.

Man kan tillige komme ind på forskningsprojektet: E-Kvarter, hvor man kan læse om forskningsprojektet. Herudover er der link til kvarterløftprojektet og til PåGaden.

Under de enkelte menuer kommer man så ind på sider, der på overskuelig måde i en enkel billedgrafik viser anvendelsen af redskaberne med korte tekstforklaringer. 3D-redskaberne fordrer downloading af hjælpeprogram, hvilket sker automatisk. Det er søgt at gøre siderne overskuelige, saglige og lette at orientere sig rundt i samtidig med, at de giver brugeren en god og inspirerende oplevelse.

Hjemmesiden foreligger både i dansk og i engelsk udgave. Der har været god brug af den engelske hjemmeside. Forskningskollegaer i Asien, Brasilien og England har fulgt projektet, besøgt hjemmesiden og afprøvet IT redskaberne. Herudover har danske forskningskollegaer på samme måde besøgt siderne og afprøvet redskabet.

Hjemmesiden blev etableret, da e-kvarterprojektet havde udviklet fotosafarien for kvarterets børn. Det viste sig, at kvarterløftprojektet ikke ønskede aktiviteten placeret på egen hjemmeside, og det blev derfor nødvendigt, at forskningsprojektet selv etablerede en hjemmeside, hvor børnene, deres kammerater og familie og andre kunne gå ind og se billeder, præmiering og events i relation hertil.

I forbindelse med De Kulturelle Markedsdage, august 2002, fik e-kvarteret mulighed for at vise projektet fra en container. Hjemmesiden blev reorganiseret stort set med den nuværende opbygning - dvs. med fokus på hvordan IT redskabet kunne bruges i Kvarterløftprojektet, altså fotosafarierne, 3D og forskønnelsesprojekterne. På markedsdagene var der rigtig god respons - ikke kun blandt beboere - men også hos de ministre og toppolitikere, der besøgte markedsdagene.

Ved de Kulturelle Markedsdage året efter, i 2003, kom den Virtuelle Markedsplads til som endnu et redskab.

Det er aldrig lykkedes hjemmesiden at blive en integreret del af kvarterløftet med et stort besøgstal på hjemmesiden. Man kommer ikke bare forbi en hjemmeside. Man kommer der, fordi man søger efter noget bestemt. Og e-kvarterprojektet er aldrig blevet et kendt element i kvarterløftprojektet ud over i de grupper og sammenhænge, projektet har virket mht. udvikling af IT-redskabet.

E-kvarterets hjemmeside havde i alt 649 unikke besøgende i perioden fra d. 18/8-03 – 1/9-03, som var den periode, hvor der var flest besøgende på grund af eventen på De Kulturelle Markedsdage. I samme periode var der 3849 sidevisninger af siden.

Hjemmesiden for Trøjborg i Århus

I Århus har man i Trøjborg kvarteret igangsat Helhedsorienteret byfornyelse. Også her anvender man informationsteknologien offensivt, og hjemmesiden www.trojborg.dk er et vigtigt led i kommunikationen mellem borgerne og byfornyelsesprojektet. Til forskel fra Nørrebro Park kvarterløft fungerer hjemmesiden dog ikke som en fælles vidensbank for arbejdsgrupper og beboere. Referater fra arbejdsgruppernes møder ligger således ikke direkte tilgængeligt. Omvendt anvender man kort og billeder langt mere offensivt, end det er tilfældet i Nørrebro Park Kvarterløft. Således bruges et digitalt kort over bydelen som en indgang, hvor man kan vælge, om man vil have visualiseringer, panoreringer, billeder, debatindlæg, afstemninger mv. Ved et klik fås ikoner frem på kortet, der viser, hvor i bydelen det pågældende billede, debatindlæg etc. er placeret.

Men man anvender ikke 3D så offensivt, som det er tilfældet i e-kvarterprojektet på Nørrebro. Brugerfladen på Trojborg.dk er god og umiddelbart forståelig, hvis man ønsker en hurtig orientering om, hvad der foregår. Ønsker man flere oplysninger, må man til gengæld kontakte de enkelte grupper eller sekretariatet, og det kan ske direkte via en mailservice på siden.

Hits fra udvalgte hjemmesider

Tabel 2. Hits fra udvalgte hjemmesider.

Hits på hjemmesider i Nørrebropark kvarteret (gnst. dag)	unikke besøgende	
	unikke besøgende	sidehenvisninger
Nørrebropark	25	361
Informateket	15	-
PåGaden	-	452
Ungdomshuset	214	5011
Agendaforeningen	1	25
Handelsforeningen	25-50	-
e- kvarter	46	275

Effekter

I det følgende skal kort refereres nogle af de effekter, som anvendelsen af internettet - og specielt hjemmesiderne - nævnes at have i følge interviewpersonernes vurderinger.

Deltagelse og information

Kvarterløftets hjemmeside er opbygget ud fra et Content-Management system, som sigter mod at gøre organisationen gennemsigtig og tilgængelig. En informationsmedarbejder oplyser, at man i Kvarterløftprojektet ikke mener, at inddragelsen skal ske via internettet men i projektgrupperne. Ellers vil der være dobbelt inddragelse, hvilket kan medføre problemer med hensyn til status og beslutningskompetencer mellem de forskellige aktører. Sekretari-

atet har ikke fået groupware til at fungere med de rammer, de har sat op for det. En informationsmedarbejder mener dog, det bliver gjort til genstand for udvikling en gang i den nærmeste fremtid. Groupware og messageboards kan skabe communities, dynamik og interaktivitet. Det kan dog efter hans mening også betyde, at der opstår kaos på siden.

I sekretariatet vurderer man, at hjemmesiden primært bliver anvendt af de aktive borgere i kvarteret. Har man ikke interesse i at finde oplysninger i kvarterløftprojektet, kommer man næppe tilfældigt ind på hjemmesiden. Det har dog vist sig, at hjemmesiden også henvender sig til andre end områdets beboere. Således kan man f.eks. se, at der er mange opkald fra Københavns Kommunes Forvaltning. Tilsvarende kan også de andre hjemmesider i kvarteret berette om, at de ikke kun henvender sig til den primære målgruppe, de er tænkt i forhold til. Ikke mindst har nyhedsmedierne mulighed for at finde oplysninger om projektet på hjemmesiderne. F.eks. kan Nørrebro Handelsforening, som nævnt, berette om, at deres hjemmeside er et særdeles vigtigt link til medieverdenen.

På Nørrebro bor der mange med indvandrere - eller flygtningebaggrund. De har ikke været særlig aktive i kvarterløftprojektet. Blandt de, der har været aktive, oplyses, at mange med indvandrerbaggrund holder kontakten til det gamle hjemland ved lige via Internettet. I forbindelse med arbejdet om De Kulturelle Markedsdage har vedkommende selv brugt kvarterløftets hjemmeside til at holde sig løbende orienteret i, hvad der sker i alle grupper og har her igennem lært meget om kvarteret. Andre med indvandrerbaggrund, som IP har arbejdet med, har brugt den og andre lokale hjemmesider på tilsvarende måde. De uddannede indvandrere har mere kontakt med omverdenen. På internettet kan de f.eks. læse aviser fra deres hjemlande og tale gratis i telefon med folk i udlandet.

I PåGaden har man overvejet, om indvandrere har tendens til at blive lukket ude, men det er indtrykket, at de er meget på nettet. Det er dog ikke en gruppe, PåGaden får reaktioner fra. Redaktionen vil gerne sætte ind i forhold til gruppen og undersøger bl.a. mulighederne for at lave annoncer på arabisk. Avisen har i dag primært danske annoncer.

Samarbejde internt i grupperne

Imellem nogle af kvarterløftets arbejdsgrupper har der af og til været divergerende opfattelser, som ifølge flere kan afklares med brugen af IKT. Dette gælder ikke mindst i forhold til aktiviteter i Nørrebro Park Kvarter, hvor Idrætsgruppen og Parkgruppen har krydset klinger. Også i spørgsmål om trafik, har der været hårde diskussioner. Ifølge en af gruppedeltagerne betyder det dog ikke, at de, der er uenige, melder sig ud. De forsøger tværtimod at dreje diskussionen, tale om tingene eller søge kompromiser, og det er efter hans mening dét, der er det sunde i demokratiet. Hans vurdering er, at nettet kan have en positiv indflydelse på denne proces.

Identitet

I Kvarterløftet er det opfattelsen, at vidensdelingen via hjemmesiden giver meget identitet. Et af kvarterløftets hovedpræmisser er, at det dækker et bestemt område. Dermed skabes der en lokal identitet, som bliver slået fast, hver gang der sker noget i kvarteret. Hjemmesiden bidrager alene ved sin eksistens til denne konstruktion og udtrykker identiteten implicit eller eksplicit. Den lokale identitet skaber et sammenhold i området, som kan betyde, at udefrakommende ekskluderes, og denne eksklusion bidrager omvendt samtidig til sammenholdet.

Inklusion

Det er en informationsmedarbejders opfattelse, at hjemmesider, hvis de er opdaterede, kan virke inkluderende, fordi de gør en masse information tilgængelig. De kan informere på en anden måde end f.eks. en avis, informationer kan blive meget mere konkrete, og man kan gå mere i dybden med et

emne. Dette er inklusion over for nogle grupper af mennesker. Disse fordele vil blive udviklet mere i fremtiden i takt med, at folk bliver bedre til at håndtere værktøjerne. Det er opfattelsen hos en informationsmedarbejder, at der efterhånden er flere og flere socialgrupper, som kommer på nettet. Dette illustreres i Bredbåndsprojektet, hvor det er de studerende, der melder sig først, så de erhvervsaktive i 30-40 års alderen og så resten, og den sidste gruppe bliver hele tiden større. Udviklingen kan desuden ses ved det, at der er flere, der ikke er sprogligt stærke, som benytter hjemmesiden og skriver indlæg. Dette er et tegn på, at der er en ny gruppe inde. Denne større spredning af information skulle gerne føre til, at flere involverer sig eller tager stilling.

Læring og nye kompetencer

En informationsmedarbejder ser hjemmesiden som en del af en udvikling. Den er en god måde at informere aktive og frivillige, men bidrager ikke i sig selv til at gøre folk mere IT-parate. Her spiller ting som netbank, arbejdssøgning, digitale signaturer og almindelige hjemmesider som DMI's, der har 5,5 mio. hits om dagen og Jubii's, der har 2,5 mio., en større rolle. Læringen er uformel. I dag får de, som ikke allerede har IT-kompetencer, disse fra deres venner eller børn. På hjemmesiden sker der en stor vidensdeling omkring projekterne, idet viden hurtigt spredes til andre interesserede. Brugerne lærer om de konkrete projekter på hjemmesiden. Der er dog i højere grad tale om oplevelse end direkte læring. Det samme gør sig gældende, når man ser og hører nyheder. Egentlig ville man fra sekretariatets side gerne have, at brugerne lærte noget om demokrati, men det er en proces, der foregår i langt større grad i projektgrupperne. Med hensyn til projektgrupperne kan deres læring f.eks. læses i referaterne, hvor man kan se, at der er en udvikling.

I PåGaden mener man, at læserne af den elektroniske udgave af PåGaden lærer noget nyt om Nørrebro, for der er meget på hjemmesiden, som ikke står i papirudgaven og heller ikke i f.eks. Nørrebro Avis. På hjemmesiden kan man få kendskab til det mindre formelle som f.eks. græsrodsbevægelser og undergrunden på Nørrebro. Man kan også læse om Ungdomshuset og medborgerhusene i området, og man har som den eneste avis interviewet besætterne på Åboulevarden. På den måde bidrager PåGaden med en anden form for kendskab til Nørrebro.

I Kvarterløftet er det opfattelsen, at PåGaden sammen med kvarterløftets hjemmeside er en af de få rigtige hjemmesider i kvarteret. Hjemmesiden er godt forankret i lokalområdet, og den fungerer som det, den er: Supplement til en lokalavis. PåGaden benytter sig af en let forståelig metafor. Den er også en avis, som udkommer en gang om måneden og har dermed en styrke. Hjemmesiden sørger for en aktualitet, som støtter den månedlige udgivelse. Der er dog nogle, som hellere vil skrive til nettet end til en avis, fordi afstanden er kortere, og det er nemmere og hurtigere. Selv debatforummet fungerer som regel.

Samspillet med andre medier

Kvarterløftprojektet annoncerer i og informerer via PåGaden, ligesom man prøver at få informationer og oplysninger ud via andre medier.

PåGadens elektroniske udgave har stor betydning for informationen og kommunikationen i området, fordi man her kan læse nyheder hurtigt. Desuden er det nemt at komme i kontakt med redaktionen, fordi man kan maile direkte til dem og komme med kommentarer m.m. I bunden af alle artikler i begge udgaver står journalistens navn og mailadresse, så folk altid kan maile, hvis de har kommentarer eller andet. PåGaden får omkring 20 mails om dagen fra borgere, kommunen og andre. De får f.eks. mails om bogudgivelser med tilknytning til Nørrebro, og der er nogle, der skriver for at spørge, om de kan komme i praktik. Både PåGadens papirudgave og den elektroniske lægger op til debat. Det er dog sjældent, der er deciderede debatoplæg

nogle af stederne, hvilket redaktionen beklager. Papirudgaven udkommer kun én gang om måneden, og det er derfor svært at få en debat i gang, fordi folk i mellemtiden glemmer, hvad det handler om. Det har dog heller ikke fungeret på hjemmesiden, hvor der burde være mere gunstige vilkår. De, der har forsøgt at sætte gang i debatten, har typisk været politikere, f.eks. skoleborgmesteren. Vedkommende mener, der måske har været en eller to elektroniske debatter, men det er ikke nogle, man har bidt mærke i.

Redaktionen har ikke overvejet at lave et chat-forum, fordi man, baseret på de dårlige erfaringer med debatten, mener, at det vil være spild af både tid og penge. Man mener, at PåGadens web-udgave har forbedret kommunikationen mellem borgerne og avisen, fordi den nu kan foregå hurtigere og nemmere. Det bliver lettere for borgerne at følge med og søge informationer. IP mener dog, man får fat i de samme grupper, som dem man også ville nå på traditionel vis.

Barrierer

Adgang til PC

Kun få nævner, at det er en større barriere, at ikke alle har adgang til computere. Økonomien nævnes ikke som en barriere, computere er efterhånden allemandseje, og især for unge er det noget, der hører til. Det kan også konstateres, at der er offentlig adgang til computere med internetadgang flere steder i kvarteret - bl.a. i kvarterløftsekretariatet, i Informateket, på Internetcafeer og på biblioteker. Herudover har mange adgang via arbejde eller uddannelsesinstitution.

Transmissionskapacitet

Til gengæld er der mange, der ikke har bredbåndsforbindelse. Det er en hel klar fordel, hvis man skal have let adgang til nettet - og dermed til hjemmesiden. Én af deltagerne i Informatkets IT kurser beretter, at vedkommende ikke går på kvarterløftets hjemmeside hjemmefra. Transmissionen tager simpelthen for lang tid. I forbindelse med e-kvarterets 3D-modeller - og især den virtuelle Markedsplads - er bredbåndsforbindelse afgørende for, at man anvender systemet.

Én af arbejdsgrupperne i kvarterløftprojektet arbejder på at få etableret bredbåndforbindelser i hele området. I sekretariatet oplyses, at der endnu mangler tilslutning fra 30 til 50 pct.

Kompetencer

Manglende kompetencer til at udnytte de nye medier kan være en barriere på to måder. Dels hos udbyderne, dels hos brugerne. I Sekretariatet oplyses, at de ansatte i sekretariatet og projektgrupperne skal have kompetencer til at kunne opdatere deres ansvarsområder og projekter på hjemmesiden. Det har de ikke i øjeblikket.

Blandt Informatkets konsulenter er det opfattelsen, at de kompetencemæssige barrierer i forhold til internettet ikke er så betydende. Der er stadig nogle, der ikke har kompetencer, men der er også nogle, der ikke er interesserede. Dette gælder dog ikke i forhold til indvandrere, hvor uddannelse kan være en stor barriere i forhold til adgangen til IKT. Internettet er et væsentligt værktøj for mange indvandrere, men det er ofte kun de bedre uddannede og ressourcestærke indvandrere, som har adgang til nettet. Det er altså typisk ikke dem, der ejer eller arbejder i butikker - selvom disse ellers hører ind under et vigtigt indsatsområde i konsulenternes arbejde. Derfor kan man ikke bruge nettet aktivt i forhold til denne målgruppe. Alder spiller også ind her. De unge med indvandrer baggrund mangler ikke kompetencer i forhold til den nye teknologi, men de synes ikke, det er attraktivt at bruge 12 timer om dagen bag en disk. De synes, det er kedeligt og opgiver derfor hurtigt butiksbranchen eller laver alternative butikker.

Muligheder og perspektiver

Hjemmesider i arbejdsgrupper?

Arbejdsgrupperne i Kvarterløftprojektet har, som nævnt, ikke deres egne hjemmesider. Og der er forskellige holdninger til, om det er en fordel eller ej.

Fra en af de aktive deltagere i en af arbejdsgrupperne er det opfattelsen, at der bør være en skillelinje mellem, hvornår det er sekretariat, og hvornår det er borgere, der skal sende et budskab ud i offentligheden, og at man derfor ikke skal have en selvstændig hjemmeside for arbejdsgruppen. En gruppe-hjemmeside får let et officielt præg, og det er ikke konstruktivt, at en gruppe kan promovere sig selv på en hjemmeside - især ikke, hvis gruppen er i konflikt med en anden gruppe, som det er tilfældet mellem idrætsgruppen og parkgruppen. Det menes, at der kan udvikle sig lokale slagsmål, hvis de forskellige grupper har deres egne borgerrepræsentanter og laver deres egne hjemmesider, som ser forskellige ud, fordi de aktive har forskellige ideer og forskellig smag. Sådanne sider kan nemt komme til at se uprofessionelle ud og blive styret af enkeltpersoner, som har motiver, man ikke kender. Det er et problem, og man kan frygte, at nogle vil bruge en sådan hjemmeside til at markere sig selv. Det er opfattelsen, at man i stedet for selvstændige hjemmesider burde lave undersider på kvarterløftets side, som var bedre opdaterede og med referater og indkaldelser.

En anden aktiv deltager mener til gengæld, at det ville være ideelt, hvis hver gade med forskønnelsesprojekter havde deres egen hjemmeside med et indbydende og flot layout. Men siden skal dog ikke være for tjekket og færdig, da det kan skræmme nogle væk. Den skal være åben i sin struktur, så den hele tiden kan udvikles. Det er vigtigt, at der findes en balance, så siden heller ikke bliver useriøs. En selvstændig hjemmeside for en gade kan styrke beboernes tilhørsforhold og identitet. Derfor er det lidt ærgerligt, at forslagene til Asminderødgade ikke kom mere aktivt på nettet, for der er mange, både beboere og folk udefra, der har spurgt til det, og de er vant til at se den slags på internettet. Det ville have været godt, hvis det med internettet havde kørt parallelt med projektet, fordi det kunne have styrket deltagelsen og demokratiet og gøre kvarteret mere kreativt. Myndighederne, som støtter økonomisk, og primært beboerne ville have haft nemmere ved at følge med, fordi man hele tiden kunne fortælle, hvad der var i gang. Dette ville give større gennemsigtighed og demokrati, fordi folk kan reagere, hvis de har forslag osv. De kunne f.eks. sende mails med forslag, kommentarer og ændringer. Denne form for løbende kommunikation gøres nemmere med internettet, for man kan ikke sende breve og holde møder hele tiden. Det vil dog kræve, at hver gruppe har en web-master tilknyttet. IP er dog alligevel usikker på, hvor mange der ville bruge sådan en side og involvere sig i diskussioner osv.

Fra Informateket er det opfattelsen hos en IP, at det ville være optimalt, hvis alle grupper havde mulighed for at have deres egen hjemmeside - evt. på et underniveau af kvarterløftets officielle hjemmeside. Der er på nuværende tidspunkt kun få andre grupper eller fokusområder, der har lavet deres egen hjemmeside. Dette skyldes primært, at de ikke har de tekniske kvalifikationer, og at man ikke har givet dem mulighed for dette centralt. Denne mulighed er blevet valgt fra af forskellige årsager, bl.a. ressourcemæssige.

Generelt om Internettet

Fra konsulenterne i Informateket er det opfattelsen, at flere og flere får adgang til teknologien hjemmefra, og derfor arbejder man på at få trænet nogle borgere i at kunne hjælpe andre borgere til at håndtere helt elementære og grundlæggende IKT. På den måde får man fat i bredden, hvilket har været tanken i Informatekets arbejde fra start. Ideen er, at det skal være tættere på kaffekandeundervisning end på et 'rigtigt' kursus. Sådanne initiativer kræver dog nogle offentligt tilgængelige lokaler, som er bemandet af nogle borgere eller ansatte, som tager ansvaret og kan hjælpe. Man kunne f.eks. gøre

computere på skoler og andre offentlige institutioner tilgængelige for offentligheden og dermed skabe Community Technology Centers som dem, man kender fra Holland. Der er også et lokale i Søllerødgade med 6-8 computere. Kvarterløftet burde gøre mere ud af undervisning i IKT. Internettet og E-mails er oplagt til kommunikation i stedet for telefonsamtaler og personlig kontakt. Hvis de etniske butiksejere brugte internettet, ville man desuden kunne lave nyhedsbreve, hvilket ville være en stor hjælp. Det ville være et hit, hvis cafeerne i området havde bredbåndsforbindelser, så folk kunne bruge deres bærbare computere. Det ville også smitte af på de andre butikker i kvarteret.

IKT er oplagt at bruge til at informere folk, der gerne vil starte egen virksomhed, butik eller restaurant om de mange bureaukratiske ting, der er i det. På Informatikets hjemmeside kunne man f.eks. vejlede om de forskellige skridt, man skal igennem og have links til andre relevante oplysninger. Det har været overvejet at lave sådan en struktur, men man har ikke tid. Det kræver også, at andre i systemet bliver bedre til at kommunikere, for udbydere er heller ikke 100 pct. parate. I dag er der stadig adskillige formularer, der ikke findes i elektronisk form. Hvis et sådant system skal laves, kræver det, at det struktureres rigtigt og gennemprøves, og det er nødvendigt, at der er én, der kan hjælpe med det tekniske. Det ville være en stor fordel, hvis flere butikker havde adgang til nettet og brugte det, fordi det er en effektiv måde til at give informationer til en gruppe. IKT er en nøglefaktor. Hvis butikkerne skal opfylde det moderne samfunds krav, må de følge den moderne teknologi. Det er et nødvendigt medie, og man burde gøre flere etniske butikker interesserede i det. De fleste skal gøres opmærksom på, at de har et behov. De ved det ikke selv, og de kommer ikke på kurser, så man må udtænke andre metoder og stille sig selv spørgsmålet, om man vil bruge så mange penge og så meget energi på at lære en lille gruppe det. Fra Informatikets håbes dog på, at man kan starte en dialog, og det menes, at det i høj grad også er en kultur, man skal vænne sig til. Der er f.eks. flere officielle personer, som foretrækker telefon og ikke svarer på mails.

Der tales også om, at der ville være et potentiale i at lægge små videoklip på hjemmesiden som teasers. De kan også bruges i PowerPoint præsentationer udadtil.

Internettet er i høj grad kulturneutralt, og funktionaliteten er den samme i Tyrkiet og i Danmark. Det er et potentiale.

I Sekretariatet er det opfattelsen, at det kunne være spændende at koble registranten af ejendommene i kvarteret med billeder og køre den ind på hjemmesiden. Her kunne den evt. kombineres med noget bevægeligt som f.eks. Det Elektroniske Kvarter. Det kunne være interessant, hvis man kunne gå ind på sin egen gade og opgang og se sit hus, og bor man f.eks. i nærheden af Asminderødgade, kunne der være link til Det Elektroniske Kvarters visualiseringer af gaden. På den måde ville man have et stærkere redskab i borgerinddragelsen og ideudviklingen.

Det oplyses at man i Nordvest og i Tingbjerg nu er gået med i kvarterløftets hjemmesideløsning (Content-Management system).

Fra en deltager i én af arbejdsgrupperne bakkedes dette op. Man kunne f.eks. på nettet ønske sig en oversigt over samtlige ejendomme i kvarteret, hvordan de er indrettet og hvilke faciliteter de har, så man f.eks. kunne bruge tomme butikslokaler til cykelparkering.

Nettet er et sted, hvor man kan mødes fremover, men man skal starte med at have nogle hoveder, man kan sætte på personerne, dvs. man skal altså have mødt dem i forvejen, før det kan videreudvikles, og der kan komme nye til. Bredbåndet kan medvirke til denne udvikling, fordi det bliver nemmere og billigere at få adgang. På den måde betyder det meget for fremtidige perspektiver. Det samlede bredbåndsnetværk kan måske tage over, når kvarterløftet slutter og være base for en fælles hjemmeside og et lokalt debatforum. Eller Kvarterløftets side kunne blive en lokalportal.

Måske kan man også bruge det kommende bredbånd til at få fat i nogle af de forskellige etniske grupper i kvarteret, som ikke ønsker at blive integreret og er svære at nå, så man kan arbejde for fælles løsninger. Via Internettet kan de se, hvad der foregår og måske på den måde blive interesserede.

En deltager i flere af arbejdsgrupperne mener, at man skal udnytte den nye teknologi meget mere, end man gør nu og få folk i kvarteret til at bruge f.eks. hjemmesider mere, så man kan få bedre kommunikation på ydre Nørrebro og få befolkningen til at deltage mere.

Kommentarer vedr. andre hjemmesider på Nørrebro

Web-udgaven af PåGaden skal styrkes, efterhånden som flere og flere får adgang til internettet, så det på den måde bliver nemmere at læse nyheder. Man skal ikke på biblioteket og læse avisen eller finde den i skraldespanden, hvis man er kommet til at smide den ud sammen med reklamerne. Derfor vil PåGadens redaktion fortsat lægge mange kræfter i den elektroniske udgave. Fremover kunne man måske lægge videoklip ind i artiklerne i web-udgaven, så man f.eks. kan se optagelser fra anholdelser, demonstrationer eller kulturarrangementer og opleve noget andet end tekst og billeder. 'Det kunne være fedt.'

Ungdomshuset har snakket om at lave en ansøgning til Roskildefonden om at få lavet et multimediehus med internetadgange alle steder i huset og webcams, således at man kan sende koncerterne i huset direkte på internettet og lave tv. Når der er alternative sociale topmøder i udlandet, skulle man desuden kunne følge med på en storskærm. Denne IT-strategi er dog svær at komme videre med, så længe der er problemer med husets ejersituation.

Ideer til andre kvarterløftprojekter

I sekretariatet er det opfattelsen, at det er vigtigt, at hjemmesiden kører fra start, idet det er en af de primære informationskilder. Adressen skal der gøres opmærksom på kontinuerligt i alle andre medier.

Der kan være potentialer i at benytte sig af groupware, hvis man har en strategi fra starten og designer det rigtigt.

Desuden bør man tænke over, at en hjemmeside kan mange ting. Det er ikke bare en hjemmeside for andre. Den er en webside, som informerer, et ekstranet, som bruges til at komme tættere ind i f.eks. projektgruppens arbejde og endelig er den et intranet, hvis primære opgave er at opdatere medarbejdere.

Kvarterløftprojekter kræver samtidig bredbåndsudviklingsprojekter i fremtiden. Flere er ved at indse det.

Det burde ikke være op til det enkelte kvarterløftprojekt at lave et hjemmesidesystem. Man burde kunne bruge det samme system. Det ville give en god organisationsmæssig interaktivitet.

Det fremhæves, at IKT er fremtiden og et værktøj, som bør bruges aktivt i planlægning og borgerinddragelse. Det er derfor nødvendigt, at der bruges offentlige midler på at bygge op og udvikle.

Det er en opfattelse, at IKT i kvarterløft regi kan betragtes parallelt med andre installationer som toilet, bad osv. Det kan være med til at styrke et område at benytte teknologien. Derfor bør der laves en samlet strategi for Danmark, og man bør også overveje problematikken i forhold til, hvordan man klarer sig globalt.

En af de aktive borgere mener, at man bør fortsætte kvarterløftets intention om at få folk til at tale sammen og informere via nettet. Det at man laver nogle aktiviteter sammen og viser sine egne særheder betyder, at forskellige grupper begynder at acceptere hinanden. Teknologien er en del af denne proces, for der er nogle ting, man kan gøre sammen på nettet med en computer.

For mange mennesker er det nemmere at kommunikere på nettet og via mail – også for folk med anden etnisk baggrund, som ellers ikke ville skrive

f.eks. breve til borgmesteren uden hjælp fra rådgivere eller pædagoger. For at tilskynde dette, burde man f.eks. åbne skolernes lokaler efter skoletid, så de kunne bruges af privatpersoner.

Debatfora

Debatfora i Nørrebro Park Kvarter

I Nørrebro Park Kvarter eksisterer der en række digitale fora for debat, hvor kvarterløftprojektet og andre mere generelle emner kan diskuteres. Der er et debatforum på kvarterløftets hjemmeside, hvor borgerne kan diskutere kvarterløftindsatsen, og der er et debatforum på lokalavisen PåGadens hjemmeside, som lægger op til en mere generel debat. Desuden er der nogle borgere i Nørrebro Park Kvarter, som på eget initiativ har startet en Groupcare-baseret Borgergruppe, hvor kvarterets borgere mere uformelt kan diskutere kvarterløftprojektet.

Kvarterløftsekretariatets BorgerForum

I tilknytning til kvarterløftets hjemmeside blev der i starten af oktober 2001 oprettet et online BorgerForum. Tanken var at give kvarterets borgere et ekstra rum, hvor de kunne diskutere kvarterløftprojektet - både det overordnede formål og mere konkrete emner. Forummet er dog primært blevet brugt til at diskutere det sidste, kvarterløftets konkrete projekter. F.eks. har der været debat om diverse trafikplaner, aldersfordelingen i kvarteret og placeringen af og indhold i Kulturhuset. Af og til har der desuden været indlæg omkring de demokratiske aspekter af kvarterløftet med fokus på borgeres indflydelse på projektet.

Debatten i BorgerForummet skulle ifølge kvarterløftets informationsmedarbejder medvirke til at gøre kvarterløftets hjemmeside mere inddragende og være med til at skabe dialog omkring og afklare løsningsmuligheder i nogle af kvarterløftets projekter. Både han og projektlederen i kvarterløftet giver udtryk for, at debatforummet ikke er blevet brugt og ikke bruges, som det var tænkt. Reelt fungerer siden ifølge informationsmedarbejderen i stedet som et forum for utilfredse, hvis indlæg ingen rigtig reagerer på. Denne form for énvejskommunikation er efter hans mening utilfredsstillende for alle parter. Projektlederen giver udtryk for, at debatten kun har været godt oppe at køre to gange, hvilket har skyldtes provokerende indlæg, hvor stærke standpunkter har givet debat. Dette har bl.a. været i diskussionen af kvarterets nye kulturhus.

Kvarterløftets BorgerForum bruges ikke lige så meget, som det var ønsket. Der er siden starten i oktober 2001 og til midten af januar 2004 skrevet 85 indlæg på siden, og ofte er der lang tid imellem de forskellige indlæg. Hvis man desuden gennemgår forfatterne til indlæggene, ser man, at det er de samme få mennesker, der skriver langt størstedelen af indlæggene (se tabel 1). Disse personer er ofte i forvejen aktive i kvarterløftet på den ene eller anden måde. Den mest aktive i BorgerForummet debat har således fra starten været meget aktiv i kvarterløftet. Desuden er han initiativtager til det debatforum, der kaldes Borgergruppen (som behandles i det efterfølgende). Den, der har skrevet næst flest indlæg, er meget aktiv i en af kvarterets gader, Jægersborggade. Endelig er der to medlemmer af parkgruppen, som også har deltaget aktivt i debatten på kvarterløftets hjemmeside. Disse fire personer har skrevet 71 pct. af indlæggene i debatten.

Tabel 3. Brugen af Kvarterløftets BorgerForum; oktober 2001 til januar 2004.

Antal forfattere	Antal pct.	Antal indlæg	Antal pct.
8	44	1	10
4	22	2	10
2	11	4	9
1	6	5	6
1	6	13	15
1	6	18	21
1	6	25	29
18	100	85	100

Kilde: Oplysning fra webmaster.

BorgerForummet medvirker således ikke til at inddrage og engagere nye i kvarterløftprojektet. Man kan derfor diskutere, hvorvidt diskussionerne på siden kan bruges til at afklare løsningsmuligheder i konkrete projekter, når det er så få, der deltager i debatten, og det i øvrigt er sjældent, der er en egentlig dialog. Det er ikke nye røster, der bliver hørt, men kun nogle, som i forvejen kommer til orde i arbejdsgrupperne. Man må dog huske, at der højst sandsynligt er mange, også ikke-aktive, som læser debatten uden selv at involvere sig og skrive et indlæg. Disse har dog alligevel fået nogle informationer, hvormed de kan danne sig et indtryk af, hvad der foregår i kvarterløftprojektet.

BorgerForummet manglende succes skyldes ifølge kvarterløftets projektleder, at man ikke har fundet en god model for det på hjemmesiden. Informationsmedarbejderen giver i den forbindelse udtryk for, at debatsiden har alt imod sig - især teknisk - da man f.eks. ikke kan få et brugernavn, hvilket betyder meget. Han er skeptisk i forhold til at udvikle debatten i retning af et egentligt chatroom, da han ikke mener, sådanne fungerer lokalt. Et chatroom kræver et småt og specifikt emneområde, og et kvarter er på én gang for stort og for småt. Det kan fungere i en boligforening, hvor man er tætte og kan diskutere fælles emner eller globalt, hvor man kan diskutere helt specifikke emner.

PåGadens debatforum

Lokalavisen PåGaden lægger både i papirudgaven og i den elektroniske udgave på hjemmesiden op til debat. På hjemmesiden blev der i august 2002 oprettet et debatforum, der er opdelt i tre underordnede emner. For det første kan man skrive kommentarer og spørgsmål angående PåGaden. For det andet kan kommunen, medlemmer af borgerrepræsentationen og foreninger m.m. udsende pressemeddelelser og dermed informere via siden. Endelig er der et forum, hvor man mere generelt kan udtrykke sin mening og forsøge at starte en diskussion. Punkt to er det mest benyttede af de tre, idet der indtil d. 16/1-2004 er skrevet 906 indlæg her. Det er dog primært det sidste, der virker som debatforum, idet de andre to er mere orienterede mod henholdsvis henvendelser og information.

Til forskel fra kvarterløftets BorgerForum, bevæger debatten på PåGadens hjemmeside sig på flere niveauer. Det skyldes, at PåGaden dækker både et større geografisk område og et større emneområde end kvarterløftets. Debatten her fokuserer ikke kun på Nørrebro Park Kvarter og kvarterløftets konkrete projekter. Den er mere generel, og faktisk har mange af indlæggene slet ikke tilknytning til Nørrebro men nærmere til København som helhed, eller også er indlæggene mere overordnede politiske kommentarer. F.eks. er der flere gange indlæg om Christiania og krigen i Irak. Til trods for at PåGaden inviterer til debat både i papirudgaven og på hjemmesiden, er det ifølge IP sjældent, der er deciderede debatoplæg nogle af stederne, hvilket redaktionen beklager. Papirudgaven udkommer kun én gang om måneden, og det er derfor ifølge IP svært at få en debat i gang, fordi folk i mel-

lemtiden glemmer, hvad det handler om. Det har dog efter IP's mening heller ikke fungeret på hjemmesiden, hvor der burde være mere gunstige vilkår. Her har der i perioden fra august 2002 til d. 16/1-2004 været skrevet 124 indlæg i den mere generelle debat. Dette er mange i forhold til debatten på kvarterløftets hjemmeside, hvor der er skrevet 85 indlæg over en længere periode. PåGadens debatforum adskiller sig desuden fra kvarterløftets BorgerForum ved, at det er flere forskellige mennesker, der skriver indlæggene i PåGaden og flere, der skriver bare et enkelt indlæg. Det er ikke de samme få personer, som skriver størstedelen. De, der har forsøgt at sætte gang i debatten, har dog ifølge IP fra på PåGaden typisk været politikere, f.eks. skoleborgmesteren. Mange af indlæggene i debatten er skrevet af medlemmer af Københavns Kommunes Borgerrepræsentation, embedsmænd og repræsentanter for lokale foreninger. Det er således en anden gruppe, der tegner debatten, end det er i kvarterløftets BorgerForum, hvor det typisk er aktive borgere, som er involverede i kvarterløftet, der har forfattet indlæggene.

Tabel 4. Brugen af PåGadens debatforum; august 2002 til januar 2004.

Antal forfattere	Antal pct.	Antal indlæg	Antal pct.
55	72	1	44
10	13	2	16
5	7	3	12
2	3	4	6
1	1	5	4
1	1	6	5
1	1	7	6
1	1	8	7
76	100	124	100

Kilde: Oplysning fra webmaster.

Til trods for at indlægsskriverne forsøger at lægge op til debat, har der dog, som nævnt, kun enkelte gange været egentlige debatter i PåGadens debatforum, og disse har været ført mellem få, ofte to, personer. Den længste debat var om et hus i Rantzausgade, som i august 2003 blev besat flere gange. Der var dog kun tre deltagere i denne diskussion.

Redaktionen på PåGaden har, til trods for at de gerne så en mere livlig debat, ikke overvejet at lave en chat. Baseret på de dårlige erfaringer med debatten i avisen og på hjemmesiden, mener man, det vil være spild af både tid og penge.

Borgergruppen

I Nørrebro Park Kvarter har en gruppe borgere startet et Groupcare-baseret debatforum på internettet kaldet Borgergruppen. Borgergruppen skulle fungere som et alternativ og supplement til de eksisterende debatfora i kvarteret, dog primært til kvarterløftets BorgerForum. Borgergruppen bliver i et indlæg til kvarterløftets debatforum d. 12.06.2002 beskrevet således af en af initiativtagerne: "Det er for borgere, der ønsker indflydelse på vores kvarter. Et sted hvor ordet er frit og vi kan diskutere på tværs af alt". Borgergruppen er principielt åben for alle, men man skal inviteres for at kunne deltage, og den er det derfor ikke i praksis. I hvert fald kræver det, at man kender gruppens eksistens. Dette afspejles i gruppens sammensætning, idet det primært er beboere i kvarteret, som i forvejen er aktive i kvarterløftet, som er blevet medlemmer af gruppen, hvilket nok også var den oprindelige tanke.

Initiativtageren til Borgergruppen var aktiv i kvarterløftet og følte, at der manglede en politisk dimension og en ideologisk debat i kvarterløftet samt kommunikation på tværs af arbejdsgrupperne, der i høj grad overlapper hinanden. I de grupper, hvor han var aktiv, oplevede han, at man blev stoppet,

hvis man begyndte at tale om emner, som var mere centrale temaer i andre grupper. Han følte, at der generelt var brug for en mere overordnet debat, fordi der var nogle ting, som ikke passede ind i eller overskred de kategorier, der var skabt af kvarterløftet. Desuden manglede arbejdsgrupperne efter hans mening et sted at diskutere videre – et sted, hvor gruppernes diskussioner kunne fortsætte, eller nye emner kunne tages op. Med borgergruppen regnede man med at kunne skabe et større overblik over gruppernes arbejde. En af kvarterløftets aktive, som deltager i flere arbejdsgrupper og her har mødt initiativtageren til borgerforummet indikerer, at borgerforummet også blev startet, fordi der var nogle aktive borgere, som oplevede, at de ikke kunne komme igennem med deres forslag i de arbejdsgrupper, de var med i.

Borgergruppens omfang

I starten gik det ifølge initiativtageren ikke så godt for det nye netforum, da det hele tiden var de samme få, der skrev og kommenterede hinandens indlæg. På et tidspunkt var der dog ca. 60-70 med i gruppen. Da var der udover borgerne også nogle af de ansatte i kvarterløftet tilknyttet gruppen. De gav dog ikke meget respons og gav ifølge initiativtageren udtryk for, at det var tilstrækkeligt med de allerede nedsatte arbejdsgrupper. Han synets ikke, kvarterløftet bakkede nok op om projektet. Hvis de havde været med til at lave forummet og styre debatterne, kunne det efter hans mening måske have fået større succes.

I øjeblikket er der ifølge initiativtageren til Borgergruppen ikke nogle, der bruger forummet, og initiativtageren betegner det som mere eller mindre dødt. Folk er holdt op med at skrive, og flere føler efter hans mening ikke, at det vedkommer dem. Han pointerer, at der skal være en bestemt sag, for at der kommer gang i gruppen og sammenligner med græsrodsbevægelser, der har en bestemt sag at kæmpe for i forhold til partier. Sagerne skal være næsten skandaleagtige og være i stand til at ophidse, så folk føler, de må reagere. Desuden skal det helst være noget officielt, som på den ene eller anden måde har tilknytning til kvarterløftet.

Initiativtageren til Borgergruppen mener, at gruppen, tiltrods for sin nuværende status, alene i kraft af sin eksistens har haft betydning, idet den har tvunget nogle mennesker til at tage stilling.

Opposition og demokrati

En borger, som er aktiv i en af kvarterløftets arbejdsgrupper har en meget positiv opfattelse af den alternative Borgergruppe, som er i opposition til og kritiserer det officielle kvarterløft, fordi det efter hans mening er godt for demokratiet. For ham er det et positivt tegn, at der er nogle, der reagerer og sætter gang i debatten. Dette har netop været en af Borgergruppens intentioner, og initiativtageren til Borgergruppen mener, gruppen har medvirket til at gøre nogle konflikter tydeligere ved at gøre opmærksom på nogle ting, som ellers ikke var synlige. Nogle gange har der ifølge medlemmet i Borgergruppen f.eks. været kritik af kvarterløftet og graden af demokrati i arbejdsgrupperne, og her har sekretariatet måttet gå ind og forsvare sig og tage stilling til nogle ting. På den måde var der efter hans mening en debat og en konflikt, som blev trukket op. Denne kritik har dog ikke vundet genlyd i sekretariatet, hvor man ikke har vist Borgergruppen den store interesse. Det kan skyldes, at gruppen fungerer uden for officielt kvarterløft regi og ikke har så mange aktive. Derfor har gruppens diskussioner og kritik af bl.a. kvarterløftprojektets demokratiske aspekter måske ikke haft særlig betydning uden for gruppens egne rækker og slet ikke der, hvor den for alvor er relevant, nemlig i kvarterløftsekretariatet. Til dette må dog tilføjes, at det er få af Borgergruppens indlæg, der reelt er kritiske og fokuserer på konflikter. Det er primært initiativtageren selv, der har forsøgt at starte diskussioner om demokrati og indflydelse i kvarterløftet, og der er ikke andre, der er gået i dialog om spørgsmålet. Dette er måske en af grundene til, at kvarterløftsekretariatet ikke er gået ind i sagen.

Sammenligning med kvarterløftets debatforum

Borgerforummet adskiller sig fra kvarterløftets debatforum ved at være Groupcare-baseret. Man kan ifølge initiativtageren til borgerforummet kun følge med i kvarterløftets debatforum ved at gå ind på kvarterløftets hjemmeside, og derfra vælge det i menuen. Det synes initiativtageren til borgerforummet er utilstrækkeligt, da folk ikke altid går ind på siden. Borgerforummet har den fordel, at alle automatisk får en mail, når man skriver et indlæg eller svarer på et tidligere. Man får således altid at vide, når der sker noget nyt, hvilket gør det nemmere at svare. Det synes initiativtageren er et fremskridt. Hvis debatforummet i tilknytning til kvarterløftets hjemmeside også havde været indrettet på denne måde, kunne den efter hans mening også fungere. Sekretariatet kunne desuden lægge nye indlæg på hjemmesidens forside.

Tordenskjolds soldater

I Borgergruppen har der ifølge initiativtageren været mest debat om Nørrebro Park Kvarter, som ligger meget centralt i kvarteret. Desuden berører de forandringer, parken står over for, mange mennesker. Kulturhuset har også været diskuteret i Borgergruppen. Der har ifølge initiativtageren ofte været 3-4 personer i diskussionerne og flere, som har fulgt dem fra sidelinien, fordi de har modtaget mails om det. De aktive er dog ofte de samme 'Tordenskjolds soldater' ligesom det er tilfældet med kvarterløftets debatforum. Hvis man sammenligner forfatterne til indlæggene de forskellige steder, er det desuden ofte de samme aktive borgere, der skriver indlæg begge steder. De tre, der skriver flest indlæg i Borgergruppens forum, er også blandt de fire, som skriver flest indlæg i kvarterløftets BorgerForum.

Tabel 5. Brugen af Borgergruppens debatforum; maj 2002 til januar 2004.

Antal forfattere	Antal pct.	Antal indlæg	Antal pct.
12	60	1	14
2	10	2	5
2	10	3	7
1	5	6	7
1	5	8	10
1	5	19	23
1	5	29	34
20	100	84	100

Kilde: Egen optælling.

Flere interviewpersoner er inde på, at Borgergruppen kun spiller en rolle for få mennesker. Dette mener informationsmedarbejderen i kvarterløftsekskretariatet, og en aktiv borger, som deltager i flere af kvarterløftets arbejdsgrupper, siger, at disse få personer sidder og skriver til og bekræfter hinanden. Han mener, det betyder meget, at man kommer til møder og argumenterer for sine ting og på den måde indgår i et fællesskab. Det, der skal diskuteres, bør diskuteres på møder, hvor alle deltager og bliver hørt. En anden borger, som er aktiv i parkgruppen og selv har været meget aktiv i Borgergruppen beskriver i forlængelse af dette Borgergruppens debat som ikke konstruktiv. Det er ifølge ham ofte "påstand mod påstand" og "skud med løst krudt". Det er derfor opsigtsvækkende, at han selv har skrevet 19 ud af i alt 84 indlæg.

Det er kendetegnende for Borgergruppen, som det også er det for de to debatfora, som er beskrevet i det foregående, at der kun sjældent er en egentlig debat. Der er således flere, som skriver indlæg, uden at nogle svarer på dem. I Borgergruppen har der i perioden fra maj 2002 til april 2003 været tre egentlige debatter, hvor flere har deltaget. Den ene har været om placeringen af pavilloner i Nørrebro Park Kvarter. Det har været diskuteret, om de skulle være der og i så fald hvor. Desuden har det været diskuteret,

hvad man skal gøre ved 'Sumpen' (et indhegnet område midt i Nørrebro Park Kvarter, hvor der er nogle, der drikker øl og hygger sig m.m.) i forbindelse med parkens fremtidige forandring. Endelig har der været en diskussion af relevansen af trafikregulering omkring Nørrebro Station set i lyset af, at der måske kommer en metro en gang i fremtiden. I Borgergruppen skrives der nogle indlæg, som slet ikke lægger op til debat. F.eks. er mange af indlæggene invitationer til eller informationer om forskellige aktiviteter eller arrangementer i kvarteret.

Anden brug af Groupcare

Initiativtageren til Borgergruppen er aktiv i en gruppe med adoptivforældre. Her har de også et netforum, som bruges meget, f.eks. er der kommet 26 breve inden for en måned. Her skriver folk indlæg om adoption, fortæller om deres barns udvikling, om eventuelle problemer knyttet til adoption etc. I forummet kan man ifølge initiativtageren snakke om problemer, dele erfaringer og hjælpe hinanden. Det fungerer efter hans mening godt og adskiller sig fra egentlig debat, idet man i stedet har en fælles interesse, som man kommunikerer omkring. Desuden bruger initiativtageren til Borgerforummet Groupcare i forhold til sin familie. Familien er stor, og de har mange aktiviteter sammen, og det har vist sig at fungere rigtig godt, når man skal have besked om sammenkomster osv. ud til hinanden. Værktøjet bruges ifølge initiativtageren næsten hver dag, for der er mange ting, man skal snakke om, og så er det nemmere at skrive og få et hurtigt svar.

Debat på Trøjborg

På trojborg.dk er der, som på Nørrebro Park kvarterløfts hjemmeside, et debatforum. Der er skrevet nogenlunde lige så mange indlæg her som i det københavnske sidestykke men dog over en lidt længere periode. På trojborg.dk er der skrevet 83 siden januar 2001, og i Nørrebro Park Kvarter er der skrevet 85 siden oktober 2001. Også i Århus har debatten altså været begrænset. Den har dog et andet mønster end debatten i Nørrebro Park Kvarter. Denne er kendetegnet ved, at det er en mindre gruppe, som har skrevet størstedelen af indlæggene og dermed tegnet debatten. På Trøjborg er der omvendt mange, som kun har skrevet et enkelt indlæg. Der har dermed ikke på samme måde været en egentlig debat, hvor forfatterne er gået ind i en længere dialog. Til gengæld er der mange, der har givet deres mening til kende om en bestemt sag, hvilket ikke har været tilfældet i Nørrebro Park Kvarter. Endelig er det kendetegnende for debatten på trojborg.dk, at næsten halvdelen af forfatterne til debatindlæggene er anonyme. I Nørrebro Park Kvarter er der omvendt slet ingen, der optræder uden navn.

Tabel 6. Brugen af Trøjborg debatforum; januar 2001 til januar 2004.

Antal forfattere	Antal pct.	Antal indlæg	Antal pct.
28 (anonyme)	49	1	34
22	39	1	27
2	4	2	5
1	2	3	4
2	4	4	10
1	2	7	8
1	2	11	13
57	100	83	100

Kilde: Oplysninger fra webmaster.

Fotosafarier

Et redskab til dialog

Det Elektroniske Kvarter har brugt dialogaktiviteten fotosafari til at tilvejebringe og formidle forestillinger om og vurderinger af bydelen fra særlige befolkningsgrupper, som almindeligvis ikke er aktive i kvarterløftets projektarbejde. Beboerne i et kvarter har ofte et andet syn på deres bydel end de professionelle, som arbejder med at udvikle den. Dette særlige perspektiv kan fotosafarier synliggøre og formidle til professionelle og de aktive i kvarterløftets projektgrupper. Metoden fokuserer umiddelbart på det synlige udtryk uden hensyn til meningen bagved. De særlige betydninger, der hæftes til lokaliteten kan dog udtrykkes i tilknyttede kommentarer.

Det Elektroniske Kvarters fotosafarier er gennemført konventionelt, men resultaterne i form af billeder og kommentarer er derefter blevet formidlet med brug af IT, idet de er linket til og lokaliseret på GIS baserede kort over kvarteret og præsenteret på hjemmesiden www.e-kvarter.dk. Dette gør dem tilgængelige for mange og betyder, at de kan indgå i den løbende dialog om problemer og løsninger i kvarteret.

Børnenes fotosafari

Det Elektroniske Kvarter valgte at lave en fotosafari med børn som det første skridt i dialogen med kvarterløftprojektet om problemer og løsninger i Nørrebro Park Kvarter. Fotosafarier er en billedbaseret dialogmetode, der udtrykker beboernes 'tavse viden' om deres bydel, og den er derfor særligt egnet til at formidle børns udtalte forestillinger.

I efteråret 2001 arrangerede Det Elektroniske Kvarter en fotosafari for 80 elever fra 5. og 6. klasse fra Havremarken og Hillerødgade Skole i Nørrebro Park Kvarter i samarbejde med nogle lærere fra de to skoler. Ideen med fotosafarier var, at børnene skulle vurdere og diskutere deres kvarter ved at gå rundt i små grupper og fotografere det, de fandt særligt flot, spændende, sjovt eller grimt med éngangskameraer. De skulle gå på opdagelse i det ellers velkendte kvarter og se på det med andre øjne. Efterfølgende skulle de knytte nogle få skriftlige kommentarer til billederne. På Det Elektroniske Kvarters hjemmeside kan man via et digitalt kort over kvarteret klikke på de forskellige billeder og læse elevernes kommentarer.

Billederne er visuelle udsagn om steder i bydelen set med børneøjne. En af de deltagende lærere fra Hillerødgade Skole synes, børnenes fotosafari var "et fantastisk godt initiativ", som var meget berigende for både børnene og de involverede lærere. Projektet blev fra starten gennemført på en god måde, og han kunne godt lide det, fordi det havde en høj grad af brugerinvolvering. Det synes han er positivt, fordi det ofte kan være svært at engagere og inddrage børn i projekter som kvarterløft. Her kan fotosafari være en oplagt metode, som fungerer på børnenes præmisser og inddrager børnene og deres forestillingsverden.

Fotosafari om tilgængelighed

Det Elektroniske Kvarter har i foråret 2002 også gennemført en fotosafari om tilgængelighed med en lokal kørestolsbruger, som er aktiv i kvarterløftprojektet i flere arbejdsgrupper. Denne blev udformet som en gåtur, som fulgte to af kørestolsbrugerens daglige ruter gennem kvarteret. Hensigten med fotosafarier var sammen med en ekspert på området at udpege og vurdere gode og dårlige fysiske løsninger i Nørrebro Park Kvarter og formidle disse

særlige erfaringer til en bredere skare og særligt til professionelle og de aktive i projektgrupperne, som skal arbejde med løsninger i kvarterløftprojektet. Ligesom børnenes fotosafari ligger disse billeder på Det Elektroniske Kvarters hjemmeside med kommentarer og mulige løsningsforslag.

Fotosafarien om tilgængelighed er udviklet som en kombination af to metoder, der kan bruges inden for byplanlægning: Gåturen og fotosafarien. Hensigten med fotosafari-gåturen er at få synspunkter frem på steder i kvarteret, som beboeren selv kender og udvælger. Derfor tilrettelægges ruterne på forhånd i fællesskab med beboeren. Selve safarien foregår som et vandreende interview med digitale billedoptagelser fra udvalgte steder, som beboerne har en mening om eller et forbedringsforslag til. Den lokale kørestolsbruger, som deltog i fotosafarien om tilgængelighed, var glad for at deltage i projektet og har efterfølgende ofte fremvist fotosafarien på Det Elektroniske Kvarters hjemmeside for interesserede.

Fotosafariernes effekter

Formidling og visualisering

Generelt bliver fotosafari af interviewpersonerne beskrevet som en god og enkel metode til at formidle og visualisere. Kørestolsbrugeren har således, som nævnt, ofte efterfølgende henvist til Det Elektroniske Kvarters hjemmeside. Han bruger den i forskellige sammenhænge til at anskueliggøre hvilke problemer, der er forbundet med det at være kørestolsbruger i byen og til at illustrere forslag til mulige løsninger på disse problemer. Fotosafarien har for ham ikke bare betydning i lokalområdet og som input til en bredere dialog. Den kan også bruges som et eksempel i andre sammenhænge og til at illustrere bredere problemstillinger i f.eks. interessegrupper og i kontakten til beslutningstagere.

Kørestolsbrugeren har blandt andet brugt fotosafarien i Dansk Handicapforbund, når der her er blevet diskuteret tilgængelighed. Her synes man, det er en god metode og efterlyser noget mere af samme slags. Desuden er fotosafari-konceptet ifølge kørestolsbrugeren efterfølgende blevet brugt af Vej og Park i Københavns Kommune som en optakt til Miljøtrafikugen, hvor man ville sætte fokus på tilgængelighed på Nørrebrogade, der for mange år siden blev udråbt til handicaprute. Endelig oplevede kørestolsbrugeren, da han på et tidspunkt var indlagt i Hornbæk, at ergo- og fysioterapeuterne her var meget interesserede i fotosafarien. De har siden benyttet den meget, bl.a. når de skal tale om tilgængelighedsproblemer i deres undervisning.

Bevidstgørelse og påvirkning

Fotosafari ses af flere interviewpersoner som et godt redskab til at få grupper, enkeltpersoner og foreninger ud med et budskab. De kan rejse problematikker eller fortælle en historie og få andre til at forholde sig til sagen. Dette understøttes af kørestolsbrugeren, som påpeger, at fotosafari er en god måde at komme til at påvirke politikerne og vise dem nogle problemstillinger fra dagligdagen, uden at de selv behøver bevæge sig uden for deres kontor. Det kræver blot, at de har internetadgang. Kørestolsbrugeren har f.eks. vist fotosafarien til Bygge- og teknikborgmester i København Søren Pind og til Integrationsminister Bertel Haarder, som begge var meget begejstrede. Kørestolsbrugeren håber, at han på den måde kan præge beslutningstagerne til at tage de 'rigtige' beslutninger og lave byrum for alle. Desuden håber han, at de påpegede tilgængelighedsproblemer bliver taget op til overvejelse og løsningsforslagene måske anvendt, når parkgruppen skal udarbejde en plan over Nørrebro Parks brug og indretning. Hans erfaring er, at det er nødvendigt, at nogle bliver opmærksomme på problemerne, for at de kan gøre noget for at løse dem. Fotosafarier kan være en del af denne bevidstgørelse.

Læring og kompetenceudvikling

Også for de aktører, som er med til at gennemføre fotosafarierne, har de betydning. Ikke alene kan de påvirke den omgivende verden, deltagerne kan også selv lære noget af og udvikle sig gennem processen. Børnenes fotosafari kan ifølge en af de involverede lærere fra Hillerødgade Skole betragtes som en læringsproces, hvor børnene fik udviklet nogle kompetencer. Den gav anledning til nogle gode diskussioner blandt børnene og 'tvang' dem til, uden indblanding fra voksne, at tage stilling til f.eks. æstetiske spørgsmål. Det betød, at børnene blev mere bevidste om deres nærområde og begyndte at se kvarteret med andre øjne. Efterfølgende var der gode samtaler mellem lærere og elever om kunst, arkitektur, bygninger, boformer, byplanlægning og fritid m.m., hvor børnene fik sat ord på deres tanker og fik noget baggrundsviden. Dette beskriver læreren som god undervisning, fordi det gav relevant viden om disse emner og samtidig medvirkede til en styrkelse af traditionelle boglige færdigheder. Desuden udviklede børnene før, under og efter fotosafarierne nogle kompetencer til at analysere og diskutere, som de senere kan få brug for. Endelig fik de mange tosprogede elever på skolerne, ifølge læreren, under fotosafarierne sat ord på nogle ting og dermed talt dansk på et højere niveau.

Børnene og de nye medier

Det er ifølge den involverede lærer fra Hillerødgade Skole forskelligt fra skole til skole og afhængigt af ildsjæle, som har kompetencer, hvor meget IKT bruges i undervisningen. Derfor er mulighederne for at integrere de nye medier i undervisningen i dag mange steder uudnyttede. Det er ifølge ham kendetegnende, at mange af børnene kan mere end deres lærere, og at de klør på på en helt anden måde. Læreren mener ikke, der er nogle nedre aldersmæssige grænser for, hvem der kan benytte den nye teknologi. Både elever fra børnehaveklasse og tiende klasser kan være med. De får dog noget forskelligt ud af det. I de ældste klasser er det i høj grad mediet og det at bearbejde og analysere billeder, der fænger. Her kan det bl.a. bruges til at lære noget om arkitektur og byplanlægning i dansk, matematik og samfundsfag.

Synliggørelse og inklusion

Det Elektroniske Kvarters to fotosafarier har ifølge kvarterløftets projektleder været med til at hjælpe nogle grupper ved at give dem en platform og en stemme. Han mener, fotosafarierne synliggør børn og handicappedes synspunkter og problemer. Projekterne inkluderer dermed nogle grupper, som ifølge ham sjældent er en del af det aktive demokrati. Det var netop dette, den deltagende lærer fra Hillerødgade Skole fandt tiltrækkende ved Børnenes fotosafari. Det var et projekt i børnehøjde og med interesse for børnenes synspunkt, og sådanne projekter har der efter hans mening generelt været mangel på i kvarterløftprojektet. Her har børnene ikke været særligt synlige, og kvarterløftet har heller ikke været synligt for børnene.

En af de aktive i Parkgruppen synes netop, at det interessante ved børnenes fotosafari er, at den viser kvarteret fra børnenes synspunkt. Den viser ifølge ham nogle lommer i kvarteret, som mange voksne ikke ser. Desuden kan han lide børnenes kommentarer, fordi de skildrer personlige indtryk, som har en anden karakter og virkning end f.eks. statistiske opgørelser. På den måde kan fotosafarier medvirke til en mere personlig formidling og betydning, at man når nogle grupper, som ellers ikke interesserer sig for kvarterløft.

Forbehold og barrierer

Der er kun enkelte - en af konsulentterne i Informateket og en medarbejder i kvarterløftsekretariatet - som er mere kritiske over for potentialerne i fotosafari-metoden. De finder metoden interessant men mener, der skal gøres mere for at gøre den attraktiv og adskille den fra det, man kan med almindelige hjemmesider. Disse synspunkter afspejler to personer, som også til daglig

arbejder meget med IKT og derfor har store forventninger til værktøjerne og deres tekniske raffinement.

Medarbejderen i kvarterløftsekretariatet påpeger desuden, at det har stor betydning for potentialerne i en fotosafari, at billeder er vigtige for projektet og kan være med til at formidle det. Man kan ifølge ham ikke bruge metoden til hvad som helst men kun til projekter, der kan visualiseres.

Flere interviewpersoner påpeger desuden, at der er økonomiske, tekniske og ressource- og kompetencemæssige barrierer for projekter som fotosafarier. Det koster tid og penge at gennemføre fotosafarier, og formidlingen kræver en hurtig forbindelse, hvis billederne skal vises i høj opløsning. Selv om billederne bringes på internettet, er det ikke sikkert, der kommer særlig opmærksomhed omkring dem, da det kræver et udbredt kendskab til hjemmesiden og dens eksistens samt begivenheder, der af og til omtaler projektet i f.eks. den lokale presse. Desuden kræver det, at der er nogle, der kan bruge værktøjerne, dvs. lægge billederne på et (interaktivt) kort, for at gennemføre sådanne projekter. Endelig skal man være opmærksom på, at man, når man inddrager beboerne i en proces med henblik på fornyelse, skaber forventninger om, at der reelt sker noget.

Perspektiver

Fotosafari-metoden udnytter det særlige perspektiv, som enkeltpersoner eller en gruppe kan have på en problemstilling i kvarteret. Dermed er fotosafarierne det diametralt modsatte af et gennemsnitligt syn på problemerne eller et repræsentativt krav om bestemte løsninger. Det kan være en metode til at få udpeget og begrundet de problemer og gode løsninger, der er i kvarteret set gennem særlige briller.

En af arkitekterne i kvarterløftsekretariatet arbejder f.eks. i øjeblikket med et projekt, der hedder 'Børnenes Drømmepark'. Her skal en masse børn ved at klippe, klistre og male forsøge at visualisere deres ønsker for Nørrebro Park Kvarter. Man forsøger altså i sekretariatet netop nu at inddrage børnene med udgangspunkt i deres forestillingsverden, hvilket var det, læreren fra Hillerødgade Skole mener manglede på det tidspunkt, hvor fotosafarierne blev gennemført. Arkitekten i kvarterløftsekretariatet mener, man på linie med den valgte metode kunne have brugt fotosafari til at visualisere, hvordan børnene i Nørrebro Park Kvarter ønsker sig deres drømmepark. IP mener fotosafari-metoden har en styrke, idet den kombinerer de kendte medier med de digitale. Dette tilslutter læreren fra Hillerødgade Skole sig.

I Nørrebro Park Kvarter kunne man godt have suppleret med indfaldsvinkler fra andre befolkningsgrupper f.eks. unge, ældre, etniske grupper osv. På den måde kunne der opbygges et billedmateriale af forskellige syn på kvarteret og med forskellige ideer og forslag. En fotosafari kan også fokusere på økonomisk og erhvervsmæssigt potentiale.

En af konsulenterne i Informateket mener f.eks., at han kan bruge metoden i sit arbejde til f.eks. at markere mulige erhvervslokaler i kvarteret og visualisere mulighederne i dem. En af de andre konsulenter samme sted har haft lignende planer om at lave en fotosafari i forhold til butikker på Nørrebro men har desværre ikke haft tid til at realisere projektet. Han er desuden involveret i et projekt omkring forskønnelse af facader i nordvest. Her har arkitekt Peter Olesen taget billeder til et lysbilledshow, som eventuelt kan lægges på Informatekets hjemmeside med nogle kommentarer. På længere sigt kan man vise billeder af facaderne før og efter forskønnelsen.

Fotosafari-metodens brug af billeder, som kobles til stedet via kort og den efterfølgende præsentation på en hjemmeside, har set stor anvendelse. Det behøver ikke nødvendigvis at foregå så struktureret, som det er tilfældet med Det Elektroniske Kvarters fotosafarier, hvor metoden bruges til at få bestemte gruppers synspunkter frem. Billeder fra fotosafarier kan ifølge informationsmedarbejderen i kvarterløftet også bruges til at gøre hjemmesider mere konstruktive og brugervenlige.

Der er mange af de interviewede, som ser muligheder i fotosafari-metoden i forhold til deres egne interesser eller arbejdsområder. Dette understreger, hvordan metoden har stort potentiale til brug i andre sammenhænge og til mere bredt at formidle et budskab. En af de aktive fra parkgruppen mener f.eks., metoden kunne have været anvendt i forbindelse med omdannelsen af Nørrebro Parken. Fotosafarier har ifølge ham en styrke i visualiseringen af forslag, og han ser det primært som en god metode til at formidle konstruktive løsningsforslag. Parkgruppen har selv lavet en fotoregistrering, som dog kun er blevet brugt som et arbejdsredskab internt i gruppen. Hvis man havde haft de nødvendige ressourcer, kunne denne registrering måske have været omdannet til en offentlig tilgængelig fotosafari. Den aktive i parkgruppen understreger dog, at det er vigtigt, hvis man bruger fotosafari som en metode til at visualisere forslag, at billederne ikke fremstår som en éntydig løsning eller én holdning. De skal afspejle de forskellige forslag og synspunkter, som har været fremført.

Konklusion

Fotosafari er en yderst enkel måde at starte og forbedre dialogen mellem aktørerne i et byfornyelsesområde. Ikke mindst når det gælder formidlingen fra borgere til fagfolk. Det kan være børns vurderinger af deres bydel eller enkeltpersoner med ganske bestemte opfattelser, der skal anskueliggøres og formidles til andre. Metoden kan således bruges til at formidle tavs viden fra befolkningsgrupper, som ikke normalt er en del af kvarterløftarbejdet. Effekten af fotosafarier kan desuden måles uden for kvarterløftets egne rækker, i skolernes undervisning og i forhold til interessegrupper og beslutningstagere.

Forskønnelsesprojekter

Det Elektroniske Kvarter har, som nævnt, udarbejdet en digital 3D-model af Nørrebro Park Kvarter, som har en detaljeringsgrad, der svarer til en træmodel i mål 1:500. Denne model er blevet brugt som grundlag i to mindre forskønnelsesprojekter, hvor Det Elektroniske Kvarter har samarbejdet med nogle aktive borgere om at visualisere deres ideer og forslag til forandring af specifikke byrum. Hovedformålet var at oversætte nogle af forslagene til den digitale model. Det ene projekt er 'Forskønnelsen af Asminderødgade', og det andet er 'Restaurering af Smøgen ved Ungdomshuset'. I begge tilfælde er modellen bl.a. brugt til at vise en animeret bevægelse gennem de projekterede byrum, og den er suppleret med fotomontager, der giver et genkendeligt billede af henholdsvis gaden og passagen.

Asminderødgade

I begyndelsen af 2001 startede projektet 'Forskønnelse af Asminderødgade' på initiativ fra en mindre gruppe lokale beboere, som ønskede at arbejde for en generel forbedring af gaden i samarbejde med de øvrige beboere. Asminderødgade ligger i et relativt tæt bebygget område. Den er omgivet af to fem etages karréer med relativt smalle gårdrum, og der er i alt cirka 300 mindre lejligheder i gaden. Asminderødgade bærer præg af områdets store parkeringsbehov til både biler og cykler, men gaden rummer samtidig masser af muligheder, bl.a. fordi den er bred.

Samarbejdet mellem projektgruppen fra Asminderødgade og Det Elektroniske Kvarter startede i foråret 2002. Det Elektroniske Kvarter udarbejdede med udgangspunkt i den generelle 3D-model for hele kvarteret en mere detaljeret model for Asminderødgade. I denne model kunne nogle af de forskellige forslag til forskønnelsesprojekter indsættes og sammenlignes med hinanden - f.eks. visualisering af de forskellige forslag til parkering, beplantning med træer og espalier ved indgangsdøre, placering af legeredskaber og andet byrumsinventar samt vurdering af bænke og bordes placering i forhold til lys-skygge beregninger m.v. Tanken var, at modellen skulle benyttes til at fortolke projektgruppens konkrete forslag angående gadens fysiske udformning og dermed støtte gruppens kommunikation og debat og deres information til omverdenen. Det Elektroniske Kvarter deltog desuden med forskellige animationer og arkitekttegninger som forslag til alternative indretninger af gaderummet. Resultatet kan ses på Det Elektroniske Kvarters hjemmeside. Udover dette lavede Det Elektroniske Kvarter en video til beboerne i Asminderødgade, hvor de nye forslag samt 3D-modellen af de gamle forslag blev vist og kommenteret via en række power points. Idéen var at lade videoen løbe kontinuerligt fra en computer, der var opstillet i et vindue hos en af gadens handlende. Men det blev ved idéen, da butikken skiftede ejer midt i forløbet.

Initiativtageren til 'Forskønnelsen af Asminderødgade' har været meget glad for samarbejdet med Det Elektroniske Kvarter og kan se flere perspektiver i brugen af visualiseringer i forbindelse med gadeforskønnelsesprojekter. I projektgruppen har man også selv forsøgt at lave 3D-visualiseringer, og man har også efterfølgende arbejdet med en landskabsarkitekt-studerende, som ligesom arkitekterne fra Det Elektroniske Kvarter har forsøgt at visualisere gruppens visioner for gaden.

Smøgen ved Ungdomshuset

Projektet 'Restaurering af smøgen ved Ungdomshuset' tager udgangspunkt i en lille stump gade mellem Ungdomshuset og Aldi på Jagtvej. Der er generelt stor opmærksomhed omkring passagen, fordi den ligger lige op og ned ad Ungdomshuset. Desuden er der mange, der bruger den til parkering og til at skyde genvej m.m. Projektet er et ud af flere projekter, hvormed Ungdomshuset ønsker at vise deres naboer, at de har reelle intentioner om at holde huset og det omkringliggende areal. De har derfor lavet en detaljeret ansøgning og søgt kvarterløftet om penge til en mere generel forskønnelse, hvori det ikke kun er husets egne interesser, der indtænkes.

Det Elektroniske Kvarter har arbejdet sammen med to aktivister fra Ungdomshuset om Smøge-projektet. En af disse tegnede nogle skitser af, hvad man fra Ungdomshusets side godt kunne tænke sig i forbindelse med restaureringen af passagen, og Det Elektroniske Kvarter hjalp med fortolkninger af projektets visuelle udtryk. Hensigten var at vise, hvordan projektet, i dialog med forslagsstillerne, kan visualiseres med brug af den digitale bymodel. Desuden er projektet led i et forsøg med at lægge projekter ud til debat på internettet.

Ungdomshuset ønsker at gøre smøgen smukkere og sikrere med god belysning og desuden gøre huset og dets omgivelser til en del af en oplevelse eller historie om økologi, genbrug og bæredygtig adfærd. Smøgeprojektet indeholder et detaljeret forslag til indretning af passagen med bl.a. en pergola, grønne planter og forskellig belysning. Disse forslag kan man se visualiseret, eller man kan 'gå en tur' igennem fremtidens nyrestaurerede passage på Det Elektroniske Kvarters hjemmeside, ligesom man kan se fotos fra området, som det så ud på det pågældende tidspunkt¹.

Den ene af de aktive i Smøge-projektet synes generelt, det var skægt at arbejde sammen med Det Elektroniske Kvarter. Han kunne især godt lide, at projektet blev præsenteret på De Kulturelle Markedsdage, fordi Ungdomshusets udadrettede initiativer så også blev synlige her, hvilket han håber kan være med til at påvirke omverdenens syn på huset og dets beboere i en mere positiv retning. Aktivisten er dog i tvivl om, hvor meget præsentationen af projektet på Det Elektroniske Kvarters hjemmeside er blevet brugt.

Effekter

I det følgende afsnit fokuseres der på interviewpersonernes erfaringer med og syn på effekterne af 3D-visualiseringer på baggrund af de to projekter, som er beskrevet ovenfor.

Visuelt appellerende og opmærksomhedsskabende

Flere interviewpersoner fremhæver 3D-visualiseringerne af Asminderødgade og Smøgen som visuelt appellerende. De synes, det er en god måde at skabe opmærksomhed omkring og præsentere projekter. Arkitekt Bjarne Rüdiger fra Det Elektroniske Kvarter præsenterede visualiseringerne på et møde i parkgruppen, og de gjorde et stærkt indtryk på især én af gruppens medlemmer. IP har ikke tidligere beskæftiget sig særligt med IKT og følte, at det var en helt ny og fantastisk verden, der åbnede sig. IP blev meget nysgerrig og mener, visualiseringerne vil have samme virkning på andre, som de havde på vedkommende. Initiativtageren til 'Forskønnelsen af Asminderødgade' har det på samme måde med 3D-visualiseringer. Han sammenligner det med dét at se en film i forhold til at se still-billeder, idet man oplever 3D-visualiseringer mere direkte og har sine følelser med i oplevelsen. Samtidig får man information, og den er anderledes end den, man kan få ved at se på traditionelle billeder.

¹ Forskønnelsesprojektet er i dag modereret en smule, fordi diskussioner om Ungdomshusets ejersituation har gjort det svært at søge penge til projektet.

Aktivisten fra Ungdomshuset er for så vidt enig i det ovenstående, men han er mere kritisk i forhold til 3D-visualiseringers forførende karakter. Han synes 3D er et spændende medie, men han betragter også 3D-visualiseringer som uvirkelige tegninger, der minder om reklamemediet. Det gør han, fordi han som anlægsgartner blandt andet har oplevet, at der kan være uoverensstemmelser mellem tegningerne og det færdige resultat, hvilket snyder folk. Det er derfor vigtigt for ham at påpege, at dette absolut ikke har været Ungdomshusets intention med visualiseringerne af Smøge-projektet. Han mener nemlig ikke disse er helt i overensstemmelse med den måde, projektet måske en dag vil blive realiseret. Der er blevet fjernet nogle ting fra 3D-modellen for at gøre det nemmere at visualisere gyden. Der er nogle ting som f.eks. skraldespande, som bliver nødt til at være der i virkeligheden. Han mener dog generelt, at arkitekterne i Det Elektroniske Kvarter har fanget hovedideerne, og at deres illustrationer er bedre og mere brugbare end hans egne håndtegnede skitser.

Almen tilgængelighed og inklusion

Aktivisten fra Ungdomshuset synes, det er en fordel, at man altid kan følge projekter som visualiseringen af Smøge-projektet på nettet. På den måde er man ikke afhængig af at være på et bestemt sted til en bestemt tid. Han kan desuden ligesom mange andre interviewpersoner se potentialer i 3D-visualiseringer, fordi de gør det nemmere for folk i alle aldre at forestille sig, hvordan f.eks. en gade kommer til at se ud, idet man giver dem en anden oplevelse af gaden. 3D-visualiseringer kan illustrere nogle detaljer og gøre det nemmere for 'almindelige' mennesker at danne sig billeder af og bedømme projekter og måske endda sige noget om størrelsesforhold. De får grundlag for at kunne tage stilling til, hvad de vil have eller ikke have. Dette kan kørestolsbrugeren, som har deltaget i Det Elektroniske Kvarters fotosafari om tilgængelighed og desuden er aktiv i flere af kvarterløftets arbejdsgrupper, tilslutte sig. Han påpeger, at det ikke er alle, der er lige gode til at forestille sig ting, og omvendt heller ikke alle, der er lige gode til at formidle. Han mener, at det for mange er nemmere og hurtigere at aflæse et billede og nemmere efterfølgende at stille spørgsmål ud fra et billede end ud fra en beskrivelse. Denne oplevelse har initiativtageren til 'Forskønnelsen af Asminderødgade' også haft, og han mener det skyldes, at man kender 'sproget' fra film og fjernsyn. Man er vant til denne form for formidling og har derfor nemmere ved at afkode den. Således kan 3D-visualiseringer ifølge projektlederen i kvarterløftet medvirke til at folkeliggøre, idet værktøjet bidrager til at involvere flere og flere forskellige grupper i planlægningen. På den måde kan det virke som en del af kvarterløftets mobilisering af kvarterets beboere.

Overbevisende salgsargument

Flere interviewpersoner er inde på, at 3D-visualiseringer med deres stærke visuelle appel er et nyttigt værktøj til at kommunikere til både investorer og borgere og skabe tilslutning omkring bestemte budskaber. Den interviewede kørestolsbruger kan f.eks. se potentialer i at bruge værktøjet i arbejdsgruppernes kommunikation til styregruppen. Initiativtageren til 'Forskønnelsen af Asminderødgade' mener, at 3D-visualiseringer, tegninger og fotomontager er effektive midler til at overbevise om professionel kvalitet. Aktivisten fra Ungdomshuset nævner ligeledes, at brugen af 3D-modeller kan være et godt argument opad i systemet. Det kan være med til at tiltrække investorer og hjælpe ansøgninger igennem, fordi projekterne virker mere professionelle, overbevisende og alment tilgængelige. Dette er en af de erfaringer, han har gjort sig som følge af Smøge-projektet. Tidligere var hans holdning, at man hellere skulle bruge pengene på f.eks. materialer, men i dag har han indset, at penge brugt på forskellige former for IKT kan være godt givet ud.

Både aktivisten fra Ungdomshuset og initiativtageren til 'Forskønnelsen af Asminderødgade' pointerer dog, at der stadig må være en god grundidé, og at projekterne må være relevante og gennemarbejdede, før 3D-visualise-

ringer kan hjælpe et projekt på vej. Desuden lægger de vægt på, at det er vigtigt, at man formidler både med ord og billeder, hvordan det vil blive, hvis projektet gennemføres. Dette kan et af medlemmerne af parkgruppen tilslutte sig. Han har selv brugt 3D-visualisering, billeder, luftfotos og kort, når han har villet formidle et bestemt budskab internt i eller uden for gruppen, som disse redskaber kunne understøtte. Han har bevidst brugt visualisering til at overbevise eller få nogle til at tage stilling, men han pointerer dog, at det kun er i nogle tilfælde, det visuelle er en fordel og siger: "Billeder kan sige mere end tusinde ord, og omvendt kan velvalgte ord sige mere end tusinde billeder".

Konflikter eller fælles forståelse

3D-visualisering kan ifølge flere interviewpersoner være med til at udglatte meningsforskelle og dermed minimere antallet af potentielle konflikter mellem forskellige interessegrupper. Ifølge en af de aktive i parkgruppen ligestilles de forskellige interesser som følge af logisk fornuft, lige så snart der vises noget visuelt. Man mødes på et fælles grundlag og dropper det principielle. Også informationsmedarbejderen i kvarterløftsekretariatet oplever på samme måde, at 3D-visualisering kan være med til at danne bro, idet det hjælper til at skabe et fælles referencegrundlag for diskussionen. Aktivisten fra Ungdomshuset har det på samme måde og håber at præsentationen af Smøge-projektet på Det Elektroniske Kvarters hjemmeside kan have indflydelse på andres opfattelse af Ungdomshuset. Han mener, at teknologien sammen med gode tegninger kan skabe en fælles referenceramme, som kan medvirke til at nedbryde forståelsesmæssige barrierer og tydeliggøre kulturelle forskelle. I Ungdomshusets tilfælde kan det måske være med til at flytte omverdenens tolerancetærskel over for huset og dets beboere en smule.

Der er dog også enkelte interviewpersoner, som er inde på, hvordan 3D-visualisering indirekte kan være med til at skabe større konflikter internt i og mellem projektgrupperne. En af de aktive fra parkgruppen, uddannelseskonsulenten i Informateket og initiativtageren til 'Forskønnelsen af Asminderødgade' mener f.eks., at man skal passe på med ikke at komme til at advokere for bestemte løsninger ved kun at vise ét enkelt forslag, ligesom Det Elektroniske Kvarter har gjort i både Asminderødgade og Smøge-projektet. Det er vigtigt, at man visualiserer alle ideer og dermed også viser nogle alternative løsningsforslag. De forestiller sig desuden, at brugen af 3D-visualisering i nogle gadeforskønnelsesprojekter kan skabe barrierer i forhold til andre gader, som gerne ville have de samme muligheder. Derfor er det også nødvendigt, at man giver alle projekter muligheden for at bruge værktøjet, så man minimerer risikoen for lokal rivalisering.

Forbehold og barrierer

I det følgende behandles de forskellige barrierer, interviewpersonerne oplever i forhold til bred implementering af 3D-visualisering i kvarterløftprojekter. Desuden fokuseres der på deres forbehold i forhold til værktøjet og dets brugbarhed.

Kræver tid, penge, kompetencer og ny teknologi

Det kræver ifølge informationsmedarbejderen i kvarterløftsekretariatet uddannede superbrugere at lave og bruge 3D-visualiseringer, og det er dyrt at uddanne sådanne superbrugere. Det er desuden dyrt at anskaffe og implementere den nye teknologi, som kræves. Ifølge flere interviewpersoner er det desuden svært og tidskrævende at opbygge, opdatere og bruge et 3D-system. Det har initiativtageren til 'Forskønnelsen af Asminderødgade' også erfaret. I dette projekt har man samarbejdet med en landskabsarkitekt, som havde kompetencerne, men vedkommende havde ikke tid til at lave 3D-visualiseringer. Da gruppen ikke kunne finde andre, der havde kvalifikationer og samtidig var villige til at arbejde ulønnet, måtte de opgive deres

planer om yderligere brug af 3D-visualiseringer i projektet. Initiativtageren til projektet mener derfor, det kan være et problem, at de aktive i gedeforskønnelsesprojekter selv er nødt til at finde folk, der har kompetencerne for at kunne realisere deres ideer. Desuden sætter en af de aktive i parkgruppen spørgsmålstegn ved, om 3D-visualiseringer overhovedet kan nå at blive lavet, før de skal bruges.

Et demokratisk medie?

En af uddannelseskonsulenterne fra Informateket og aktivisten fra Ungdomshuset mener ikke, at produktionen af 3D er demokratisk, fordi det netop kun er nogle, der har adgang til teknologien og har kompetencerne til at bruge 3D og billedmodulerings-programmer eller kontakt til nogle, der kan det. Aktivisten fra Ungdomshuset mener, at værktøjet må være integreret i alles hverdag, før 3D-visualisering kan blive et demokratisk medie. Det er ifølge uddannelseskonsulenten fra Informateket en af grundene til, at der i starten af kvarterløftprojektet var planer om at etablere et elektronisk borgerværksted med ansatte, der kunne hjælpe. Det var dog ikke praktisk og ressourcemæssigt muligt på det tidspunkt at gennemføre projektet, men det bliver det måske i fremtiden.

Forslag eller færdig diskuterede løsninger

En af de aktive i parkgruppen har en vis skepsis i forhold til at bruge 3D-visualiseringer i arbejdsgruppernes diskussioner af løsningsforslag. Både han og informationsmedarbejderen i kvarterløftsekretariatet pointerer, at arbejdsgrupperne primært skal lave programbeskrivelser, og at de overordnede diskussioner skal føres i ord. Det er ikke meningen, at arbejdsgrupperne skal lave deciderede planer eller være konkrete, og det bliver de tvunget til at være, hvis de f.eks. skal lave en præsentation i 3D. 3D-visualiseringer betyder ifølge den aktive fra parkgruppen, at man får noget konkret at forholde sig til, men samtidig binder man sig også i forhold til forslagene, som nemt kan fremstå som færdige planer og dermed blive misforstået. Derfor skal man overveje nøje, hvornår det er hensigtsmæssigt at bruge 3D-visualiseringer og begrænse sig til kun at bruge værktøjet, når det gælder små afgrænsede og konkrete projekter, hvor værktøjet har sin styrke. Han ser dog her et paradoks, idet det først er, når arbejdsgrupperne bliver konkrete omkring et projekt, at eventuelle fordomme forsvinder. Dermed kan der også være nogle fordele i at bruge 3D i især mindre projekter, fordi værktøjet netop har sin styrke i diskussioner af projektets detaljer. Dette tilslutter informationsmedarbejderen i kvarterløftsekretariatet sig, og han synes derfor, at det er et problem, at det ofte er færdigdiskuterede løsninger, der præsenteres i 3D-modeller.

3D-visualisering og borgerinddragelse

Ifølge en aktiv i parkgruppen, som er ved at uddanne sig inden for planlægning, kan man i nogle tilfælde bruge 3D-visualisering i forbindelse med borgerinddragelse, fordi værktøjet kan gøre projekterne mere overskuelige og dermed være med til at flytte grænser. Han understreger dog, at det kun er i visse tilfælde og til konkrete forslag, man kan bruge 3D-visualisering i borgerinddragelses øjemed. I andre tilfælde mener han, det giver semi-professionelle aktive borgere som ham selv, som kan udnytte værktøjets potentialer, mere magt og indflydelse, fordi de får deres budskaber nemmere igennem. Han insinuerer, at begrebet borgerinddragelse ofte bruges til at legitimere projekter og skaffe penge i kassen, uden at der reelt er tale om borgerinddragelse, og derfor skal man passe på, at 3D-visualisering ikke bliver et redskab, der skjuler og måske ligefrem hjælper sådanne processer på vej.

Initiativtageren til 'Forskønnelsen af Asminderødgade' har desuden den holdning, at 3D-visualiseringer nemt kan komme til at virke ekspertagtige. De kan blive så overbevisende, at nogle folk får en fornemmelse af, at de ikke selv kan påvirke processen og dermed holder sig tilbage fra at deltage.

Kan perspektiverne overvinde barriererne?

De ovennævnte barrierer gør flere interviewpersoner skeptiske over for 3D-visualiseringens potentiale i projektgruppernes arbejde. Informationsmedarbejderen i kvarterløftsekretariatet mener f.eks., det er nemmere med tekst-baseret information kombineret med grafik. Vedkommende er skeptisk over for, om perspektiverne i 3D-visualisering er barriererne værd. Det er ifølge ham en god ide at præsentere projekter i 3D, fordi det gør informationer mere tilgængelige, men det er ikke nødvendigvis et redskab i sig selv. En af konsulenterne i Informateket mener i modsætning til dette, at 3D-visualisering kan fungere som en rød tråd mellem flere forskellige kommunikationskanaler. Han mener ligesom flere andre interviewpersoner, at 3D-visualiseringer bliver mere udbredte i fremtiden, efterhånden som man, som et medlem af parkgruppen formulerer det, får platforme, forbindelser, programmer og kompetencer til det. Desuden påpeger kvarterløftets projektleder, at det ville blive både nemmere og billigere, hvis man brugte 3D-visualiseringer i større udstrækning.

Aktivisten fra Ungdomshuset påpeger dog, at der, til trods for at de teknologiske barrierer for 3D-visualisering overvindes, stadig er kulturelle og sociale barrierer i formidlingen af projekter som Smøge-projektet, som ikke alene kan overkommes med teknologi. Man må derfor også arbejde på andre niveauer for at skabe gensidig forståelse og accept.

Perspektiver

3D-visualiseringer i arbejdsgrupper

Kvarterløftets projektleder og én af uddannelseskonsulenterne i Informateket, der samtidig fungerer som den daglige leder mener begge, at 3D-visualiseringer tegner fremtiden, og at det er et værktøj, man bør bruge i alle kvarterløftrelaterede projekter fremover. En af de aktive i parkgruppen vil ligeledes gerne have flere visualiseringer som dem, Det Elektroniske Kvarter har lavet af Asminderødgade og Smøgen ved Ungdomshuset. Han og flere andre påpeger dog, som nævnt, at man skal passe på ikke at komme til at advokere for enkelte løsninger men i stedet vise alle forslag. Man skal benytte sig af, at arbejdsgrupperne ofte har flere forskellige forslag, vinkler og tegninger, som kan bruges. Det mest ideelle ville ifølge den aktive i parkgruppen være, hvis der var nogle tegnestuer, der levede og åndede for at lave 3D-visualisering for f.eks. kvarterløftets arbejdsgrupper, for det ville hjælpe til at overkomme mange af de barrierer, der er for den fulde udnyttelse af værktøjet. Han er dog bevidst om, at dette på nuværende tidspunkt er en utopisk tanke.

Hjemmesider og 3D-visualiseringer til arbejdsgrupper?

Den aktive i parkgruppen synes, det ville være ideelt, hvis kvarterløftet og dets samarbejdspartnere lavede officielle hjemmesider med tilknyttede 3D-visualiseringer for gård- og gadeforskønnelsesprojekterne i Nørrebro Park Kvarter. Det kunne være nogle midlertidige sider, som bliver slettet igen, når projekterne er fuldført. Sådanne hjemmesider vil ifølge den aktive i parkgruppen give projekterne mere konkret værdi for borgerne og give dem en reel mulighed for at deltage og reagere. Den aktive fra parkgruppen lægger dog vægt på, at det ikke er grupperne selv, der skal lave hjemmesiderne, da det dels får dem til at virke uprofessionelle og mindre objektive, og dels giver grupperne en uhensigtsmæssig mulighed for at promovere sig selv i forhold til andre grupper. Dermed opstår der en ulige kamp, da grupperne ofte ikke besidder de samme ressourcer og kompetencer.

Initiativtageren til 'Forskønnelsen af Asminderødgade' er enig i, at en hjemmeside vil styrke demokratiet og gøre processerne mere gennemsigtige og generelt gøre kommunikationen lettere. Han udtrykker desuden, at en hjemmeside også giver myndighederne mulighed for at følge med i, hvad der sker. Han kunne godt tænke sig, at 'Forskønnelsen af Asminderødgade'

havde haft sin egen hjemmeside, som havde kørt parallelt med projektet. Han har oplevet, at flere beboere og udefrakommende har efterspurgt en hjemmeside, fordi de er vant til at blive informeret via nettet. Borgeren fra Asminderødgade mener ligesom den aktive i parkgruppen, at en selvstændig hjemmeside for gadeforskønnelsesprojekter kan styrke beboernes tilhørsforhold og identitet. Han lægger dog, som nævnt tidligere, vægt på, at en sådan side ikke skal være for tjekket, ekspertagtig og færdig, da det vil skræmme nogle væk. Det er derimod vigtigt, at siden er åben i sin struktur, så den hele tiden kan udvikles. Initiativtageren til 'Forskønnelsen af Asminderødgade' er meget realistisk med hensyn til muligheden for at lave sådanne hjemmesider og pointerer, at det vil kræve, at hver gruppe har sin egen web-master tilknyttet.

Aktivisten fra Ungdomshuset mener som de ovenstående, at alle projekter i kvarterløftet ideelt set burde visualiseres, hvilket vil give et billede af, hvordan Nørrebro Park Kvarter som helhed vil udvikle sig. Han fremsætter også ideen om i højere grad at knytte 3D-visualiseringer til hjemmesider. Han taler dog kun om, at det ville være godt, hvis der på kvarterløftets hjemmeside var flere henvisninger til 3D-visualiseringer og flere gade-, plads- og parkprojekter, som benyttede teknologien. Det ville gøre det nemmere for borgerne i kvarterløftet at følge med og forstå, hvad der sker i kvarteret. Aktivisten understreger dog, at dette er en dyr strategi, og i sidste ende vil han hellere have sten, jord og planter frem for information.

3D-visualiseringer i kvarterløftet generelt

Mange af interviewpersonerne kan se potentiale i 3D-visualiseringer og har gode ideer til, hvordan værktøjet kan bruges i deres arbejde og hverdag. Kørestolsbrugeren, som har været med i Det Elektroniske Kvarters fotosafari om tilgængelighed og desuden er aktiv i flere arbejdsgrupper, kunne f.eks. godt tænke sig en 3D-model over hele Nørrebro Park Kvarter, så man kan få en fornemmelse af, hvordan kvarteret som helhed vil udvikle sig. En sådan model kunne bruges som en lokal portal og kunne f.eks. informere om, hvor man kan mødes, og hvor der er tomme butikslokaler m.m. Han kunne ligeledes tænke sig 3D-visualiseringer af Borups Plads, når den skal omformes og visualiseringer af det nye Multikulturhus i kvarteret og endelig af kvarterets trafikplan, så beboerne kan danne sig et billede af, hvad den betyder for områdets infrastruktur. Samtidig kunne de, hvis den var på nettet, komme med forslag til revideringer m.m. En repræsentant for Nørrebro Handelsforening har lignende ideer og mener, man bl.a. kan bruge 3D-visualiseringer til at vise butikkers skiltning og fornyelse. Aktivisten fra Ungdomshuset mener ligeledes, der er mange projekter, der kunne visualiseres på samme måde som Smøge-projektet. Han ser muligheder i at bruge 3D-visualiseringer til at synliggøre alle Ungdomshusets diskussioner for omverdenen og dermed give andre indblik i hverdagen i huset.

Initiativtageren til et netbaseret borgerforum i Nørrebro Park Kvarter mener, der er store muligheder i 3D-visualisering, hvis det er muligt at gå ind og ændre og flytte rundt på tingene i modellen. Man kunne f.eks. flytte parkeringspladser, anlægge græs eller lave et torv. Ved på den måde at gøre 3D-modeller mere interaktive kan alle bidrage og prøve at være byplanlæggere uden at være gode til at tegne eller lignende, og man risikerer ikke at låse sig fast på bestemte løsninger. Det synes han er tiltalende. Det skal her tilføjes, at flere i Det Elektroniske Kvarters følgegruppe kom med lignende forslag til forbedringer af 3D-modellerne.

Konklusion

I de to forskønnelsesprojekter, 'Forskønnelsen af Asminderødgade' og 'Restaurering af Smøgen ved Ungdomshuset' har Det Elektroniske Kvarter og beboere brugt 3D-modeller og andre visualiseringsteknikker til at anskueliggøre visionerne. Anvendelsen af 3D og de andre former for visualiseringer betyder, at projekterne fremstår professionelle. Med visualiseringerne op-

bygges desuden en fælles referenceramme, og projekterne er derfor lettere at kommunikere til omverdenen, hvad enten det er de øvrige beboere eller eksterne beslutningstagere.

Den virtuelle Markedsplads

Nørrebro Park Kvarter afholder hvert år Kulturelle Markedsdage i Nørrebro Park Kvarter i slutningen af august måned. Dette sker i samarbejde med foreninger og andre. Her vises kulturelle aktiviteter, og her informeres om kvarterløftet og om arbejdsgrupperne.

Da det ikke lykkedes at komme til enighed om at præsentere forskellige forslag fra Parkgruppen i en 3D-model, foreslog Det Elektroniske Kvarter at opbygge en virtuel udgave af Den Kulturelle Markedsplads. På den virtuelle markedsplads kunne besøgende gå rundt på pladsen, læse plakater og opslag om de forskellige aktiviteter under kvarterløftprojektet. Det blev også foreslået, at man kunne opbygge en chat-funktion, hvor de besøgende på pladsen kunne kommunikere med hinanden.

Endelig blev det foreslået at anvende avartarer, så de besøgende kunne se hinanden.

Ved at opbygge en 3D-model af Den Kulturelle Markedsplads ville man også få indhentet erfaringer om endnu en vigtig dimension, nemlig om samspillet mellem byfornyelsens aktivitet – anvendelse af en event som f.eks. de kulturelle markedsdage – og så de nye medier. Bl.a. e-kvarterprojektets egne erfaringer fra aktiviteterne med fotosafi havde vist, at de netbaserede aktiviteter helt afhæng af samspillet med aktiviteter i den virkelige verden understøttet af andre medier - og at events kunne være et vigtigt element i dette samspil.

Det var derfor oplagt at benytte de Kulturelle Markedsdage både til at vise et potentiale i 3D-mediet, og til at understrege betydningen af samspillet mellem aktivitet (byfornyelsen), event (markedsdagene) og de nye medier (3D-modellen af parken).

Parkgruppen og Kvarterløftsektariatet sluttede op om forslaget, og i løbet af møder i sommeren 2003 blev materiale fra arbejdsgrupperne fremskaffet og modellen opbygget og afprøvet, således at den var klar til at blive indviet, da de Kulturelle Markedsdage åbnede, lørdag den 22. august.

Intention

Det har været en intention at skabe en interaktiv 3D-verden. Først og fremmest skulle den kunne formidle information på en spændende måde - mere oplevelse og genkendelse. Men gennem en Chat-boks, blev der også mulighed for interaktion- kommunikation med aktører i kvarterløftprojektet og med andre, der besøger markedspladsen.

Der ville også være adgang for personer, der ikke fysisk selv var til stede på markedspladsen, dvs. alle nysgerrige og fagligt interesserede fra hele verden kunne i princippet mødes på den virtuelle markedsplads.

Hvor de Kulturelle Markedsdage forløb over week-enden den 22-23. august, så forblev den virtuelle udgave på nettet. Så da alle boder, scener, containere etc. ville være forsvundet fra Nørreproparken, kunne man stadig gå ind på nettet og besøge den virtuelle markedsplads.

Den virtuelle markedsplads kunne således principielt være et mødested for 'måske' interesserede, der gerne ville vide noget om kvarterløftprojektet. I princippet kunne det også være et mødested, hvor kommunikation omkring kvarterløftprojektet kunne finde sted. Gennem afprøvning kunne man få informationer, dels om opbygning, dels om evnen til at informere om chat-funktionens potentiale mht. typer af emner, der kunne kommunikeres ud, om oplevelsespotentiale og om brugervenlighed og barrierer.

Opbygning

E-kvarteret opbyggede en virtuel udgave af den virkelige markedsplads i Nørrebro Park Kvarter. På den virtuelle markedsplads befandt den besøgende sig i parken, med de kendte bebyggelser som omgivende rammer. Som på den rigtige markedsplads var der placeret boder, hvor man bl.a. kunne besøge de forskellige arbejdsgrupper. I et stort telt holdt sekretariatet til, hvor man på plakater kunne læse om kvarterløftets forskellige aktiviteter og se billeder af nogle af nøglepersonerne. På en stor scene var der på den virkelige markedsplads optræden og musik; i den virtuelle udgave dog alene plakater.

I boderne for arbejdsgrupperne kunne man via links komme ind på de aktuelle hjemmesider. I to af boderne kunne man endvidere træde ind i endnu en virtuel verden eller - som det blev kaldt - man blev teleporteret til Informateket og til parken.

I det virtuelle Informaték kunne man møde butikskonsulenten, der i billeder og tekst fortalte om arbejdet med butikkerne på Nørrebro.

I den virtuelle park kunne man se nogle af de planer og billeder, som arbejdsgruppen havde arbejdet med. Nogle af planerne var selv i 3D en miniature, og her havde man mulighed for selv at gå rundt i de 'rejste' planer. Billedserien var rejst i store fotomontager og viste historiske klip fra parkens liv og udformning.

I den virtuelle udgave af kvarterløftsekretariatets telt, kunne man læse om de forskellige aktiviteter og via links komme ind på de relevante hjemmesider.

Der var planlagt bestemte tidspunkter, hvor man kunne chatte med personer fra de enkelte arbejdsgrupper.

På selve markedsdagene fik E-Kvarteret til huse i en container, som man delte med Bredbåndsgruppen, det hele samlet i et IT-hjørne af Markedspladsen.

Publikum havde adgang til 12 PC'ere, hvor de bl.a. kunne gå ind på den virtuelle markedsplads. Én af Pc'erne var forbundet til en storskærm, og her kunne man følge brugeren rundt på den virtuelle markedsplads og følge dialogen i Chatboksen.

Afprøvning

Selve afprøvningen foregik ikke uden tekniske og andre problemer. Da Markedsdagen åbnede var bredbåndsforbindelsen ikke etableret, og man kunne derfor ikke komme i kontakt med den server, hvor 3D-modellen lå, men alene besøge markedspladsen på en model, der lå på PC'en. Dermed var de interaktive muligheder - både links og chatboks - ikke aktive. Efter et par timers forløb blev containeren koblet på nettet, og afprøvning af de interaktive muligheder kunne finde sted.

Teknisk set forløb afprøvningen derefter ganske uden problemer.

Publikumsmæssigt var der nogen interesse, og skønmæssigt afprøvede 40-50 personer - heraf flest unge og børn - modellen, ligesom et større antal fulgte givenhederne på storskærmen.

Derimod blev den planlagte afprøvning af dialoger mellem arbejdsgrupper og de besøgende kun gennemført i meget begrænset omfang. På den virkelige markedsplads blev tidspunkterne forskubbet, og der opstod andre gøremål for de implicerede. Det havde været intentionen at repræsentanter fra arbejdsgrupperne skulle have betjent PC'ere i boderne eller sekretariatstellet, men i praksis foregik afprøvningen i e-kvartercontaineren. Dvs. at alle chatdeltagerne faktisk sad ved siden af hinanden, mens de chattede.

Det var intentionen, at lade de personer, der besøgte den virtuelle markedsplads besvare et spørgeskema. I praksis viste det sig ikke muligt at gennemføre, dels fordi mange af de besøgende var børn og unge, og spørgeskemaet var ikke målrettet denne gruppe, dels fordi hele forløbet blev mere kaotisk end forventet, og krævede mere nærvær af e-kvarterprojektet end

forventet i form af spørgsmål, instruktion m.v. Efter seancen kunne vi konstatere, at kun ganske få (10 personer) havde besvaret skemaet.

Afprøvningen med chat med arbejdsgrupperne blev som nævnt kun gennemført i ganske ringe grad på selve markedsdagene. Efterfølgende blev det derfor besluttet at afprøve den virtuelle markedsdag med fokus på chatfunktionerne på nogle udvalgte tidspunkter i uge 42. Her kunne personale fra sekretariatet, Informateket og fra Parkgruppen træffes på nettet. Gennem aftaler var sikret et vist antal besøgende på markedspladsen, således at man kunne få nogle første indtryk af nogle af de potentialer, der kunne være i chatfunktionen og i den virtuelle markedsplads.

Efterfølgende blev gennemført interview med nogle af de personer, der havde deltaget i eksperimentet.

Brugernes erfaringer

På markedsdagene blev den virtuelle markedsdag, som nævnt, ikke systematisk besøgt af de medarbejdere fra sekretariatet, der var tovholdere i de enkelte arbejdsgrupper, idet dog enkelte af dem besøgte markedspladsen og nogle deltog også i chat. Dette blev der, som nævnt, søgt rettet op på i en efterfølgende afprøvning i uge 42.

Udmeldingerne fra disse personer er ikke éntydige.

De almindelige borgere, der har besøgt markedspladsen, er gennemgående ret positive over for den konkrete version af den virtuelle markedsplads, har haft en god oplevelse i besøget og synes det er spændende perspektiver.

De professionelle i kvarterløftprojektet er langt mere skeptiske over for den konkrete model.

Men der er stort set enighed om, at den virtuelle markedsplads principielt er et værktøj, der har potentialer for beboerinddragelsen. Og alle vurderer, at 3D-redskabet vil blive brugt i fremtiden. Mulighederne er store.

De IT-professionelle fra kvarterløftets egne rækker er, som nævnt, stort set ret skeptiske - i hvert fald i forhold til den konkrete version af en virtuel markedsplads. Denne skepsis deles også af flere af kvarterløftets fagkonsulenter. Andre af kvarterløftets personale ser imidlertid markedspladsen som en mulighed for et nyt møderum.

De mest positive udmeldinger kommer fra beboere - især fra de, der ikke har deltaget meget i kvarterløftet.

Om brugervenligheden

De fleste tilbagemeldinger går på, at det var relativt enkelt at benytte siden, at styre avartarer og bruge chatfunktionen. Men er man ikke vant til at betjene hjemmesider, skal der en forudgående instruktion til, der dog let kan varretages af en person, der har besøgt det virtuelle rum.

Til gengæld var der store vanskeligheder mht. transmissionshastighed. Computere, der ikke har bredbåndsforbindelse, kommer til at trække meget store vekslers på brugernes tålmodighed. Ikke alle computere i Informateket var åbenbart forberedt tilstrækkeligt til at kunne anvende den digitale markedsplads. Det er efterfølgende ikke søgt afklaret, hvorfor de ikke virkede.

Erfaringer fra ansatte i kvarterløftprojektet

Lederen af sekretariatet besøgte den virtuelle markedsplads på markedsdagene og i den efterfølgende afprøvning. I begge afprøvninger deltog han livligt i chatten. Han melder ikke om vanskeligheder i funktionalitet. Han synes, Den Digitale Markedsplads er meget spændende, især når man sætter hinanden stævne i chatten. Han er dog i tvivl om, hvorfor man skal agere i et cyberspace, der ligner det virkelige rum. Han var meget fascineret af præsentationen af parkens historie, og han har sidenhen læst mere om den.

Informations- og IT-medarbejderen har ikke selv prøvet at besøge Den Virtuelle Markedsplads og Chatten.

En af sekretariatsmedarbejderne, der prøvede Den Digitale Markedsplads på De Kulturelle Markedsdage, havde desværre ikke meget tid til det. Men fandt selv ud af det, selvom IP ikke er en IT-ørn og var bagefter stolt af sig selv. Barnebarnet havde nok været hurtigere til det! IP havde svært ved at styre avartarerne. Opfattelsen er, at Den Digitale Markedsplads var spændende, og at den viste noget om mulighederne i mediet, og hvordan ting kan stilles op og præsenteres. Den måde man har anvendt billeder og modeller i den virtuelle Park er en god måde at se forholdene på. Chatten blev forsøgt anvendt på markedsdagene, men det virkede ikke. Det gjorde det imidlertid under den anden afprøvning. Generelt er det vedkommendes opfattelse, at det, der blev præsenteret på De Kulturelle Markedsdage, var rigtig godt.

En anden sekretariatsmedarbejder har været kontaktleddet mellem e-kvarterprojektet og Parkgruppen, og har bl.a. leveret de billeder og tegninger som e-kvarteret indplacerede i parkmodellen, ligesom hele set-up'et med Den Virtuelle Markedsplads har været diskuteret med vedkommende. Da den virtuelle markedsplads så skulle afprøves, var IP kritisk, men positiv og spændt på at se, hvordan det stof, der var leveret kunne bruges. IP synes resultatet var sjovt og anderledes, og vedkommende var en af de første i sekretariatet, der kunne bruge Den Digitale Markedsplads. Det var ikke for tungt eller svært at bruge, og desuden var der en skriftlig instruktion. IP instruerede flere i at bruge det under chat-eksperimentet i sekretariatet.

En af de øvrige konsulenter har gået rundt på Den digitale markedsplads men har ikke chattet eller prøvet at blive teleporteret.

En anden konsulent har ikke prøvet chatten, men leverede den Power Point, man kunne se, når man besøgte det Virtuelle Informatek. Vedkommende synes Den Digitale Markedsplads virker noget amatøragtig, fordi man får forventning om, at det skal fungere som og ligne et computerspil. Modellen er ikke så avanceret, og grafikken er ikke god. Desuden er det svært at ramme rigtigt, når man f.eks. skal teleporteres, og det går langsomt, hvilket medfører, at man hurtigt opgiver.

En tredje konsulent prøvede markedspladsen under chat-eksperimentet, da en af beboerne sad i Informateket og prøvede det. Modellen fungerede ikke særligt godt og var meget træg. Det krævede derfor stor tålmodighed, og man måtte hele tiden starte forfra. Desuden var det svært at se, hvem der kommunikerede med hvem.

En fjerde konsulent har stiftet bekendtskab med Den Digitale Markedsplads, da vedkommende var med i Parkgruppen, i forbindelse med at man arbejdede på at få nogle forslag demonstreret i 3D. Vedkommende så et potentiale i at lave en model af parken, som kunne bruges i en idékonkurrence, men det blev aldrig til noget. Vedkommende har prøvet Den Digitale Markedsplads men ikke ret meget. Det er sjovt men ikke oplagt som et redskab for informationer. Her er en almindelig hjemmeside mere egnet. Den gruppe, man får fat i med modellen, er ofte engageret i forvejen, men måske kan det spilagtige appellere til andre grupper, som er mindre målrettede og kan få en sekundær viden samtidig med, at de 'spiller'.

En af de aktive beboere, der både er medlem i arbejdsgruppe og styregruppe var ikke inde på Den Digitale Markedsplads på de kulturelle markedsdage. Der var ikke tilgængelighed for kørestole i containeren og opkobling på det tidspunkt, vedkommende var der. Derhjemme har IP ikke kunnet køre programmet på grund af manglende transmissionskapacitet.

En anden aktiv beboer besøgte Det Elektroniske Kvarters container under De Kulturelle Markedsdage sammen med sin søster, veninde og datter, men hjemme kunne IP ikke komme ind på Den Digitale Markedsplads.

En beboer prøvede den digitale markedsplads under chat-eksperimentet, men efter de andre var gået af nettet. Der var derfor ikke andre tilstede på den, og vedkommende prøvede derfor ikke at chatte med nogen. IP fik vejledning fra sekretariatet. Vedkommende gik rundt på pladsen og kiggede og prøvede at blive teleporteret til Informateket og butikskonsulentens powerpoint præsentation. Den var flot lavet, men der kunne godt have været flere

informationer i den. IP blev også teleporteret til parken; billedplancherne med historiske billeder fra parken var gode. IP prøvede at skrive noget i chatboksen, selvom der ikke var nogle at chatte med. Derfor kunne vedkommende godt have tænkt sig, at man kunne se, hvad andre havde skrevet tidligere. I andre chatfora gemmes teksten, så man kan gå tilbage og se, hvad der er blevet snakket om. Det kan også være en fordel, fordi man ikke altid ved, hvad man skal svare, når man sidder der og får et spørgsmål. Man har ofte brug for at tænke lidt.

En anden beboer, der deltog i chat-eksperimentet havde gået på et af Informatekets start kurser, men har ellers ingen IKT-erfaring. Vedkommende synes Den Digitale Markedsplads minder meget om et computerspil, og det er første gang, vedkommende har prøvet noget i den stil. IP gik rundt på pladsen og var inde i teltet og læse om arbejdsgrupperne. Desuden prøvede IP for første gang at chatte. IP kunne ikke få teleport-funktionen til at virke, hvilket var irriterende. Alt i alt brugte vedkommende tre kvarter på at prøve at få det til at fungere, før IP gav op. I Informateket mente man, at det måske var computeren, der var gået i baglås. Efterfølgende har IP med interesse hørt meget om Den Digitale Markedsplads og vil også en anden gang prøve den og se, om det vil fungere bedre.

Endnu en beboer prøvede Den Digitale Markedsplads i Informateket under chat-eksperimentet og var glad for at være med. Faktisk sagde IP i første omgang nej, fordi IP ikke havde prøvet noget tilsvarende før. IP har deltaget i Informatekets start kurser. IP var interesseret, men alligevel var der en tærskel. IP blev dog overtalt og var glad for, at hun gjorde det. Under chat-eksperimentet fik IP hjælp af en af de ansatte. IP oplevede, at det var en helt ny verden, der åbnede sig for hende. Det lignede parken så meget, at det var som at gå der selv, og det var sjovt at kunne genkende sceneriet. IP kunne godt lide, at man kunne vælge en figur (avatar), og IP følte næsten, at IP kom til at kende denne. IP var rundt på hele pladsen og så og læste alt, hvad man kunne komme til. IP prøvede også at chatte på et tidspunkt, hvor der var flere andre med. Der var nogle, der sagde hej til IP og spurgte om noget, og IP svarede på spørgsmål. IP syntes, det var nemt nok at finde ud af, da hun først fik det at vide af en af de ansatte, og IP mener godt, hun selv kunne gøre det en anden gang. Det var nemmere at finde ud af, end de bundne opgaver IP fik, da hun gik på startkursus. IP er interesseret i selv at lære at kunne bruge modeller som Den Digitale Markedsplads og vil meget gerne deltage i kursus i det. For at IP skal bruge modellen fremover, skal der være god adgang mht. transmission, ellers har IP ikke tålmodighed til det.

Effekter

Blandt de ansatte vurderes det, at Den Digitale Markedsplads er meget informativ. Den informerer om kvarterløftet på en måde, så man f.eks. kunne have præsenteret styregruppen for markedspladsen. Det er lykket at kombinere det sjove med informationer. Det betones, at i forhold til tegninger er 3D-visualiseringer noget, der bevæger sig og har en dynamik. Desuden kan man selv gå rundt og gøre tingene ligesom i et computerspil. Det giver et andet liv og gør, at man observerer mere. Man kan se en udvikling og nogle potentialer, som er sværere at se i en traditionel tegning. Desuden kan værktøjet bruges til at illustrere, hvor store og små ting er, så man nemmere kan tage stilling. 3D gør det nemmere for borgerne at få god information. De kan få noget forklaret, se tegninger og gå ind i det. På den måde kan det vises mere nuanceret.

I forbindelse med bestræbelserne på at bruge e-kvarteret og 3D til illustration af nogle af parkgruppens diskussioner, oplyses at Den Digitale Markedsplads ikke kom til at præsentere nogle forslag for parken, fordi der endnu ikke har været afholdt konkurrence. De, der havde forslag, kunne derimod forsøge at indarbejde disse i konkurrencematerialet. En IP mener at en præsentation af forskellige forslag i en 3D-model ville give forvirring blandt dem, der ikke i forvejen er involveret i eller har kendskab til projektet. Mange

almindelige mennesker kan ikke abstrahere fra, at det bare er forslag, for forslag får en anden status, når de bliver visualiseret, og det kan forvirre. Det er ikke tilstrækkeligt blot at sige det forinden og oplyse om konkurrencen, for man kommer ikke altid igennem. Denne problematik har også været til stede internt i parkgruppen. Parkgruppen har nogle gange oplevet, at andre borgere har troet, at parkgruppen har lavet forslag, uden at de har det. Sådanne misforståelser kan opstå, fordi der også må ske noget i parken, før konkurrencen er afholdt. Der har f.eks. været lavet en finnehytte og en bålplads, som ingen fandt ud af, hvad var for noget. Det er opfattelsen, at det var klogt ikke at lægge forslagene på nettet eller på Den Digitale Markedsplads, selv om det kunne have givet nogle gode diskussioner. I sådanne diskussioner ville en 3D model af et forslag komme til at veje tungt. Det var et bevidst fravalg: Man har set og hørt på forslag, og det, som har vundet indpas, er kommet med i materialet til konkurrencen. Fravalget har også noget med DAL's konkurrencebetingelser at gøre, men det var det førstnævnte argument, der var afgørende. Det er en særlig situation, fordi der skal udskrives en idékonkurrence. Normalt kan alle sætte sig ned og lave en model over, hvordan de synes, parken skal se ud. Men i den nuværende situation er det vigtigt, at ideerne fra konkurrencedeltagerne - både borgere og professionelle - kan komme spontant. Modeller kan nemt komme til at virke som bindinger, og særligt for de deltagende borgere, som kan have sværere ved at abstrahere fra sådant materiale.

En anden af medarbejderne i sekretariatet mener, at især den traditionelle udstilling af historiske billeder fra parken tiltrak opmærksomhed. Vedkommende mener, at det skyldes, at det er nemt at forholde sig til fotos frem for til en 3D-model, fordi man er vant til 2D. Desuden kunne de her få nye informationer. Vedkommende mener at 3D-visualisering kan være et godt værktøj til at få fat i grupper, som ellers er svære at engagere. Tiden arbejder for sådan noget. Det tiltaler især børn, som i forvejen kender computerspil. Det er dog ikke noget, man har overvejet i forbindelse med projektet med Børnenes Drømmepark. Her skulle børnene tegne og modellere. Ved at bruge disse materialer blev det nært og levende. Det kræver folk og ressourcer at gøre det med en computer, og det er desuden sværere at guide børnene igennem. Vedkommende mener at 3D-mediet kan være med til at kvalificere nogle diskussioner, så folk i højere grad ved, hvad de taler om. Det kræver f.eks. rumlig sans at overskue, hvad der kan være i en park. Det, der fylder meget i en 2D-plan, gør det måske ikke rumligt, og det kan en 3D-model illustrere, ligesom den kan illustrere mange andre ting. Det kan være svært for folk at have rumforløb oppe i hovedet og forestille sig en gade, plads eller et byrum. Med en 3D-model er det nemmere at forklare folk, hvordan det bliver, og de kan fornemme, hvordan det reelt virker.

En af medarbejderne i Informateket mener, at Interaktive 3D-modeller som Den Digitale Markedsplads kan være en god måde at skabe opmærksomhed hos folk og få dem inden for dørene. Det er dog vigtigt, at man gør sig formålet klart og overvejer, om det blot skal være en appetizer for borgerne, eller om det skal være et brugbart værktøj og dermed en mindre målgruppe, man går efter. På nuværende tidspunkt synes han, det er uklart, hvem der er målgruppen, og hvad der er ambitionsniveauet. IP prøvede at chatte, og det fungerede fint. Det var nyt for IP, at der foregår en dialog på skærmen. Det var ikke besværligt, men heller ikke nemmere. IP mener, at man kunne præstere stort set det samme med e-mail, dog med den forskel, at e-mails begrænser sig til dem, man svarer. IP vurderer, at præsentationen af Informateket på markedspladsen kunne have været anderledes i en anden situation. Den blev lavet hurtigt og skulle hurtigt have et fokusområde. Hvis man havde haft tid og ressourcer, kunne man have fokuseret på noget mere tværfagligt i forhold til kvarteret og vist mere om Informateket og dets muligheder. Her ville formen være meget anvendelig.

En af de andre konsulenter ser 3D som et retorisk redskab, som har overbevisningsevne. Brugen af 3D-visualisering løfter troværdigheden i de projekter, der bruger det, men det er kun et værktøj og ikke det primære mål.

At gå i Parken

En af beboerne, der er aktiv i en arbejdsgruppe, mener, at Den Digitale Markedsplads har haft indflydelse på vedkommendes opfattelse af teknologi, og IP kan nu se nogle perspektiver, IP ikke kunne se før. Det er ikke bare et fladt billede, og IP føler, det er IP selv, der går i parken. Det giver nogle, som ikke har mulighed for at komme ud eller ikke kan komme til De Kulturelle Markedsdage, mulighed for at følge med hjemmefra og se, hvad der sker i kvarteret på en spændende måde. Vedkommende synes, at Den Digitale Markedsplads har den styrke, at udefra kommende har mulighed for at følge med. Der sker meget i kvarterløftet, som folk ikke kender til. En 3D-model kan være med til at gøre det interessant, og på den måde kan man måske få fat i flere. Vedkommende pointerer dog, at det måske kun er interessant for IP, fordi det er nyt for IP at være på nettet.

Læring

En beboer tror ikke man kan lære noget om IKT ved at bruge Den Digitale Markedsplads. De fleste, der prøver det, kan det i forvejen, og dem der ikke kan, står af. IP er usikker på, om folk kan lære noget om deres kvarter på den måde, men visualiseringen kan gøre folk nysgerrige, og de kan se, at der er mange ting i gang i kvarteret. Det er dog nogle andre ting, der er afgørende for, at man involverer sig i kvarterløftprojektet. IP kom f.eks. selv med, fordi IP kendte en, der var med. IP går heller ikke selv på nettet nu og henter informationer, med mindre IP har læst en artikel om noget, IP kan få mere information om på nettet.

Til gengæld mener en anden beboer, at man lærer noget nyt om IKT, hver gang man tænder for computeren, og at man generelt lærer det ved at prøve det. Ved at bruge Den Digitale Markedsplads kan man også lære noget om kvarteret og blive opmærksom på nogle ting, man ikke vidste i forvejen - især hvis man ikke bor der.

Gensidig forståelse eller konflikt?

En af de aktive beboere mener, at der er potentialer i computerens mulighed for at fremstille forskellige forslag. Man kan i princippet selv lave forslag, og man kan se modforslag, og hvad der reelt kan lade sig gøre. På den måde kan man måske blive bedre til at se hinandens synspunkter. Er der en konflikt, ved man dog godt, hvad man er uenige om, og så betyder visualisering ikke noget.

Barrierer

Blandt sekretariatsmedarbejdere er det opfattelsen at Den Digitale Markedsplads ikke henvender sig til alle, for der er mange, der ikke kan håndtere værktøjet. Ungdommen er vant til det, men andre skal først til at lære det nu. Når det er blevet nemmere, og flere har kompetencerne, vil det være spændende for flere.

En sekretariatsmedarbejder mener, at det er krævende at lave 3D-visualiseringer og få de rigtige ting ind i modellen. For udefrakommende ser det dog legende let ud. IP mener, at der er store grupper, som 3D ikke henvender sig til. Der er f.eks. stadig en gruppe, der ikke har adgang til nettet. Det er især noget, der er godt i forhold til unge, som er vokset op med mediet. Her er der en stor gruppe, som har adgang, men som også i høj grad bruger det som en hyggfunktion. IP vurderer, at for at 3D-modeller skal kunne fungere, skal de være fleksible og nemme at vedligeholde - opdaterede og brugervenlige produkter. Ofte er det tunge modeller, som tager meget plads på computeren og kræver tålmodighed fra brugeren. For at folk ikke skal stå af, er der således en række problemer, der skal overvindes. IP vurderer, at der

kan opstå problemer mellem arbejdsgrupperne, hvis der på grund af 3D kommer fokus på en bestemt gruppe, for der skal ikke meget til, at folk sammenligner. Det er derfor noget, man bør forholde sig til. Desuden er det et problem, hvis man kun visualiserer ét forslag ud af tre, for folk skal have reel mulighed for at sammenligne, ellers er der ulige konkurrence.

En anden sekretariatsmedarbejder mener, at det er svært at nå ud til folk og få dem til at bruge Den Digitale Markedsplads på en seriøs måde. Det kræver meget videreudvikling, før det bliver andet end sjov og ballade. Desuden tror IP ikke, det når nogle, som ikke kender teknologien i forvejen, eller er blevet direkte opfordret til at bruge det. IP vurderer, at nogle - især ældre og kvinder - kan opleve en utrolig stor barriere i forhold til Den Digitale Markedsplads, inden de prøver den. Det vil dog nok tiltale mange, når de først er inde i modellen, især hvis man i forvejen er motiveret. IP er forholdsvis nyuddannet, men har alligevel ikke lært at lave 3D. IP har haft fem dages kursus i at tegne på computer. Nu er det imidlertid noget, man lærer fra basis. Det illustrerer, hvor hurtigt udviklingen går. Når dette gælder for professionelle, der burde håndtere teknologien, så er der nok også lang tid, til at borgerne kan håndtere den.

I Informateket menes det, at Den Digitale Markedsplads er meget tung og ressourcekrævende, hvilket betyder, at den kører langsomt. Da der var chat-eksperiment, hjalp man nogle borgere, der prøvede Den Digitale Markedsplads, og for dem virkede modellen svært tilgængelig. IP havde også selv svært ved at gennemskue det til at starte med. Udformningen af en brugerflade må ikke være indforstået. Man tager nemt nogle ting for givet, som ikke er det for andre. F.eks. er det svært at vide, hvornår man skal dobbeltklikke, og hvordan man opdaterer en side. IP vurderer at man med 3D-modeller som Den Digitale Markedsplads primært får fat i den yngre del af borgerne, som har en anden tilgang til elektroniske medier. Det er noget nyt og mere spændende ved det, at der er et interaktivt element. Udformningen kan dog ikke hamle op med den grafiske udformning, spil har, og Den Digitale Markedsplads kan derfor opleves som kedelig.

En af konsulenterne mener, at der altid er nogle, der har behov for at promovere sig i en model som Den Digitale Markedsplads. Dette kunne f.eks. være en lokal forening. Men spørgsmålet er, om der er nogle, der bruger det, og det er afgørende for, om det gør en forskel. IP tror ikke, at målgruppen for Den Digitale Markedsplads vil bruge chatten, fordi de ofte har travlt. Virksomheder i en nystartet fase har ikke ressourcer til at lave interaktive 3D-modeller. De har knap nok ressourcer til en almindelig hjemmeside.

En anden konsulent tror, at det er veluddannede, der vil bruge 3D-modeller mest, men de har ikke i samme grad som andre brug for redskabet, i hvert fald ikke i beskæftigelsesøjemed, fordi de ved, hvad de vil. De ledige, der reelt har brug for det, er ikke indstillet på en længere proces og vil hellere have en løsning præsenteret.

En tredje konsulent vurderer, at man ikke får fat i de grupper, som ikke bruger internettet som et legeredskab. Man må skelne mellem de brugere, der er ude efter en oplevelse og dem, der søger information. Brugere af Den Digitale Markedsplads tilhører den første gruppe og er primært studerende og andre unge.

En beboer, der er medlem af en arbejdsgruppe, oplyser at have problemer med at komme ind på Den Digitale Markedsplads derhjemme, fordi computeren ikke har kapacitet til det. Det opleves som en barriere. Nogle vil sige fra, hvis forbindelsen går for langsomt.

Et medlem af parkgruppen vurderer, at der er en softwaremæssig barriere, idet en 3D-model ikke kan køre via alle modem, hvilket nok er med til at lukke nogle ude.

Et andet medlem af parkgruppen vurderer, at det ikke er alle aldersgrupper, der kan bruge sådan noget som Den Digitale Markedsplads. F.eks. vil ældre have besvær med at bruge det. Det er primært for unge mennesker, som ikke er edb-forskrækkede. IP mener også, at det kan være svært for

nogle at bruge i starten. Selv havde IP dog ikke problemer, fordi en medarbejder gav vedkommende et kursus i, hvordan det fungerede. IP vurderer at anvendelsen kræver en stor computer og en god adgang at bruge det, og det er det ikke alle, der har. IP mener, at man skal passe på, at man ikke tror, visualiseringer er virkeligheden, for ofte er billeder bedre end virkeligheden. Man skal være bevidst om, at en tegning er noget, man tolker. Derfor skal man have set virkeligheden mange gange for at forstå tegningen.

En beboer, der er medlem af Beboerforum, har ikke besøgt markedspladsen på markedsdagene eller under chat-eksperimentet, men bliver under interviewet gelejdet ind på e-kvarterets hjemmeside. Men han kan ikke umiddelbart komme ind på Den Digitale Markedsplads, hvilket synliggør én af barriererne ved 3D-modeller som Den Digitale Markedsplads. IP bemærker, at det nok kun er dem, der har bredbånd, der har nemt ved at komme ind i modellen. Selv har IP en ADSL-forbindelse og alligevel svært ved at få adgang.

En beboer, der deltog i chateksperimentet, vurderer, at mange, som ikke er kendt med computere hurtigt opgiver at bruge Den Digitale Markedsplads. Selv vidste IP ikke, hvad man skulle have gjort, hvis man ikke kunne få hjælp. Andre kan nok lynhurtigt finde ud af, hvad det er, de gør forkert. IP mener, at når man bruger IKT, skal man overveje, hvem det er, man vil have fat i, for der er mange, der ikke har computer derhjemme, f.eks. dem, IP var på kursus med i Informateket. Det er dog oplagt, at der er en del børn, man kan få fat i på den måde.

En beboer, der er medlem af parkgruppen, oplyser, at der er en fra parkgruppen, der har brugt 3D til at vise, hvor meget forskellige fodboldbaner vil fylde i parken. Det virkede meget overvældende. Det blev lavet sådan, at man kun kunne se fodboldbanen, og derfor kunne man ikke se, hvad der ellers kunne være, og det synes IP er farligt, for det kan forskrække mange, som måske bare gerne vil have græs. De kan komme til at tro, at hele parken skal være fodboldbane. Det kan også få nogle til at tro, at der permanent skal være en stor 11 mands fodboldbane, selvom det ikke er tilfældet, og der også skal være plads til andet. Det er vigtigt, at man også får vist alternativerne. IP mener, der er et paradoks i 3D, fordi det på én gang kan bruges til at vise noget på en god måde, og samtidig er det et farligt værktøj, fordi det også kan gøre noget for tydeligt. Man kan derfor ikke nøjes med alene at bruge 3D-visualiseringer. Man må også knytte det til en tekst, for ellers kan det blive misforstået. IP mener, at det visuelle virker stærkt i forhold til det trykte ord, og som det er nu, er der ulige adgang til værktøjerne. Visualisering og 3D bliver kun brugt i de grupper, hvor der er nogle, der har kompetencer til det, og det har man ikke i f.eks. idrætsgruppen. De har derfor svært ved at få et ben til jorden og manifestere deres synspunkter.

Perspektiver

I sekretariatet forudses det, at 3D-visualiseringer hurtigt bliver mainstream, og at de i fremtiden vil få større betydning i forhold til borgerinddragelse og beslutningsprocesser. F.eks. kunne kommunale byplan- og trafikmøder fremover starte med sådanne præsentationer, så folk opdateres. IP mener, der er potentiale i en bymodel med registreringer og GIS. Det er oplagte værktøjer til f.eks. at give informationer om, hvordan ledningsnettet ser ud. Desuden kunne man bruge det til at vise ejerforhold og rengørings- og renoveringsplaner. Der kunne være forskellige niveauer for adgang, så borgerne også kunne bruge det til at få kendskab til deres boligområde.

En IT-medarbejder har ikke set eller prøvet Den Digitale Markedsplads, men efterspørger alligevel en interaktiv 3D-model i stil med den til at visualisere sine forslag. IP arbejder i øjeblikket på en ansøgning om Folkets Park, hvor der også er mange delansøgninger f.eks. en scene, en legeplads og borde og bænke. IP kunne godt tænke sig, at man kunne gå ad en rute og så på vejen klikke på detaljer og få informationer om og beskrivelse af projektet.

En af sekretariatsmedarbejderne mener, at Den Digitale Markedsplads bør opgraderes til næste år med fokus på nye grupper, fordi det er en interessant måde at illustrere gruppernes arbejde. Modellen skal også forholde sig til det, der sker i kvarteret i fremtiden. Vedkommende mener, der er muligheder i Den Digitale Markedsplads. F.eks. kan direkte kontakt som i chatten være givtig på mange områder. Man kunne f.eks. have en time online, hvor folk kan stille de spørgsmål, de ikke stiller, når de kommer forbi sekretariatet eller mailer. Det kunne være en del af åbningstiden, men skulle dog nok køre over en lang periode for at blive indarbejdet. Vedkommende mener dog, at en times telefontid ville have nærmest samme effekt. Fordelen ved en chat er imidlertid, at der kan være flere med. Det er en hurtig kommunikationsform, der lægger op til korte og direkte formuleringer. Det er lidt ligesom med sms-beskeder. Her har de unge en fordel, fordi de er vant til at udtrykke sig på den måde. Man er ikke tvunget til at svare i et chatforum, for man har altid muligheden for at sige, at man vil undersøge tingene nærmere. Det kunne være spændende, hvis man kunne bruge Den Digitale Markedsplads til at illustrere noget andet end parken og måske noget rent fiktivt med dybe huller eller bjerge osv. Det er vedkommendes opfattelse, at på længere sigt ville 3D være en god måde at gøre unge 2. generations indvandrere interesserede i f.eks. debatten om fodboldbanen i parken. I dag er det en gruppe, hvor ikke særligt mange har computere selv, derfor kommer de til De Kulturelle Markedsdage for at gøre det gratis. Man kan dog næppe få fat i voksne med anden etnisk baggrund på den måde, men det er i det hele taget vanskeligt at angive, hvordan det kan ske. Det er vedkommendes vurdering, at i et større projekt i et større område vil 3D være en god måde at illustrere, hvad der kan ske i området, fordi man f.eks. kan bevæge sig rundt i det. Det kunne være alle tiders, hvis man kunne skifte ting ud, f.eks. flytte træer, folk og biler m.m. og samtidig stå midt i det og se det ske.

Vedkommende mener, at det næste skridt med hensyn til 3D-visualiseringer er at koble dem til databaser med oplysninger om f.eks. kvarteret. Det vil blive et krav, at al oplysning skal være tilgængelig med det samme og let at finde.

En anden sekretariatsmedarbejder forstår godt, at Det Elektroniske Kvarter havde ideen om en 3D-model i parken, for 3D-modeller er fremtiden. Det er en god idé, men den har ikke fundet sit leje endnu. Der er ikke harmoni mellem det arbejde, der er lagt i det og de få, der har brugt det, hvilket måske kan skyldes, at Det Elektroniske Kvarter er et forsøgsprojekt. Vedkommende mener, man skal arbejde videre med 3D, så det bliver lavet så brugervenligt som muligt. Det Elektroniske Kvarter er nået langt. Man skal udforske barriererne og være realistiske i forhold til, hvor mange der har svært ved det. Den største udfordring er at få folk til at bruge IKT. Teknologien kan f.eks. være god i forhold til borgerinddragelse, hvis den udvikles. Det er vedkommendes opfattelse, at hvis 3D-visualisering skal bruges optimalt af borgerne, skal de vide, at de får noget ud af det. Det gælder også hjemmesider. F.eks. er Butikskonsulentens præsentation i Informateket på Den Digitale Markedsplads ikke relevant information for særligt mange. Folk skal føle, at det er relevant og interessant for dem, før de vil bruge det. Det vil være oplagt at koble 3D-visualiseringer til databaser med oplysninger. Det kunne fungere lidt som den bygningsregistrant, kvarterløftet har lavet, hvor man kan finde oplysninger om sit kvarter. Det er vedkommendes vurdering, at det ville være motiverede for Parkgruppen at bruge en interaktiv model, hvor de selv kan lave forslag, hvis de lærte, hvordan de kunne bruge den. Denne gruppe består af meget aktive og motiverede borgere.

Vedkommende mener ikke, Den Digitale Markedsplads vil blive brugt af kvarterløftet. Man vil ikke invitere nogle til chat osv., for det er svært at se, hvilke borgere, der skal bruge det. Desuden skal der være en ansat, som er parat til at svare på spørgsmål. Rigtig chat forudsætter, at der er nogle, der mødes tilfældigt, og Det Elektroniske Kvarters eksperiment har bevist, at det ikke kan lykkes. Det er vedkommendes opfattelse, at 3D-visualisering ikke er

noget, man har konkrete planer om at arbejde videre med i sekretariatet. Der er ingen af de ansatte, der kan tegne i Auto-CAD. De har kun forudsætninger i 2D. Det er måske noget, de kan lære på efteruddannelse, men for vedkommende er det ikke direkte relevant for det, vedkommende laver nu. Vedkommende vil f.eks. også gerne lære noget mere om journalisme og kommunikation.

En af konsulenterne i Informateket har svært ved at vurdere anvendeligheden for den almindelige borger. Vedkommende har hørt flere spørge, hvad de skal bruge modellen til, og han mener, det ville være enormt godt, hvis der var flere interaktive muligheder i modellen. Som det er nu, er det primære, at man kan vandre rundt og chatte. Vedkommende oplyser, at Informateket ingen konkrete planer har om at gå videre med Det Elektroniske Kvarter.

En anden konsulent håber, Den Digitale Markedsplads bryder igennem i forhold til målgruppen, fordi værktøjet gør det nemmere for forskellige grupper at komme i kontakt med hinanden. Første gang han så Den Digitale Markedsplads, tænkte han: "Det her, det kan bruges", men timing er vigtigt. Set i bakspejlet kunne Informateket have været brugt i stedet for parkgruppen.

En tredje konsulent mener, at 3D ville være rigtig godt, hvis det fungerede, fordi man føler, man bevæger sig rundt i et rigtigt rum. Det kan være en fordel for mange, som ikke er vant til hjemmesider.

En fjerde konsulent mener, at 3D-modeller i forhold til ledige kan bruges til at vise kommunens tilbud. Man kunne f.eks. vise billeder fra arbejdspladser og af politikere. Vedkommende mener dog ikke, mediet er specielt godt til spørgsmål og svar. Her er e-mails lige så gode. Hvis 3D fungerede, kunne det være godt, hvis man kunne klikke sig ind og finde oplysninger om bydelen i en 3D-model. Det ville være spændende for den enkelte borger og for bevægelseshæmmede og andre, der ikke kan komme ud.

En femte konsulent mener at en interaktiv 3D-model af parken ville være et godt redskab i en idékonkurrence, da en sådan ikke kun skal rette sig imod arkitekter og landskabsarkitekter. Hvis man hurtigt kunne flytte rundt på noget og se det visualiseret, kunne også almindelige borgere opkvalificeres og indgå på lige linie med professionelle i idékonkurrencen. I en sådan model kunne der være et basislag med ting, man ikke kan fjerne og så valgbare elementer som f.eks. en sø, et træ osv. På den måde kunne der skabes et supplement til de fint forkromede tegninger, men der ville dog stadig være grupper, man ikke ville nå ud til. Det er vedkommendes opfattelse, at på miljøområdet kunne der være spændende perspektiver i interaktive 3D-modeller som Den Digitale Markedsplads, fordi det giver en oplevelse. Man kunne f.eks. vise dagsinstitutionernes indarbejdelse af bæredygtighed, hvordan man kaster affald de rigtige steder, eller Miljøfestivalen i lyd og billeder.

En beboer, der er medlem af parkgruppen, mener ikke, Den Digitale Markedsplads appellerer til så mange, men til sådan nogle som ham selv og til børn er det noget sjovt, som man kan lege med. Vedkommende synes parkens rum er genialt med de historiske foto osv., men ved ikke, hvor mange mennesker sådan noget kan tiltrække. Det fremhæves også, at det der blev lavet med parken, var et redningsforsøg, hvor der bare skulle bruges et eller andet. Det virker ikke som et redskab, og derfor er brugen af det videre i processen diffus. Hvis det derimod var et konkret gadeforløb, var det noget helt andet, og her kunne det nok bedre fungere og bruges som et redskab, der har den fordel, at man kan se det hjemmefra. Vedkommende synes ikke, chatfunktionen fungerede, fordi der ikke blev lagret.

En anden beboer, der også er medlem af parkgruppen, arbejder selv med planlægning af placering af vindmøller. Forslag, der er problematiske, visualiseres, så man f.eks. kan se møllernes markering, og hvordan de reflekterer lyset.

Vedkommende mener, at 3D-visualisering bestemt ikke er det bare pjat, men det er svært på nuværende tidspunkt at sige, hvordan det kan bruges.

Der er ingen tvivl om, at det er sådan det kommer til at fungere fremover, for sådan er det med edb. Det man synes er meget nyt og uforståeligt nu, bliver efter nogle år noget alle bruger og har. Den Digitale Markedsplads er flot lavet. Modellen kunne måske være en god platform, hvis man skal introducere kvarterløftet. I kvarterløftet sker der så meget, at det kan være svært at få overblik, og hjemmesiden er håbløs, fordi der efterhånden skal stå så meget. Der er sådan noget som markedspladsen meget bedre, fordi man kan gå rundt i et fysisk rum og vælge, hvad man vil se. Vedkommende tror, visualiseringer vil blive brugt meget i fremtiden, især når folk begynder selv at kunne lave dem. I det næste kvarterløft kan det bruges i større udstrækning. I det nuværende projekt er man startet for sent, og man er endnu i begynderstadiet. Fremover kan det være noget, man starter med i grupperne. Vedkommende tror, det bliver sådan, at man kan se, hvad man laver på computeren. F.eks. kan man visualisere i 3D, hvordan fodboldbanen i Nørrebro Park Kvarter bliver. I parkgruppen har man i stedet siddet og klippet og klippet hjem hos en af deltagerne for at finde ud af, hvordan det skulle være. Man skal dog ikke glemme, at en computer aldrig er det talte ord og dermed overvurdere betydningen af f.eks. 3D-modeller. De er et værktøj blandt mange andre i en kvarterløftproces, hvor der også sker en masse andre ting. Vedkommende mener, at der skal lægges noget mere ind i modellen af Den Elektroniske Markedsplads, før den kan bruges, men tror ikke, modellen vil blive udviklet yderligere, idet der ikke er nogle, der er blevet uddannet til at gøre det. Vedkommende har selv været på venteliste til et kursus i det og har presset på, men der blev aldrig fundet penge til det, og nu er det for sent. Vedkommende tror ikke, chatten vil komme til at fungere, for det gør den heller ikke på kvarterløftets hjemmeside. Folk har så mange møder i dag, at de nok ikke selv vil arrangere chat.

En beboer, der er medlem af Beboerforum, og som har deltaget i flere arbejdsgrupper, mener, at man kan anvende 3D i relation til forslag i de enkelte gader og er interesseret i, hvordan modellen tænkes overdraget til kvarterløftet. I den forbindelse siger vedkommende, at man burde lave noget i Kronborggade eller omkring et torv, gerne i Stefansgade. Vedkommende ser perspektiver i at bruge værktøjet til at illustrere forskellige gader, især hvis borgerne selv kan være med i det.

En beboer, der deltog i chat-eksperimentet, mener, at 3D-visualisering kan bruges til at vise nogle forslag. Vedkommende mener dog ikke, det er det, vedkommende vil bruge det til og mener faktisk ikke, IP selv har brug for værktøjet. IP mener ikke, 3D-visualisering er så meget fremme nu, men at det vil blive brugt mere i fremtiden, især hvis det er let at betjene en model som Den Digitale Markedsplads. Det kan være mere spændende, end en hjemmeside.

En beboer, der er medlem af Parkgruppen, synes generelt, det er vigtigt, at der bliver vist forskellige forslag, som man kan sætte op imod hinanden. Hvis man lavede de forskellige forslag i 3D, kunne man måske gøre det i flere lag, så man startede med en græsplæne, som der så kunne lægges flere lag oven på. På den måde kunne man vise de mange forskellige forslag og vise, at der er mange muligheder, og at ingen af dem behøver være der permanent. Vedkommende mener, at man med 3D-visualiseringer kan se forskellige forslag og deres alternativer og dermed spare meget snak og have nemmere ved at finde et kompromis. Dem, der har været forhindret i at komme til et møde, kan alligevel se, hvad der er foregået og tage stilling til de forskellige muligheder. På den måde kan alle deltage, og man undgår tidsspilde og gentagelser. Det vil være genialt, hvis 3D-visualiseringen på den måde kan fungere som en fælles hukommelse. Vedkommende ved dog ikke, om det er praktisk og økonomisk muligt, og er bevidst om, at det nok kræver kompetencer at lave 3D-visualiseringer. IP mener dog, det er fremtiden og en teknologi, man ikke kan komme uden om, fordi den rummer så mange muligheder. Vedkommende mener afgjort, der er perspektiver i værktøjer som Den Digitale Markedsplads, da det er en god måde at give og

få informationer. Det er noget alle aldersgrupper kan bruge, men nok især unge. Vedkommende synes, det kunne være sjovt, fremover at se noget på Den Digitale Markedsplads, som har været i parken i virkeligheden eller at kunne se, hvad der kommer til at foregå. Det er opfattelsen, at 3D-visualiseringer kan bruges i arbejdsgrupperne til at løse interne problemer og formidle noget til folk, som ikke er til møderne. På den måde kan man spare nogle af diskussionerne i grupperne, som ofte er spild af tid, og undgå gentagelser. Det er dog også vigtigt, at grupperne nogle gange åbner op og viser omverdenen, hvad de laver.

3D-visualiseringer og børn

En beboer, der er medlem af Parkgruppen, mener, at Den Digitale Markedsplads kunne være sjov for børn og måske også for nogle, der stadig går i børnehave, som synes, computerspil er sjove. Med Den Digitale Markedsplads kan man måske også vise dem noget andet. Man kunne f.eks. vise, hvordan parken kunne se ud fra børnenes synsvinkel. Der kunne helt sikkert laves noget spændende, for børnene er mere på nettet end ældre generationer, og der er mange gode ideer i tegningerne. Det ville være en god idé at lave en virtuel udstilling af disse billeder i parkens miljø, som børnene kender i forvejen. Det ville være fantastisk og også sjovt for børnene, og måske kunne noget af det endda realiseres i virkeligheden. Vedkommende mener, at 3D-visualisering kunne medvirke til at ændre børnenes opfattelse af kvarteret, således at de måske kan få nogle andre ideer eller tilpasse dem, de har, fordi de pludselig kan se tingene på en anden måde. Det kunne være med til at inspirere flere og få dem til at samarbejde, og evt. kunne man kombinere børnenes forskellige ideer og få nogle gode effekter ud af det. Børnene kan ikke være med i idékonkurrencen, men derfor kan man godt høre på deres ideer og ønsker, og de kunne måske blive bedre formidlet.

Konklusion

Den Virtuelle Markedsplads åbner op for en helt anden måde at inddrage borgere og andre aktører på. Flere kan gå rundt i det virtuelle byrum på samme tid, og gennem chatboksen er det muligt at kommunikere med andre, der er inde og besøge pladsen.

Blandt de, der har besøgt den virtuelle markedsplads, er der meget delte meninger om, hvor hensigtsmæssigt et redskab, der er tale om. Generelt er de ansatte i kvarterløftsekretariatet og i Informateket betydeligt mere skeptiske end borgerne. Dels er man skeptisk over for, hvor god den faktiske modellering har været, f.eks. sammenlignet med computerspil, dels er man ikke helt overbevist om, at den virtuelle model kan tilføje noget nyt. Men det er tydeligt, at de fleste af de ansatte har en dobbelt holdning, for på den anden side siger de, at der nok er tale om, at netop sådanne virtuelle rum vil blive elementer i kommende projekter.

Til gengæld har beboerne haft betydeligt større oplevelser ud af at have afprøvet det virtuelle byrum. For nogle er der helt klart tale om en særdeles anderledes oplevelse af at kunne gå rundt i et kendt byrum, være en avatar, kommunikere med andre etc. Beboerne mener generelt, at det virtuelle byrum er noget, man vil se fremover, og at der er spændende perspektiver forbundet hermed.

Det understreges, at forslag, der anskueliggøres i en virtuel model, let kan opfattes som havende en særlig autoritet. Alle efterlyser bedre mulighed for at vise alternative forslag.

Et velfungerende virtuelt byrum er helt afhængig af, at brugerne har god transmissionskapacitet til deres rådighed. I praksis vil det sige, at de skal være koblet op med en bredbåndsforbindelse.

Litteratur, m.v.

Agger, A. (2005). *Demokrati og deltagelse – et borgerperspektiv på kvarterløft (phd. afhandling)*, forthcoming, Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Andersen, H. S. (2003); *Signalement af fem byområder ved starten af kvarterløft 2002*. SBI Dokumentation 052. Statens Byggeforskningsinstitut.

Bang, H., Dreyer, A. og Hoff, J. (2000); *Demokrati fra neden. Casestudier fra en dansk kommune*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. København.

Bondebjerg, I. et. al. (2002); *Media and Democracy in the Network Society (MODINET)*. Københavns Universitet.

Castells, M. (1998); *The Information Age: Economy, Society, Culture*; Vol. I,II,III. Blackwell Publishers Ltd. Oxford.

Christensen, B. Møller (2000); *Fortællinger fra Nørrebro. Solidaritet og handlekraft i det lokale*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. København.

Danmarks Statistik (2004). *Befolkningens brug af internet 2003*. Serviceerhverv. 2004:10. København.

Danmarks Statistik (2002). *Invandrerens og efterkommerens brug af internet 2001*. Serviceerhverv. 2002:11. København.

Engberg, L. et al (2001); *Konsensusstyring i Kvarterløft*. Statens Byggeforskningsinstitut, By-og Byg; Hørsholm.

Engberg, L. (2003). *Demokratisk ledelse i den helhedsorienterede byfornyelse? Erfaringer fra Esbjerg, Nykøbing Falster og Aarhus*. Erhvervs- og Boligstyrelse, København.

Graham, S. og Marvin, S. (1996); *Telecommunications and the City. Electronic Spaces, Urban Places*. Routledge, London and New York.

Graham, S. og Marvin, S. (2001); *Splintering Urbanism*. Routledge, London and New York.

Federspiel, S., Skytte Jensen, K., & Wenzel, J. (1997). *Nørrebro – træk af en bydels historie*. København: Nørrebro Lokalhistoriske Forening og Arkiv, & Knuths Forlag.

Healey, P. (1997). *Collaborative planning: Shaping Places in fragmented Societies*. London: Macmillan Press.

Holmgren, S., Hansen, J. Kaadekilde og Svensson, O. (1999); *Byarkitektur i Byfornyelsen. I dialog mellem fagfolk og beboere*. By- og Boligministeriet og Statens Byggeforskningsinstitut (SBI), Hørsholm.

Holmgren, S., Rüdiger, B., Storgaard, K. og Tournay, B. (2001). *Det elektroniske kvarter. IT i byfornyelse. Program og planlægning*. Kunstakademiets Arkitektskole og SBI.

Holmgren, S., Rüdiger, B., Storgaard, K. og Tournay, B. (2005). *Det elektroniske Kvarter. Erfaringer med informationsteknologi til samarbejdet mellem fagfolk og beboere i Nørrebro Park Kvarterløft i København*. Socialministeriet. København.

Intelcities; <http://www.intelcities.com>

Københavns Kommune (2001); *Kvarterløftprojekt. Grundhæfte 2001. Ydre Nørrebro Syd*. København.

Mayer P. (ed) (1999); *Computermedia and Communication: A Reader*. Oxford University Press. Oxford.

Mitchell, W. J. (1995); *City of Bits; Space, Place and the Infobahn*. MIT Press, Boston.

MODINET: *Medindflydelse og Demokrati i Netværkssamfundet*. Et tværfagligt forskningsprojekt under ledelse af Ib Bondebjerg, Film og Medievidenskab, KU. Projektet er startet 2002 og afsluttes 2005. www.modinet.dk.

Putnam, R. D. (1995) *Bowling Alone: America's Declining Social Capital*; The Journal of Democracy, 6:1, pages 65-78.

Rüdiger, B. og Tournay, B. (1998); *@rkitektur, 3D-Digitale bymodeller til formidling af arkitektur via Internet*. Ibb-nyt 1998/3.

Rüdiger, B. og Tournay, B. (1999); *Digitale 3D bymodel af København*. Ibb-nyt 1999/3.

Storgaard, K. (1988); *Informationsteknologi og livsformer*, pp. 135 i Måløe, E. og N. Thorsen (ed), *Teknologiens muligheder og menneskets*. Industri og Handelsstyrelsen. København.

Storgaard, K., Jæger, B., Manniche, J., Marcusse, C. H., Hansen, J., Johansson, S. (1997); *Bornholm på Nettet*. Bornholms Forskningcenter, SBI og AKF. Nexø.

Storgaard, K. (1998); *Dialogue between Research and Development*. In Hetland and Meyer-Dallach. (ed.), 1998, *Making the Global Village Local? Domesticating the World Wide Webs of information and communication technology*. COST A4. European Commission.

Turntool; <http://www.turntool.dk>

Zukin, S. (1995). *The Cultures of Cities*. London: Blackwell Publishers.

Rapporten indeholder den bagvedliggende dokumentation for projektet: 'Det elektroniske Kvarter'. Projektet redegør for, hvordan informations- og kommunikationsteknologien kan bruges til at forbedre beboerinddragelsen i byfornyelsen. I rapporten bringes erfaringerne med blandt andet hjemmesider, fotosafarier og 3D-visualisering, som blev afprøvet i samarbejde med Nørrebropark Kvarterløft i København. Rapporten indeholder også interview med nogle af de aktører, der har været involveret i kvarterløftprojektet.

1. udgave, 2005
ISBN 87-563-1236-9